

היחס ליהודים, לישראל ולשלום בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית לכיתות י"א, י"ב שהודפסו בשנים 2017-18

ד"ר ארנון גרויס

אוקטובר 2018

תמצית מנהלים¹

◀ מחקר זה משלים ארבע שנים של פעילות מחקרית שבמהלכה נבדקו 364 ספרי לימוד לכיתות א' - י"ב שהוצאו לאור ע"י הרשות הפלסטינית (רש"פ) בשנים 2013 - 2018. מטרת פרוייקט המחקר הזה הייתה לבדוק את היחס ל"אחר" היהודי-ישראלי ולאפשרות של פתרון הסכסוך עם אותו "אחר" בדרכי שלום, ברוח הסכמי השלום הידועים בשם "הסכמי אוסלו" שנחתמו ע"י שני הצדדים בשנים 1993 - 1995. הפרוייקט הניב שלושה מחקרים. הראשון פורסם בספטמבר 2017 וכיסה 201 ספרים במקצועות לימוד שונים.² 118 ספרים נוספים שהודפסו ברובם ב-2017 נבדקו במהלך 2018 במחקר נפרד.³ המחקר הנוכחי כולל 45 ספרי לימוד שהוצאו לאור בשנים 2017 - 2018 לכיתות י"א ו"ב. חלקם מהווים מהדורות סופיות שהחליפו מהדורות טיוטה לספרי כתה י"ב ונצפו בהן שינויים, הן לטובה והן לרעה.

◀ התמונה הכללית שנחשפה במהלך הפרוייקט מדכאת והמחקר הנוכחי אינו משנה אותה: ילדים ונוער בבתי"ס הפלסטינים לומדים שפתרון של שלום לסכסוך איננו אופציה. להיפך. עפ"י הספרים הנלמדים יש לשחרר את פלסטין מ"הכיבוש הציוני" באמצעות מאבק מזויין המכונה "מהפיכה [ת'וורה]" והכולל במסגרתו פעולות טרור המכונות "מבצעים של הקרבה עצמית [עמליאת פדאיה]". מזעזע לגלות בהקשר זה איזכור באחד הספרים של "מבצע מינכן" של 1972, "מבצע" שבו נטבחו 11 מחברי המשלחת הישראלית לאולימפיאדה (לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 54). אלה המבצעים פעולות מסוג זה נקראים "המקריבים עצמם [פדאיון]" ואלו מביניהם שנהרגים או נאסרים נחשבים ל"מרטירים [שוהדא']" ו"שבויים [אסרא]", בהתאמה. למאבק לשחרור ניתנים קווי אופי דתיים ע"י שימוש במושגים אסלאמיים מסורתיים של "מלחמת קודש [ג'יהאד]", "עמידה-על-המשמר [ריבאט]" ו"מרטריות [שהאדה]" ומטרה מרכזית של מאבק השחרור היא שחרורו של מסגד אלאקצא בירושלים, הקדוש למוסלמים, משליטת היהודים.

◀ המאבק לשחרור מהכיבוש אינו מוגבל לשטחי הגדה המערבית ורצועת עזה. הכוונה היא לכל הארץ מנהר הירדן לים התיכון, מאחר שהכיבוש הציוני התחיל בהגדרה ב-1948, במה שמכונה "אסון [נכבה]", ולא ב-1967. שטח ישראל בגבולותיה מלפני 1967 מכונה "השטחים הפלסטיניים שנכבשו ב-1948" (ניהול וכלכלה, כתה

¹ זהו מחקר משלים למחקר שנכתב ע"י ד"ר ארנון גרויס, בהזמנת המרכז לחקר מדיניות המזרח התיכון בהנהלת דוד בדין ומרכז שמעון ויזנטל. המחקר הקודם התפרסם באתר מרכז המידע למודיעין ולטרור ב-22 ביולי 2018: "ספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית: ההתייחסות ליהודים, לישראל ולשלום (השלמה ועדכון, יוני 2018)".

² https://www.terrorism-info.org.il/app/uploads/2017/12/H_259_17.pdf

³ https://www.terrorism-info.org.il/app/uploads/2018/07/H_184_18.pdf

י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 55). ישראל שמלפני 1967 איננה מוצגת אף פעם כמדינה ריבונית לגיטימית. היא איננה מופיעה ע"ג מפות - שם היא מוחלפת בכל שטחה ע"י "פלסטין". אפילו שמה מוחלף בטקסט ברוב המכריע של המקרים ע"י הכינוי "הכיבוש הציוני" או "הישות הציונית" וזו אמורה להיעקר מהמזרח התיכון (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 145⁴). ערים בתוך ישראל שמלפני 1967, כמו נצרת, יפו, חיפה, עכו, טבריה, באר שבע ואשקלון, מוצגות כערים פלסטיניות. אלה הקרויים "פליטים פלסטיניים" וחמשת מיליוני צאצאיהם אמורים לשוב אל אותו חלק עצמו של פלסטין המשוחררת ובכך ה"אסון" בן שבעים השנה יסתיים.

◀ למעשה, הדלגיטימציה לא נעשית רק לישראל, אלא גם לעצם נוכחותם בארץ של ששת מיליוני אזרחיה היהודים. הם מוצגים כמתיישבים קולוניאליסטים המונעים ע"י רגשות גזעניים (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית], (2018) עמ' 5) אשר כבשו את פלסטין, טבחו וגרשו רבים מתושביה המקוריים והם מחזיקים את השאר תחת כיבוש עד היום הזה. המעמד הבלתי לגיטימי של היהודים בארץ בעיניהם של המחנכים הפלסטינים מתבטא היטב בהיעדרותן הבולטת מהמפה של ערים אשר נוסדו ע"י יהודים בארץ בזמן המודרני, או שהן מוצגות בשמות ערביים. שמה של תל אביב, למשל, מתורגם ל"תל אל-רביע" ואילת מופיעה כ"אום אל-רשא".

◀ לא זו בלבד שנעשית דלגיטימציה לנוכחות היהודים בארץ היום. נשלל מהם גם עברם בארץ, כמו גם מקומותיהם הקדושים בה אשר מוצגים כמקומות הקדושים למוסלמים בלבד, כולל הכותל המערבי בירושלים ומערת המכפלה בחברון. תפיסות היהודים באשר לקשריהם ההיסטוריים לירושלים במיוחד מתוארות כ"טענות חסרות שחר", "אמונות טפלות", "אגדות", "אשליות" ו"נרטיבים מעוותים" (השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) ע"ע 38 - 39) והם עצמם מוצגים כ"פולשים" וכ"גזלנים" (שם, עמ' 46).

◀ וכאילו הדלגיטימציה המסיבית הזאת של קיום ישראל ושל עצם הנוכחות היהודית בארץ אין בה די, ספרי הלימוד של הרש"פ כוללים גם קטעי דמוניזציה רבים של ישראל ובמידה פחותה יותר - של היהודים. ליהודים נעשית דמוניזציה בשני הקשרים אסלאמיים: כעם שאיננו מציית לאל ואף פוגע בקדושתו, עפ"י פסוקים קוראניים, וכקבוצה עויינת לנביא האסלאם ולמוסלמים הראשונים בערב. הרושם של האשמות אלה על דרך חשיבתם של פלסטינים צעירים שהם בעלי נטיה דתית באופן יחסי חייב להיות כבד, באופן שמעמיד את היהודים בישראל היום באור שלילי ביותר אפילו לפני הדמוניזציה שנעשית להם בהקשר הסכסוך הנוכחי.

◀ לישראל, שאליה מתייחסים לרוב בכינוי "הכיבוש הציוני", נעשית דמוניזציה לגבי אספקטים שונים של הסכסוך, מעבר ל"חטאה הקדמון" של עצם היווסדה: היא מואשמת בביצוע מעשי טבח בפלסטינים, ברצח מנהיגים פלסטינים, בהרס כפרים פלסטיניים, בגרימת סבל לילדים פלסטינים, בתוקפנות, בהפרת החוקים והאמנות הבינלאומיים, ביחס גרוע ל"שבויים" הפלסטינים, בהפקעת אדמה פלסטינית, עקירת עצים, גרימת אבטלה בקרב הפלסטינים, הגבלת תנועתם החופשית של הפלסטינים, מעצר תלמידי בתי"ס, גרימת נזקים

⁴ הושמט במהדורה הסופית מאוגוסט 2018.

לכלכלה הפלסטינית, זיהום הסביבה הפלסטינית ואפילו סיכון הבטחון התזונתי של הפלסטינים ומידבור פלסטין. יתכן שלחלק מההאשמות האלה יש גרעין עובדתי אבל הן מוגזמות באופן גס ביותר. מפעולות האלימות של הפלסטינים שאולי תרמו ליצירת המצב הזה, לפחות חלקית, מתעלמים ספרי הלימוד לחלוטין.

◀ מה שמגביר את הדמוניזציה הוא העדר כל מידע אובייקטיבי בספרי הרש"פ על ישראל והיהודים שעשוי היה לאזן אותה במקצת. כמו-כן, אין ספרי הלימוד של הרש"פ מתייחסים לפרט היהודי-ישראלי כאל בן-אנוש רגיל. ההתייחסות אליהם היא כאל קבוצה בלבד, על כל המשמעויות הנלוות לכך של ניכור ואיום, דבר ההופך אותם למטרה לגיטימית לאלימות. ואכן, השימוש באלימות נגד ישראל והיהודים נחשב בספרי הלימוד של הרש"פ כלגיטימי מבחינה דתית - מתוך הגנה על האסלאם ועל מקומותיו הקדושים בארץ, מבחינה מוסרית - לאור ראייתם כרעים מיסודם, מבחינה חוקית - כי הם מוצגים ככובשים זרים בסתירה לחוק הבינ"ל, ומבחינה הגיונית - כי הם מהווים לכאורה איום קיומי על העם הפלסטיני. שלום ודו-קיום עימם אינו יכול להוות אופציה לאור האינדוקטרינציה הזאת.

◀ כך תורמים ספרי הלימוד של הרש"פ להנצחת הסכסוך. יתירה מזו, אחד הממצאים של המחקר הנוכחי הוא שסוג זה של אינדוקטרינציה הורחב לכל מקצועות הלימוד, ביחוד מתמטיקה, והוא גם מופיע בספרי לימוד מקצועיים כגון "עסקים קטנים" ו"ניהול וכלכלה" במגמת יזמות ועסקים, וב"יזמות בעסקים" של המגמה הטכנולוגית. על כל אדם התומך באידיאל של פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני בדרכי שלום להרים את קולו בדרישה שהרש"פ תשנה את תכנית הלימודים המלחמתית הזאת כתנאי מקדים לכל מהלך לקראת שלום. זאת, בהתאם למחויבויותיה בתוקף הסכמי אוסלו אשר מהווים את הבסיס לעצם הקמתה ופעולתה. השינויים לטובה שנצפו במקרים בודדים במעבר מספרי הטיוטה למהדורות הסופיות של ספרי הלימוד לכתה י"ב מוכיחים כי הדבר ניתן לביצוע.

תוכן

1.....	תמצית מנהלים
4	תוכן
7	הקדמה
8	פרק א': הסכסוך
8	מהות הסכסוך
9	הנכבה
11.....	הכיבוש הציוני
13.....	השפעת הבעיה הפלסטינית על העולם הערבי
15.....	בעיית הפליטים
19.....	ירושלים
19.....	פרק ב': יהדות ויהודים
19.....	יהדות
19.....	היהודים בעת העתיקה
19.....	היהודים בהקשרים אסלאמיים
20	היהודים בזמן המודרני
20	היהודים בהקשר הסכסוך
26	המקומות הקדושים.....
28	הציונות.....
31.....	פרק ג': ישראל
31.....	ישראל ופלסטין.....
36	תדמית ישראל.....
36	1. ישראל מבצעת מעשי טבח בפלסטינים
37	2. ישראל הורסת כפרים פלסטיניים
38	3. ישראל גורמת סבל לילדים פלסטינים.....
38	4. ישראל תוקפנית
40	5. ישראל רוצחת מנהיגים פלסטינים.....
40	6. ישראל מפרה את החוקים והאמנות הבינ"ל
40	7. ישראל מתייחסת באופן גרוע לאסירים הפלסטינים.....
42	8. ישראל מפקיעה אדמה פלסטינית

42	9. ישראל עוקרת עצים.....
42	10. ישראל מגבילה מפעלי בניה פלסטיניים.....
43	11. ישראל אחראית לאבטלה הפלסטינית.....
43	12. ישראל מטילה הגבלות על תנועתם החופשית של הפלסטינים.....
45	13. ישראל עוצרת תלמידי בתי"ס.....
45	14. ישראל מזיקה לכלכלה הפלסטינית.....
46	15. ישראל פועלת נגד המורשת הפלסטינית.....
47	16. ישראל משתלטת על משאבי הטבע של הפלסטינים.....
47	17. ישראל פוגעת בתיירות הפלסטינית.....
47	18. ישראל מונעת מהפלסטינים אספקה נאותה של אנרגיה.....
48	19. ישראל אחראית למחסור במי שתיה אצל הפלסטינים.....
49	20. ישראל מזהמת את הסביבה הפלסטינית.....
49	21. ישראל חומדת את מי הפלסטינים והערבים.....
50	22. סוג חדש של האשמות.....
50	(א) סיכון הבטחון התזונתי של הפלסטינים:.....
52	(ב) השפעה הרסנית על הישובים הפלסטיניים.....
54	(ג) מידבור פלסטיין.....
55	פרק ד': סובלנות ושלום.....
55	סובלנות.....
55	שלום באופן כללי.....
56	שלום עם ישראל.....
57	פרק ה': מלחמה.....
57	מלחמה באופן כללי.....
58	המלחמה נגד ישראל.....
63	ג'יהאד.....
63	עמידה על המשמר [ריבאט].....
64	מרטריות.....
65	טרור.....
69	פרק ו': החרמת מוצרים ישראליים.....
71	סיכום.....
76	נספח.....
76	עקרונות אונסק"ו בדבר חינוך לשלום ולסובלנות.....

77 רשימת מקורות

77 כתה י"א

77 כתה י"ב

78 המחבר

◀ בספטמבר 2017 יצא לאור מחקר נרחב מאת המחבר הנוכחי וד"ר רוני שקד מהמכון ע"ש הארי ס. טרומן לקידום השלום של האוניברסיטה העברית בכותרת "ספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית (רש"פ): היחס ליהודים, לישראל ולשלום".⁵ המחקר השתרע על-פני 215 עמודים וכיסה את האספקטים השונים של התמונה המוצגת לתלמידים הפלסטינים על ישראל, היהודים, הסכסוך, וענייני שלום ומלחמה. 201 ספרי לימוד של הרש"פ שהודפסו ברובם בין 2013 - 2017 נבדקו בקפדנות לצרכי המחקר. בשל שיקולים הקשורים בזמן המוגבל שעמד לרשותם, לא יכלו המחברים להמתין להשלמת פרוייקט הכתיבה מחדש של ספרי הלימוד של הרש"פ שהחל בשנת 2016, ומחקרים נוספים מאת המחבר הנוכחי הופיעו במהלך 2018 וכיסו את הספרים החדשים לכיתות א' עד י'.⁶ המחקר הנוכחי מכסה את ספרי הלימוד של הרש"פ לכיתות י"א וי"ב במגמות השונות (ראו את הרשימה בסוף המחקר) ובכך הושלם פרוייקט המחקר שהחל ב-2015. המחקר הנוכחי כולל את הקטעים בספרים המתייחסים לנושא הנדון והם מאורגנים בפרקים ותתי-פרקים נושאים. החומר מובא לקורא כמות שהוא, עם מינימום ניתוח, כדי שיוכל לדבר בעד עצמו. הניתוח הכולל נעשה בפרק הסיכום של המחקר.

◀ המחקר הנוכחי מאשר מחדש את הממצא העיקרי של קודמיו, דהיינו, הרדיקליזציה של העמדה המובעת בספרים שהחלו להופיע ב-2016. קווי היסוד המסורתיים של החינוך ברש"פ בנוגע לסכסוך: דלגיטימציה של מדינת ישראל ושל עצם נוכחות היהודים בארץ, דמוניזציה הן של ישראל והן של היהודים, ואינדוקטרינציה למלחמה במקום חינוך לשלום - כולם הועצמו ונוספו להם קווים חדשים שהופכים את השלום לכמעט בלתי אפשרי. מאחר ששלום באזור ופתרון הסכסוך הנוכחי בדרכי שלום מהווים מטרה מיוחלת במישור הבינ"ל, חובה על כל הצדדים המעורבים לוודא שהחינוך לשלום, ולא מלחמה ודלגיטימציה, יהיו הנושא השליט בספרי הלימוד של האזור ברוח עקרונות אונסק"ו (ניתנים בנספח). המחקר הנוכחי מכוון לתרום למטרה אצילה זו.

⁵ https://www.terrorism-info.org.il/app/uploads/2017/12/H_259_17.pdf

⁶ https://www.terrorism-info.org.il/app/uploads/2018/07/H_184_18.pdf

פרק א': הסכסוך

◀ הסכסוך, שבספרי הלימוד הקודמים של הרש"פ נקרא "הסכסוך הערבי-ישראלי", נקרא עתה, החל משנת 2016, "הסכסוך הערבי-ציוני" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 117), דבר שמציון, ככל הנראה, העלאה מכוונת של רמת הסכסוך מזו של מאבק עם אויב קונקרטי - מדינת ישראל - לרמה של סכסוך לחיים או למוות עם מה שנתפס ככוח רשע מיתי - הציונות.

◀ הצגת הסכסוך במסגרת מטלה בספר לימוד מתמטיקה:

◆ "פעילות 1: אחמד ישב עם סבתו שמצחה הראה את סימני הגיל המבוגר ופניה שיקפו את הקווים המפותלים של הצער על עזיבת עיירתה צבארין. היא החלה לספר לאחמד את סיפורי ההתעללות וההגירה הכפויה והחלה לבחון את נכדה לגבי המאורעות שסחפו את עמנו הפלסטיני. היא שאלה אותו על מאורעות בולטים שארעו בשנים 1917, 1936, 1948, 1967, 1969, 1982, 1987, 2000.

◆ אחמד ענה לה: 'ב-1917 היתה הצהרת בלפור מברשת הרעות; ב-1936 היה...; ב-1948 היתה...; ב-1969 היתה...'. אז הוסיפה סבתא שהמאורעות הללו, שבאו בזה אחר זה, היוו נקודות מפנה בגורלו של עמנו ואנו חייבים להעבירם מדור לדור.

(מתמטיקה, כתה י"א, חלק ב' [ריאלית] (2017) עמ' 34)

מהות הסכסוך

◀ הסכסוך מוצג כמי שמתקיים בין התושבים המקוריים של פלסטין לבין אלמנט זר של מתיישבים:

◆ "העם הפלסטיני זקוק ביותר לשמירה על זהותו הלאומית משום שהיא מהווה מטרה מצד אויב קולוניאלי-מחליף [איסטיטאני-איחלואלי - כלומר, כזה שבא להחליף את התושבים המקוריים ולא להתיישב לצידם] אשר טוען להיותו בעל זכות-יתר לקיום על פני האדמה הזאת בהעלותו את הסיסמה 'ארץ ללא עם לעם ללא ארץ'..."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 106)

◀ ושאלה בהקשר זה:

◆ "4. במה פיתו ראשי הכיבוש הציוני את המתיישבים כדי לעודדם לבוא לפלסטין?"

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 39)

במהדורת הטיוטה של ספר לימוד היסטוריה לכתה י"ב נעשתה השוואה של אויב זה עם המתיישבים האירופים בצפון אמריקה:

"נושא לדיון: הבה נשווה בין ההשתלטות על יבשת צפון אמריקה מצד המהגרים האירופים - האנגלים במיוחד - אשר השמידו את העמים האינדיאנים כמעט עד הכחדה והשתלטו על אדמותיהם ובין הגירת היהודים ממספר ארצות [פלסטיין], ההגירה הכפויה של הערבים וההשתלטות על אדמותיהם."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 63)

◆ במהדורה הסופית של הספר הושמטה השוואה זו, אך הושארה בעינה השוואה הכלכלית עם צרפת באלג'יריה:

"נושא לדין: השווה את המדיניות האימפריאליסטית של צרפת [באלג'יריה] לזו של הישות הציונית בתחום הכלכלי."

(לימודי היסטוריה, כ"ב [הומאנית] (2018) עמ' 54)

◆ הזרים הללו הם היהודים וכך מתייחסים אליהם במהדורת הטיוטה של ספר לימוד ההיסטוריה לכתה י"ב, אלא שבמהדורה הסופית נוסף להם התואר "ציונים". כך "בריטניה פירסמה את הצהרת בלפור שדיברה על הקמת בית לאומי ליהודים הציונים בפלסטין" (לימודי היסטוריה, כ"ב [הומאנית] (2018) עמ' 89), בעוד שמהדורת הטיוטה הזכירה יהודים בלבד (לימודי היסטוריה, כ"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 119). אזכור נוסף של ההצהרה עם "היהודים הציונים" מופיע במהדורה הסופית בעמ' 93, בעוד שבמהדורת הטיוטה מופיעים "היהודים" בלבד (עמ' 124).

◀ חוץ מהיהודים עצמם, אומות ומדינות זרות אחרות תרמו גם הן ליצירת הסכסוך. חוק הקרקעות העות'מאני של שנת 1858 הניע בעלי קרקעות זעירים שחששו מהמסים שהיו כרוכים בכך לרשום את הבעלות על אדמותיהם על-שם בעלי קרקעות גדולים, דבר ש"סייע להעברת הבעלות על קרקעות בפרובינציות הערביות, בייחוד בפלסטין, לזרים בכלל ולתנועה הציונית בפרט" (לימודי היסטוריה, כ"ב [2018] עמ' 89); "היו מדינות שבהן יישמה בריטניה את משטר המנדט, כולל פלסטין שבה הטילה את משטר המנדט עפ"י הסכמי סן רמו מ-1920 ומינתה נציב עליון מטעמה כדי לנהל את הארץ ולהשתדל להפכה לבית לאומי ליהודים הציונים, לאחר שהעניקה אותה להם בתוקף הצהרת בלפור" (שם, עמ' 93); "ישיבת שיח: על משטר המנדט שיושם ע"י בריטניה בפלסטין ועל השפעתו על הטרגדיה שאותה חי העם הפלסטיני (שם, והושמט הסיפא של המשפט שהופיע במהדורת הטיוטה בעמ' 125: "דבר המתבטא בהקמת הישות הציונית באמצעות גזל אדמת פלסטין").

◀ מהות הסכסוך היא, אם כן, השתלטות היהודים-הציונים על המולדת של הפלסטינים הילידים. הם נעזרו ע"י הקהילה הבינ"ל באמצעות החלטת החלוקה של האו"ם בשנת 1947 שנדחתה ע"י הפלסטינים ושאר הערבים:

◆ "...פעילות 4א: הבה נתבונן במפה ובשתי התמונות, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:"

התמונות מצד שמאל מראות גברים ערבים בתנועה, כנראה סצנה הקשורה לפליטי 1948.

כותרת המפה מצד ימין "תכנית האו"ם לחלוקת פלסטין; החלטה 181 של העצרת הכללית."

המקרא:

"[בכחול] הפרוייקט הציוני (המדינה היהודית)

[בחום בהיר] המדינה הערבית

[בוורוד] ניהול בינ"ל של אזור ירושלים ובית לחם"

המטלות לאחר מכן אומרות:

"נושא לדיון: עמדת הפלסטינים והערבים לגבי ההחלטה לחלק את פלסטין בשנת 1947."
(לימודי היסטוריה, כתיב י"א, חלק ב' (2017) עמ' 52)

הנכבה

◀ אף אחד מספרי הלימוד שנבדקו במחקר זה אינו מודה בעובדה שהיה זה הצד הערבי אשר פתח במלחמה בעקבות החלטת החלוקה במטרה למנוע את יישומה. המלחמה, שהסתיימה בתבוסה מוחלטת של צבאות ערב, הביאה אסון על הפלסטינים המקומיים: היהודים הצליחו לא רק להכריז על מדינה עצמאית ולהגן עליה, אלא גם להשתלט על שטחים נוספים מעבר לאלה שניתנו להם עפ"י החלטת החלוקה. מאות אלפי פלסטינים ברחו או גורשו משטחים אלה והפכו לפליטים (וראו להלן). בשיח הפלסטיני נהוג לכנות את תוצאת המלחמה בכינוי "נכבה - אסון", כפי שנעשה באחד הקטעים לעיל. האחריות לאסון אינה מוטלת על הצד הערבי שפתח במלחמה, אלא דווקא על התנועה הציונית ותומכיה האימפריאליסטים:

◆ "העם הפלסטיני הוכה ב-1948 באסון כבד, כאשר התנועה הציונית ומעצמות האימפריאליזם המערבי הצליחו להכריז על הקמתה של המדינה הציונית על פני 78% משטחה של פלסטין, לגרש 850,000 מתושביה לארצות ערב השכנות, לבצע בהם מעשי טבח רבים (יותר מ-60 מעשי טבח), ולהרוס יותר מ-530 ערים, כפרים ו[סוגים אחרים של] ישובים פלסטינים. רוב הפלסטינים הפכו מאז לפליטים החיים כעקורים במחנות פליטים בפלסטין ובארצות ערב השכנות וסובלים מאומללות, עוני ומחסור. אשר לגדה המערבית ועזה, הן הפכו להיות חלק מירדן ומצרים מבחינה פוליטית ומינהלית."
(לימודי היסטוריה, כתיב י"א, חלק ב' (2017) ע"ע 52 - 53)
"ה-15 במאי 1948 הוא יום הנכבה."
(השפה הערבית 1, כתיב י"א, חלק א' (2017) עמ' 77)

הכיבוש הציוני

◀ הקמת מדינת ישראל היא, איפוא, פעולה של גזל וכיבוש: "ב. עמנו כרע תחת הכיבוש לתקופה של עשורים" (משפט תרגול, השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתיב י"ב (2018) עמ' 20).

◆ הכיבוש הציוני של פלסטין החל ב-1948 ונמשך ב-1967:

"איוב ומשפחתו עברו מהעיר עכו לעיר ח'אן יונס מתוך אילוץ, בגלל הכיבוש של 1948..."

(עסקים קטנים, כתיב י"א [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 66)

"מאז הכיבוש של העיר ירושלים עברו 50 שנה."

(השפה הערבית 1, כתיב י"א, חלק א' (2017) עמ' 78)

◀ תפיסת הכיבוש כשני שלבים שבאו בזה אחר זה מתבטאת בפריט שלהלן בכותרת "מקרה חקר 1: פלסטין החופשית 48 - 67":

◆ "התלמידה כרמל נפגשת בתיירים זרים רבים מכיוון שבבעלות אביה מסעדה המגישה מאכלי ים. היא הבחינה שחלק מאותם תיירים אינם מכירים את האמת בנוגע לבעיה הפלסטינית. היא התייעצה

עם כמה מחברותיה לגבי העברת העובדה של צדקת הבעיה הזאת למערב והן החליטו להעביר את המסר לעולם בדבר זכותה של פלסטין להשתחרר מהכיבוש הציוני ולחיות בחירות וכבוד כשאר המדינות - דבר שהובטח ע"י האמנות הבינ"ל.

◆ להגשמת הדבר הן פתחו בלוג באחד מאתרי התקשורת החברתית בכותרת "Free Palestine 48-67" ושם החלו לעשות נפשות לעניין הפלסטיני ע"י פרסום תמונות, קטעי וידאו, עדויות וסיפורים על הסבל היומי של הפלסטינים הנובע מפעולות הכיבוש הציוני כגון הרצח, ההרס, המצור, המעצרים והפקעת הקרקעות. כדי להעביר את המסר הזה הן החלו לקרוא לפלסטינים מבין אלה המתגוררים במערב להצטרף לדף הזה. לאחר ששה חודשים מפתיחת הדף הגיע מספר חבריו ל-10,000, בעוד שממוצע מספר המבקרים בדף הגיע ל-150,000 צפיות, דבר שהן החשיבו להצלחת הקמפיין הזה."

حالة دراسية (١): ٤٨-٦٧ Free Palestine

تلقتي الطالبة كرمال بالكثير من السائحين الأجانب، بحكم امتلاك والدها لمطعم يقدم المأكولات البحرية، ولاحظت بأن بعض هؤلاء السائحين لا يعرفون حقيقة القضية الفلسطينية، وتشاروت مع بعض صديقاتها حول كيفية توصيل حقيقة عدالة هذه القضية للغرب، فقررنا توصيل رسالة للعالم حول حق فلسطين في التحرر من الإحتلال الصهيوني، والعيش بحرية وكرامة كباقي الدول، والذي كفلته المواثيق والمعاهدات الدولية.

ولتحقيق ذلك قمنا بإنشاء مدونة إلكترونية على أحد مواقع التواصل الاجتماعي بعنوان Free Palestine ٤٨-٦٧، حيث بدأنا بالترويج للقضية الفلسطينية، من خلال نشر صور، ومقاطع فيديو، وشهادات، وقصص لمعاناة الفلسطينيين اليومية الناتجة عن ممارسات الإحتلال الصهيوني؛ كالقتل، والتدمير، والحصار، والإعتقال، ومصادرة الأراضي، ولتوصيل هذه الرسالة بدأنا بدعوة الفلسطينيين ممن يسكنون في الغرب للانضمام إلى هذه الصفحة، وبعد ستة أشهر من إطلاق الصفحة تجاوز عدد أصدقاء الصفحة (١٠٠٠٠) صديق، في حين بلغ متوسط عدد زوار الصفحة (١٥٠٠٠٠) مشاهدة، مما اعتبرته مؤشر على نجاح هذه الحملة.

ניהול וכלכלה (כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 84)

◀ שני שלבי הכיבוש שללו מהפלסטינים את המעמד של אומה חופשית, שלא כמו מצבם של עמים ערבים אחרים:

- ◆ "ארצות ערב השיגו את עצמאותן המדינית, חוץ מפלסטין שהינה עדיין תחת כיבוש ציוני." (לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 46)
- ◆ "נושא לדיון: פלסטין לא השיגה את עצמאותה למרות הצהרת עצמאותה בשנת 1988 [באלג'יר]." (לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 3)
- ◆ "הארגונים וההסכמים הבינ"ל ואמנות זכויות האדם העניקו לעמים את זכותם להגדרה עצמית וחופש, אך אנו רואים שפלסטין עדיין נתונה לכיבוש הציוני. לאור זאת, הבה נדון:
 - הסיבות המונעות מפלסטין להשיג את עצמאותה וריבונותה.
 - העמדה הבינ"ל כלפי הבעיה הפלסטינית.

• איך אפשר להפיק תועלת מניסיון של תנועות שחרור [אחרות] על מנת להשיג את מטרות

השחרור והעצמאות של העם הפלסטיני?"

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 59)

◀ על מנת לעשות את הפלסטינים עם חופשי, על שני הכיבושים - זה של 1948 וזה של 1967 - להסתיים. אבל

אפשר בתחילה לבטל את זה המאוחר יותר, בהתאם לתכנית השלבים שאומצה ע"י אש"פ ב-1974:

"לאש"פ היו הרבה הישגים בזירה הבינ"ל. הוא השיג מעמד של חבר באו"ם כמשקיף מאז שנת 1974, לאחר

שאימץ את תכנית השלבים המבוססת על הרעיון של הקמת מדינה פלסטינית על כל שטח משוחרר של אדמת

פלסטין. פלסטין השיגה אח"כ מעמד של מדינה משקיפה בלתי-חברה ב-29.11.2012. כתוצאה מכך, פלסטין

הפכה להיות חברה במספר סוכנויות ספציפיות של האו"ם, נוסף על הסכמים ואמנות בינ"ל כולל אמנת רומא

שייסדה את ביהמ"ש הפלילי הבינ"ל ואונסק"ו. החלטה זו גם העניקה למדינת פלסטין שורה של הישגים

מדיניים, כגון שימת קץ לטיעון הכזב הציוני כאילו השטחים הפלסטיניים [בגדה המערבית ורצועת עזה] הינם

שטחים שנויים במחלוקת, וחידוש הדגשתן של החלטות או"ם קודמות שהם שטחים פלסטיניים כבושים מאז

1967, כולל ירושלים." (לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 56, וראו ההערה באותו עמוד בנוגע

לתמיכת ארה"ב ב"כיבוש הציוני" בפורומים בינ"ל, בניגוד לעמדתה כלפי עצמאות אלג'יריה.)

למרות הצלחות האו"ם להפוך את מדינות ערב לעצמאיות - "הוא נכשל במציאת פתרון צודק לבעיה

הפלסטינית ולהקים את המדינה הפלסטינית על השטחים הפלסטיניים שנכבשו ב-1967.

נושא לדיון: הכישלון מצד האו"ם למצוא פתרון צודק לבעיה הפלסטינית ולסיים את הכיבוש הציוני."

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 56)

קו זה של טיעון מופיע גם בספרי לימוד מתמטיקה. בהתחלת תרגיל בתחום האינטגרלים נאמר:

◆ "עמים נולדים חופשיים מטבעם ובגלל סיבות שונות קבוצות חיצוניות חומדות את משאביהם. אז

הם עוברים ממצב של חופש למצב של כיבוש. אבל זה איננו מצב נצחי משום שהעמים מתנגדים

ולוחמים להיות עצמאיים שוב, והעם הפלסטיני משמש כדוגמה חזקה מאד לכך. כיבוש הוא ההיפך

מעצמאות."

(מתמטיקה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 30)

◆ השחרור מהכיבוש אמור להתבצע בתמיכה ערבית, מוסלמית ובינ"ל (ניהול וכלכלה, כתה י"ב

[יזמות ועסקים] (2017) עמ' 134, וראו השאלה בעמ' 135: "5. איך אפשר למשוך השקעות המכוונות

לתמיכה בפרוייקט השחרור מהכיבוש הציוני?").

השפעת הבעיה הפלסטינית על העולם הערבי

◀ הקמת ישראל לא רק פגעה בפלסטינים אלא גם היו לה השלכות חמורות על הערבים בכלל כחלק ממה

שנתפס כמזימה המערבית נגדם:

"הישות הציונית הושלתה בלב המולדת הערבית על מנת למנוע את הגשמת החלום הערבי של האיחוד."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 119)

בכל זאת, הארועים האחרונים בעולם הערבי עירפלו את האספקט הזה של הבעיה הפלסטינית: ארועי "האביב הערבי" שהחל ב-2011 הנחיתו מכה אנושה על הבעיה הפלסטינית והפחיתו ממעמדה הרם בפוליטיקה של המזרח התיכון. למערב ולישראל יש חלק באשמה להתפתחות זו:

◆ "ארה"ב, נאט"ו והישות הציונית שאפו בבירור לערער את מצב הערבים, לקרוע לגזרים את אחדותן של מדינותיהן ולהחליש את צבאותיהן. מאז המלחמה של ארה"ב ובריטניה נגד עיראק ב-2003 והצלחתן לכבוש אותה, לפרק את צבאה הלאומי, לקרוע לגזרים את אחדות העם ולהפיץ את רוח העדתיות בין המוסלמים שבה (סונים ושיעים) ואת [רוח] האתניות ([בין] ערבים וכורדים), נפתח תיאבון הכובשים להעתקת הניסיון הזה אל מדינות ערביות אחרות, במיוחד אלה מהן בעלות משטר רפובליקני שהיו עוינות למדיניות האמריקנית, בנצלם בכך את בעיות הדמוקרטיה וזכויות האדם".

◆ (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 65. במהדורת הטייטה הסיום נוסח אחרת: "[זה נעשה] ע"י העלאת סיסמאות נוצצות כמו 'דמוקרטיה' ו'זכויות אדם' שמצאו היענות בקרב כמה אנשים." - לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 84)

◀ אחת התוצאות של "האביב הערבי" היתה:

◆ "העניין הפלסטיני הפך להיות שולי והעיניים הוסבו הרחק ממנו... דבר שנתן למדינת הכיבוש מרחב והזדמנויות להתעלם ממחויבויותיה ומההסכמים עם מדינת פלסטין. היא הגבירה את קצב ההתיישבות, הפקעת הקרקעות ואת ההגבלות שהוטלו על התושבים." (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 68. יצוין שבמהדורת הטייטה של ספר זה מורחב הדיון עוד:

● "הסבת העיניים הרחק מהאויב העיקרי של האומה הערבית והמוסלמית" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 86); "חל מפנה מהותי שהסיר את הישות הציונית ממעמדה [המסורתי] כאויב העיקרי והיא הפכה להיות שותף לכמה מדינות ערביות ולתומכת בכמה קבוצות של האופוזיציה הסורית" (שם, עמ' 87); "בעוד שארה"ב הודיעה על כוונתה להעביר את שגרירותה לירושלים" (עמ' 88) וראו גם את השאלה שם בעמ' 89: "איך הביא 'האביב הערבי' להפיכת העניין הפלסטיני לשולי?".

◀ התפתחות זו נתפסת בספרי הלימוד של הרש"פ כהרסנית לעניין הפלסטיני. לכן, הפכה האחדות הערבית היום, יותר מכל זמן אחר, לצורך דחוף בעיני המחברים הפלסטינים, כפי שמתברר משלושת הקטעים שלהלן:

◆ "העם הפלסטיני זקוק יותר מהעמים הערבים [האחרים] ל[רגש] השתייכות הלאומית הערבית על מנת לחזק את מאבקו להשגת חירות ועצמאות, לאור הקושי במאבקו נגד מדינת הכיבוש הציוני הנתמכת ע"י כוחות האימפריאליזם וההגמוניה העולמית [=ארה"ב]". (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 106)

◆ "...האומה הערבית עומדת בפני אותם אתגרים חיצוניים, הן מבחינה אזוטרית, כמו הסכנה הציונית, או האתגרים הבינ"ל המתבטאים בהגמוניה של ארה"ב על מדינות המולדת הערבית... מה שאנו רואים היום הוא שכל מדינה ערבית עומדת בפני הסכנה החיצונית לבדה ועד מהרה היא מתמוטטת מולה.

ההוכחה הטובה ביותר לכך היא העימות של הפלסטינים עם הישות הציונית והגנתם על קיומם ועל המקומות הקדושים של האומה לבדם."

(לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 116)

◆ "אחדות ערבית הפכה להיות היום לצורך דחוף עבור האומה הערבית לאור התגברות הסכנה הציונית והסכנות האימפריאליסטיות האופפות אותה. הישות הציונית הוקמה על אדמת פלסטין הערבית כמחסום המונע את איחוד שני חלקי המולדת הערבית הגדולה [באסיה ואפריקה], והיא שואפת לזרוע את זרעי הפירוד והמאבקים הפנימיים בכל החברות הערביות והמוסלמיות כדי למנוע את יצירת האחדות הערבית בקרב בני האומה הערבית שתתמוך בהתנגדות העם הפלסטיני לשם השגת מטרותיו."

(לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 108)

◀ במהדורת הטיוטה הסתיים המשפט הזה בצורה הרבה יותר חושפנית: "...שתתמוך בהתנגדות העם הפלסטיני לשם השגת עצמאותו ו**עקירת ישות מלאכותית זרה זו מהאזור הערבי**." (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 145. ההדגשה הוספה)

בעיית הפליטים

◀ זהו נושא מרכזי בנרטיב הכולל שבספרי הלימוד של הרש"פ. הוא מוצג כחלק מהנכבה הפלסטינית, לצד הכיבוש הציוני, וגם כחלק בלתי נפרד מהפתרון: הנכבה לא תסתיים אלא ע"י חזרה שלמה למולדת של הפליטים כשבידיהם הנשק. הקטע שלהלן, שיר בכותרת "צוואת פליט" מאת המשורר המצרי האשם אל-ריפאעי מראה זאת בבירור:

◆ "...הם גרשו אותך. שוב אל אלה שגרשו אותך
כי ישנה [שם] אדמה שאביך נהג לעבד...
חיפה נאנחת. האם לא שמעת את אנחת חיפה?...
מאחוריך יש אדמה שהזינה את ילדוּתך
ורוצה לראותך יום אחד בנעורך
אימי האסון לא גרמו לה לשכוח אותך
אם תבוא אליה יום אחד עם הנשק בידך
אזי קרא בקול:..."

'אני לשירותך, מולדתי היקרה אשר ניטשה'..."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתיב י"ב (2018) ע"ע 84 -

85, וראו השאלה בעמ' 86: "6. איך ישוב הפליט הפלסטיני אל מולדתו?")

◀ השיר מלווה בתמונה הבאה:

**השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה
(המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 83)**

- ◀ ספרי הלימוד של הרש"פ מדגישים את שלושת האלמנטים של בעיית הפליטים: הגירה כפויה [תהג'ר], האופי הזמני של מקומות מגוריהם הנוכחיים של הפליטים ורגש ההשתייכות הנמשכת לבתיהם הקודמים:
- ◆ "הבה נחשוב ונדון: השפעת ההגירה הכפויה של הפלסטינים בידי הציונים ב-1948."
- (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 43)
- ◀ תמונה של "מחנה של הפליטים הפלסטינים" בתוך הדיון על הגורמים האנושיים לתפוצת אוכלוסיה:

מחנה للاجئين الفلسطينيين

לימודי גיאוגרפיה (כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 41)

- ◀ והסבר קצר בעמוד הבא:

◆ "מלחמות וסכסוכים גורמים לעקירה נרחבת, להגירה כפויה ולהקמת ישובים שלא היו קיימים קודם לכן, כמו מחנות הפליטים, כפי שארע לעם הפלסטיני באסון [נכבה] של 1948, מלחמת 1967 ו[כן גם] בחלק ממדינות ערב בשל המלחמות והתנאים הפוליטיים הבלתי יציבים שם אחרי 2011."

(לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) ע"ע 42 - 43)

◀ גם בספר לימוד מתמטיקה:

◆ "מחנות הפליטים הפלסטינים נוצרו בגלל הטיהור האתני שבוצע ע"י הכנופיות הציוניות. מחנות אלה מפוזרים בתוך ומחוץ לפלסטין. אם מספר מחנות הפליטים בפלסטין ובירדן הוא 44, ומספר המחנות בפלסטין הוא פי 3 ממספר המחנות בירדן + 4 - אחשב את מספר המחנות בפלסטין ובירדן."

نشاط ١:
تشكّلت المخيمات الفلسطينية بسبب التطهير العرقي الذي مارسه العصابات الصهيونية، حيث توزعت هذه المخيمات ما بين فلسطين وخارجها.

إذا كان عدد المخيمات في فلسطين والأردن ٤٤ مخيماً، وكان عدد المخيمات في فلسطين يساوي ٣ أضعاف عدد المخيمات في الأردن مضافاً إليه العدد ٤.

أحسب عدد المخيمات في كل من فلسطين والأردن.

מתמטיקה (כתה י"א הומאנית (2017) עמ' 7)

◀ מקומות המגורים הנטושים, כולל אלה ההרוסים, נשמרים בזכרון, כפי שנראה במטלה שלהלן המלווה במפה של כל הארץ על מחוזותיה מזמן המנדט:

◆ "שאלה 8: אחפש את מיקומם של הערים והכפרים הפלסטיניים במקורות המידע ואציב אותם על המפה האילמת של פלסטין:

עכו, ראמאללה, ירושלים, יריחו, צפת, יפו, עזה, דיר יאסין, מעלול, ג'בול, אל-ריחאניה, אל-מנצורה, תל אל-צאפי, דיר נח'אס."

السؤال الثامن: أبحث من خلال مصادر المعرفة عن مواقع المدن والقرى الفلسطينية، وأعنيها على خريطة فلسطين الصماء:

عكا، رام الله، القدس، أريحا، صفد، يافا، غزة، دير ياسين، معلول، جبول، الرحياتية، المنصورة، تل الصافي، دير نخاس.

לימודי גיאוגרפיה, (כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 101). השמות בכתב בולט הם של כפרים שאינם קיימים עוד בגבולות ישראל שמלפני 1967

◀ פלסטינים החיים היום במחנות פליטים בגדה המערבית וברצועת עזה מוזכרים בספרי הלימוד עפ"י מקומותיהם המקוריים:

◆ "מ"י היא אשה צעירה שמוצאה מהעיר הפלסטינית עכו והיא גרה באחד ממחנות הפליטים ליד ראמאללה."

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 4)

◆ "מואייד הוא אדם צעיר מהכפר הפלסטיני עג'ור שתושביו אולצו לעזבו ב-1948 והוא גר עכשיו במחנה הפליטים אל-ערוב..."

(יזמות בעסקים, כתה י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 97)

◀ על שלושת האלמנטים הנ"ל - ההגירה הכפויה, זמניות מגוריהם הנוכחיים ושייכותם למקומותיהם הקודמים - מתבסס מה שמתואר כ"זכות השיבה" של הפליטים הפלסטינים של 1948 וצאצאיהם המונים היום מעל 5 מיליון;

◆ "פעילות 1: זכות השיבה של הפליטים הינה זכות מתמשכת המובטחת ע"י כל קבצי החוקים והקהילות הבינ"ל. לכן, הפלסטיני שסולק בכוח מאדמתו ומולדתו - זכותו לשוב למולדתו. זכות זו נשארת בתוקף בלא כל קשר לתנאים ולמצבים המשתנים. מה יהיה בסופה של זכות זו?"

نشاط ٨: **حقّ العودة للاجئين هو حقّ ثابت، ضمته جميع الشرائع الأممية والمجتمعات الدولية. فالفلسطيني الذي أبعد عن أرضه ووطنه قصراً، له الحق في العودة إلى وطنه. ويبقى الحق قائماً مهما تغيرت الظروف والأحوال. إلام ستؤول نهاية هذا الحق؟**

מתמטיקה (כתה י"א, חלק ב' (ריאלית) 2017 עמ' 88)

◀ נושא "זכות השיבה" מופיע שוב בדף הפותח של יח' 2 - סטטיסטיקה והסתברויות בספר לימוד מתמטיקה בלויית הכיתוב שלהלן:

◆ "מה תצפה שיהיה מספרם של הפליטים במחנות הפליטים הפלסטינים בלבנון שברשותם מפתחות השיבה?"

מתמטיקה (כתה י"א הומאנית (2017) עמ' 30)

◀ השיבה נחשבת לאפשרות ריאלית עד כדי כך שדנים בה כגורם בתחום הכלכלה. בין הארועים שעשויים להשפיע על הצריכה הפלסטינית העתידית:

◆ "1. שיבת מספר גדול של פליטים פלסטינים אל עריהם וכפריהם; 5. קבלת החלטה בינ"ל הפוסקת להחזיר את רכוש המגורשים הפלסטינים" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 132).

ירושלים

◀ מעמדה של ירושלים, שהן הפלסטינים והן היהודים רואים בה את בירתם הנצחית, הוא חלק בלתי נפרד מהסכסוך בין שתי האומות. ספרי הלימוד של הרש"פ עושים מאמץ להציג את העיר כערבית כולה, ללא כל

קשר ליהודים ולהיסטוריה והמורשת היהודית. ירושלים נזכרת כעיר כבושה (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' יזמות ועסקים) (2017) ע"ע 38, 39, וראו גם ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' (יזמות ועסקים) (2017) עמ' 88).

◆ "הבעה: ירושלים היא... בירת פלסטין הנצחית. אין כל זכות עליה לכובש ולא לגזלן ואין היא מוסרת את ענייניה אלא לאנשיה. הבה נכתוב מאמר על נושא זה."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 46)

◀ מאמר בכותרת "ירושלים - מצפן ותהילה" מתאר את ירושלים כעיר הסובלת תחת כיבוש זר ומניסיונות לשנות את זהותה, ובאותו זמן גם מכחיש את מורשתה היהודית. קטעים:

◆ "בירת פלסטין המקודשת עומדת כעדה ומרטירית... היא האם הנאבקת המדממת כל הזמן אך לעולם אינה נכנעת לפולשים. היא עוטפת את עצמה בחומתה כמו בגד טוהר ומסרבת למות. הפולשים מהדקים את אחיזתם בנשמתה אבל היא - מזה חמישים שנה - מהדקת את אחיזתה על אחיזתם..."

◆ האם הפולשים הזרים יוכלו - יהא כוחם אשר יהיה - להשכיח מהאם את בניה? היא מכירה אותם עפ"י קווי תוארם, אפילו שהאויבים חופרים בהיסטוריה שלה חפירות [ארכיאולוגיות] כוזבות בטענות חסרות שחר ובונים על עפרה מורשת שקר, ומציאות הנתמכת ע"י כוח ועריצות..."

◆ היא עוטפת את עצמה בפצעייה הטריים כל לילה ומוצאת מחסה בתוך מערת המולדת העצובה כשהיא מלווה ע"י הצעירים נודפי הבושם [דימוי אסלאמי מסורתי למרטירים]... ההולכים אל מותם בחיך.... מפני שהיא התודעה שאי אפשר לעוותה ע"י מדיניות העובדה הקיימת ואי אפשר לבטלה, לא ע"י חומות [ההפרדה] הנבנות כאן ולא ע"י הייחוד שם.

◆ ההיסטוריה משתקפת בירושלים, בורקת בעובדותיה שאינן מעורבות בספק ושאי אפשר לזייפן, לא באמצעות אמונות טפלות ולא באמצעות אגדות. שווקיה מספרים את האמת ועיטוריה משתיקים כל טוען וחושפים כל שקרן. ירושלים מתגלית כעיר ערבית נאמנה עד לקץ ההיסטוריה..."

◆ היא תישאר בתודעת האומה כמקודשת, גבוה מעל לאומללות העובדה הקיימת, הנרטיבים המעוותים וההיסטוריה הגזולה, [ומעל] אחיזת הפולשים שאינם חוסכים במאמץ לזייף את ההיסטוריה, לשווק אשליות ולשלח את כלי ההרס כדי לזייף את ההיסטוריה... היא בלתי מנוצחת, אפילו אם אדמתה מוטלת למשך יום או יומיים תחת כפות רגליהם של הפולשים..."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) ע"ע 37 - 39, וראו בעמ' 39 את ההסבר: "במשפט 'ירושלים עומדת כעדה וכמרטירית' - עדה: צופה על הארועים מסביבה. מרטירית: מקריבה את בניה אשר מגינים עליה, כלומר - את עצמה" וכן שאלה מס' 5: "כיצד פועל הכיבוש לעוות את הגיאוגרפיה של ירושלים?")

פרק ב': יהדות ויהודים

◀ שום התייחסות ליהודים וליהדות שניתן לפרשה כ"חובית" או אפילו "נייטרלית" לא נמצאה בספרי הלימוד של הרש"פ שנבדקו עבור המחקר הנוכחי. הספרים מתעלמים מההיסטוריה של היהודים בארץ בתקופה העתיקה ומכחישים את קיומם של מקומותיהם הקדושים בה. גם לעצם נוכחותם בארץ היום נעשית דלגיטימציה, ולהם עצמם נעשית דמוניזציה בהקשר הסכסוך וגם מבחינה דתית. לתנועתם הלאומית בזמן המודרני - הציונות - נעשית גם דלגיטימציה וגם דמוניזציה.

יהדות

◀ ישנם מקומות בקוראן שבהם ישנה התייחסות שלילית ליהודים בשל מה שמתואר כאספקטים מחללי שמים באמונתם והמחנכים הפלסטינים משתמשים בציטוטים משם. להלן קטע המופיע בספר לימוד לכתה י"א:

◆ "היהודים אמרו: 'אלוהים הוא עני ואנחנו עשירים' (פרק אאל עמראן, 181) וכן: 'יד אלוהים כבולה' (פרק אל-מאידה, 64)."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 27)

היהודים בעת העתיקה

◀ לעומת ספרי הלימוד של הרש"פ מלפני 2016 שהיו בהם 3 - 4 מקרים של התייחסות להיסטוריה היהודית העתיקה בארץ, אלה שהודפסו לאחרונה אינם מזכירים זאת כלל. במקום זאת, הספרים החדשים כוללים מספר קטעים המתארים התייחסויות כאלה כזיוף של ההיסטוריה (וראו את החומר בתת-הפרק המקביל במחקר מספטמבר 2017 ואת הקטע האחרון בתוך תת הפרק על ירושלים במחקר הנוכחי).

היהודים בהקשרים אסלאמיים

◀ שתי נקודות עיקריות נדונות תחת כותרת זו בספרי הלימוד של הרש"פ: הצדדים השליליים בהתייחסות הקוראן לבני ישראל, והתיאורים השליליים של היחסים בין יהודי חצי האי ערב ונביא האסלאם מפי מקורות מוסלמיים קדומים. תיאורים לא-שליליים באותם מקורות לא הובאו בפני התלמיד הפלסטיני בספרים שנבדקו במחקר הנוכחי. יחד עם זאת, ראוי לציין שהצגת היהודים בהקשר זה בספרי הרש"פ מלווה בפחות שנאה מאשר מה שאפשר למצוא בספרי לימוד של ממשלות ערביות אחרות, כולל אלו של מצרים.

פרק אל-איסרא' בקוראן עוסק במספר נושאים ובתוכם: (1) נסיעתו הלילית הפלאית של הנביא מוחמד מהמסגד במכה למסגד אל-אקצא; (2) שחיתותם של בני ישראל בעבר ואי ציותם להוראות האל שבגללם נענשו פעמיים [הכוונה בקוראן לחורבן בית ראשון ושני]. המחברים הפלסטינים של ספר הלימוד "חינוך אסלאמי" לכתה י"א מקשרים שני ארועים נפרדים אלה וע"י כך יוצרים את הרושם ששליטתה הנוכחית של ישראל במסגד הנ"ל היא המשך לשחיתותם בעבר של בני ישראל ושעל המוסלמים להענישם בהתאם למה שקרה בעבר. קו טיעון זה מתחיל במטרות השיעור:

◆ " - להסביר את מעמדו של מסגד אל-אקצא בעיני המוסלמים.

◆ - להסביר את שחיתותם של בני ישראל לאור הפסוקים.

◆ - להסיק מסקנות לגבי המאפיינים של אלה אשר ישחררו את מסגד אל-אקצא."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 8)

◀ הנקודה העיקרית של השיעור:

◆ "3. שחיתותם של בני ישראל על פני האדמה היתה ותהיה הסיבה לאובדנם."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 12)

◀ המטלות שלהלן מבהירות יותר את הקישור:

◆ "[סמן כ'נכון' - 'לא נכון':] הפסוקים של פרק אל-איסרא' מציינים את הצורך לפעול עפ"י הקוראן

במאבק נגד בני ישראל.

◆ שאלה 4. אבהיר לאור הפסוקים את המאפיינים של אלה אשר יסלקו את שחיתותם של בני

ישראל..."

◆ (חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 13)

◀ כפי שכבר צויין, ליהודים נעשית דמוניזציה בספרי הלימוד של הרש"פ בהקשר של יחסיהם בערב עם נביא

האסלאם והעדה המוסלמית בעיר מדינה באותה תקופה. מקרה אחד כזה מתאר את ניסיונם הכושל של כמה

מנהיגים יהודים במדינה לשכנע את מוחמד להוציא פס"ד בלתי צודק לטובתם בהבטיחם לו כי יתאסלמו אם

יעשה כן (חינוך אסלאמי, כתה י"ב (2018) עמ' 21). מקרה אחר מספר על תושב יהודי של מדינה שניסה ונכשל

להסית שתי קבוצות מוסלמים במדינה זו נגד זו (שם, עמ' 24).

היהודים בזמן המודרני

◀ אין שום התייחסות לעניין זה בספרי הלימוד של כיתות י"א וי"ב, בדומה למה שנעשה בעבר באופן שיטתי

מאז ההופעה הראשונה של ספרי הלימוד של הרש"פ בשנת 2000 - להוציא את ההתייחסויות הרבות ליהודים

במסגרת הסכסוך. העדר כל התייחסות לשואה הוא חלק מהמדיניות הזאת.

היהודים בהקשר הסכסוך

◀ 6.5 מיליון היהודים החיים היום במדינת ישראל אינם נחשבים לתושבים לגיטימיים בארץ. דבר זה הובהר

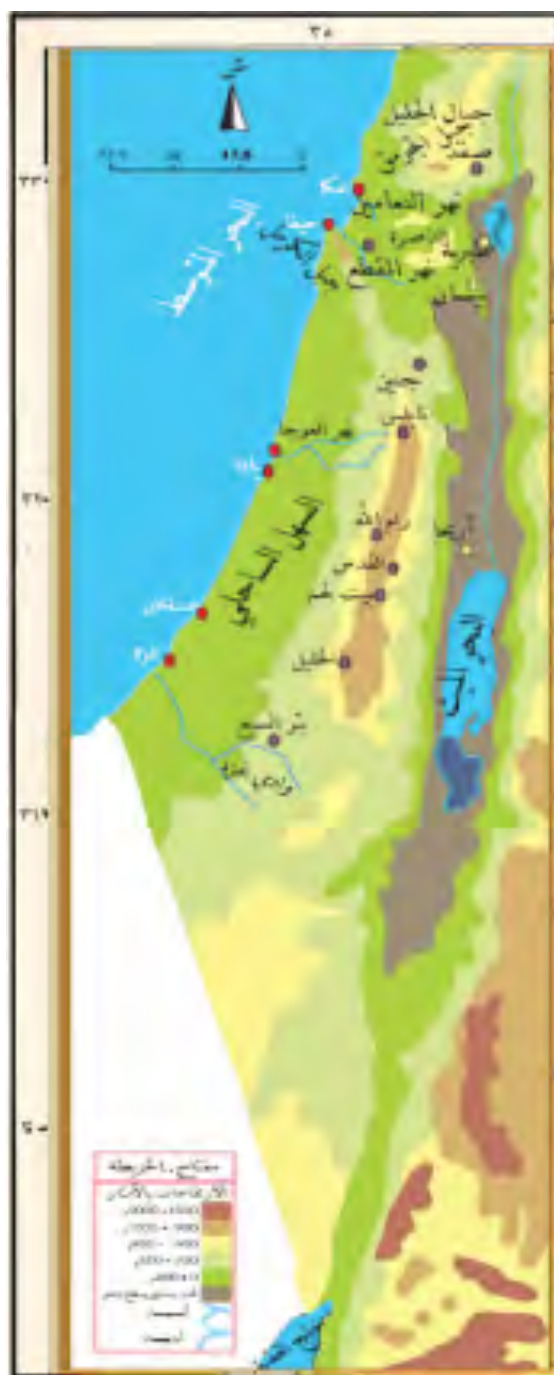
כבר בספרי הלימוד הקודמים של הרש"פ שבהם לא נכללו היהודים בין התושבים בטבלאות האוכלוסין של

הארץ. אלמנט דידקטי אחר בספרים המדגיש זאת הוא העדרן מהמפה של כל הערים שנוסדו בארץ ע"י

היהודים בזמן המודרני, ואם חלקן מופיע - זה נעשה תחת שם ערבי.

המפה שלהלן בכותרת "מפה פיזית של פלסטין" אינה מראה את הערים האלה, חוץ מנקודה המציינת את

מיקומה של תל אביב ללא איזכור שמה:

الشكل رقم (1): خريطة
فلسطين الطبيعية

לימודי גיאוגרפיה (כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 100. מפה דומה, ללא החלק הדרומי של הארץ, מופיעה בעמ' 102.)

◀ מפת הארץ ללא הערים היהודיות המודרניות מובאת בספר אחר כאשר העיר היהודית המודרנית אילת מופיעה תחת השם "אום אל-רשראש":

פיזיקה (כתה י"א, חלק א' [ריאלית] (2017) עמ' 5)

◀ אום אל-רשראש, כלומר, העיר הישראלית אילת, מופיעה שוב בשאלה המתחילה כדלהלן:

◆ "שתי מכוניות יצאו ב-8 בבוקר, האחת מהעיר אום אל-רשראש לקראת העיר טבריה במהירות 70

קמ"ש והאחרת יצאה מהעיר טבריה אל העיר אום אל-רשראש במהירות של 80 קמ"ש..."

(מתמטיקה, כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 5)

במפה שלהלן, נוסף על תל אביב שאינה מצויינת בשמה, מופיעות הערים הישראליות נתניה ואילת

תחת השמות הערביים של המקומות השוממים שבהם נבנו אח"כ - אום ח'אלד ואום אל-רשראש,

בהתאמה:

מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 6)

◀ מפת הארץ עם סמל הרש"פ בראשה לצד הכיתוב "ביה"ס היסודי לבנים פרעון" מציינת את השם "תל אביב" בסוגריים והוא מלווה בתרגום לערבית "תל- אלרביע". נתניה מופיעה גם כן כ"נתאניא (אום ח'אלד)". שתיהן סומנו באדום לנוחות קוראי המחקר. העיר היהודית המודרנית חדרה, ששמה לקוח מהשפה הערבית במשמעות של "ירקרה" (בגלל הביצות שהיו שם) מופיעה גם היא. המפה הוגדלה הרבה מעבר לגודלה המקורי כדי לאפשר את קריאת שמות המקומות:

מתמטיקה (כתה י"ב [ריאלית] (2018) עמ' 100)

◀ המפה שלהלן אינה מציגה כלל ערים שנוסדו ע"י יהודים. מיקום הערים אשדוד (בעצם הכפר הערבי אשדוד) ואשקלון הוחלף בטעות:

לימודי גיאוגרפיה (כתה י"ב (2018) עמ' 45)

- ◀ ספרי הלימוד שהודפסו ב-2017 מגבירים את מידת הדחיה של נוכחות היהודים בארץ גם מבחינה מילולית ע"י החלפת המונח הישן יותר "התנחלות - מוסתווטנה", המתאר ישוב יהודי גם בגדה המערבית וגם בישראל שמלפני 1967, במונח החדש "קולוניה - מוסתעמרה" (ראו, לדוגמה, לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 66), אף כי ישנם מספר מקרים בהם המונח הישן יותר עדיין בשימוש.
- השפה העברית, שהיתה שפה רשמית בפלשתינה המנדטורית לצד האנגלית והערבית, הפכה גם היא למטרה למחיקה כחלק מהמאמץ של הרש"פ לדלגיטימציה של הנוכחות היהודית בארץ. ספרי לימוד קודמים של הרש"פ, וכן כאלה שהודפסו ב-2017, כללו מקרים שבהם כיתובים בעברית נמחקו ממסמכים מנדטוריים בריטים רשמיים שהובאו בספרים אלה, כגון בול דואר ומטבע. בניגוד לדוגמאות אלה, הספרים שנבדקו לצרכי מחקר זה מביאים מטבעות ושטר כסף מנדטוריים עם הכיתוב העברי שעליהם:
- ◆ "פעילות 3: הלירה הפלסטינית הינה מטבע שנופקה ע"י מועצת המטבע של פלסטין בשנת 1927. המטבעות ושטרות הכסף נשאו כתובות בשלוש שפות...."

נشاط 3:
الجنيه الفلسطيني عملة صدرت عن مجلس فلسطين
للقند عام 1927م. حلت القطع النقدية والأوراق
المالية كتابات بلغات ثلاث.
ألقيت إحدى هذه القطع المنتظمة مرتين متتاليتين

מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 42, וראו דוגמאות נוספות של מטבעות עם כיתוב בעברית
במתמטיקה, כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 22, ביולוגיה, כתה י"ב [ריאלית] (2018) עמ' 45)

מתמטיקה (כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 100)

המקומות הקדושים

◀ עובדת קדושתה של הארץ ליהודים נעדרת מספרי הלימוד של הרש"פ: "פלסטין נהנית ממעמד דתי מוסלמי ונוצרי" (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 125) והיא מקבלת תיירים מוסלמים ונוצרים (שם, עמ' 129). יהודים אינם נזכרים בהקשר זה. המקומות הקדושים הנזכרים בהקשר זה הם של מוסלמים ונוצרים בלבד (שם, עמ' 133). לכל אורך מפעל הדפסת ספרי הלימוד של הרש"פ החל משנת 2000, לא נמצא בספרים אף לא מקרה אחד של הכרה בקיומם של המקומות הקדושים ליהודים בארץ. במקרים בהם נזכרו מקומות כאלה, כגון הכותל המערבי בירושלים, מערת המכפלה בחברון וקבר רחל בבית לחם, הם הוצגו כמקומות קדושים למוסלמים שנמצאים תחת איום של גזל ע"י היהודים. במסגרת מגמה מסורתית זו, נחשף לאחרונה קו חדש - מאמץ לשנות את הכינוי המוסלמי המסורתי "אל-חרם אל-שריף", שמתורגם בד"כ ל"הר הבית" בעברית ובאנגלית, ל"מסגד אל-אקצא" ובכך להדגיש את אופיו המוסלמי הבלעדי של המקום. המסגד עצמו נקרא מעתה "המסגד הדרומי [אל-ג'אמע אל-קיבלי]".

◀ מסגד אל-אקצא החדש כולל בתוכו עפ"י ספרי הלימוד החדשים את "המסגד הדרומי" (עד לאחרונה "מסגד אל-אקצא" הממשי), כיפת הסלע, "מקום התפילה המרוואני [אל-מוצלא אל-מרוואני - החלל התת-קרקעי מתחת למסגד שהכיל שרידים עתיקים יהודיים שנהרסו ושנבנה מחדש כמסגד ע"י אנשי התנועה

האסלאמית בישראל בתחילת שנות האלפיים]" וכן הכותל המערבי - הקדוש ליהודים - והנקרא כאן "כותל אל-בוראק" (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 40). התמונה שלהלן כוללת את ההסבר "מסגד אל-אקצא הוא כל מה שמוקף ע"י החומה" וחיצים מצביעים על "כותל אל-בוראק [הכותל המערבי]" ו"שער המוגרבים". כמו-כן נאמר כי "הכיבוש הציוני סגר את שער המוגרבים מאז 1967".⁷

ניהול וכלכלה (כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 40)

◀ התייחסות חדשה זו להר הבית חוזרת על עצמה בספר לימוד מתמטיקה: "בהינתן שהבסיס של מבנה המסגד הדרומי הנמצא בחלק הדרומי של מסגד אל-אקצא הינו מלבני..."

نشاط ٤: إذا علمت أن قاعدة مبنى المسجد القبلي الواقع جنوبي المسجد الأقصى، مستطيلة الشكل، ويزيد طولها عن عرضها بمقدار ٢٥ متراً، فإذا كان محيطها = ٢٧٠ متراً، فما بُعدي القاعدة؟
أفرض أن طول القاعدة = s متر.

מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 5. הכתובת העליונה אומרת: "מסגד כיפת הסלע"; הכתובת התחתונה אומרת: "המסגד הדרומי".)

◀ השם החדש של מסגד אל-אקצא נשמר אפילו כאשר משתמשים בשם הישן לציון הר הבית כולו: ♦ "המקום המקודש הירושלמי [אל-חרם אל-קודסין] אשר כולל בחיקו את המסגד הדרומי [אל-מסג'יד אל-קיבלין] ואת כיפת הסלע." (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 24, וראו התבטאות דומה בלימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 133). שאלה במתמטיקה עוסקת ב"מקום המקודש של

⁷ שער המוגרבים נשאר פתוח לתיירים המבקשים לבקר במקום.

אברהם [אל-חרם אל-איברהימי - מערת המכפלה] בחברון. היא מתחילה במשפט "המקום המקודש של אברהם הוא מקום קדוש למוסלמים." העובדה כי זהו מקום קדוש גם ליהודים אינה מוזכרת:

نشاط ١:
الحرم الإبراهيمي مكان مقدس للمسلمين، وهو مبني من حجارة كبيرة (أنظر الشكل المجاور) فإذا كان طول أحد الحجارة يزيد عن عرضه بمقدار ٦ متر تقريباً، وطول قطره يساوي $\sqrt{57}$ متراً تقريباً. أفرض أن طول الحجر s وعرضه v

מתמטיקה (כתה י"א, חלק א' [ריאלית] (2017) עמ' 93)

הציונות

◀ הציונות נדונה בפירוט בספרי הלימוד הקודמים של הרש"פ. הספרים שנבדקו לצרכי המחקר הנוכחי אינם דנים בה, להוציא המינוח החוזר ונשנה פעמים רבות "הכיבוש הציוני" וכד', וכן שני הקטעים שלהלן. הראשון שבהם חוזר על התבטאויות משנים קודמות המציגות את הציונות כגזענית:

◆ "...או מסיבות התגברות הרוח הגזענית, במיוחד כאשר קבוצה כלשהי סבורה כי היא הגזע הטוב ביותר עלי אדמות, או בביצוע מפעלים אימפריאליסטיים של שליטה על הארץ והתושבים, כמו האימפריאליזם הקולוניאליסטי [אל-איסתיעמאר אל-איסתיטאני] הציוני בפלסטין." (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 5, וראו השאלה בעמ' 6 בדבר המניע הבסיסי "לתוקפנויות הציוניות נגד העם הפלסטיני". יצוין כי במהדורת הטיוטה של אותו ספר, בעמ' 5, נוסף גם האימפריאליזם לצד הציונות. כאן הוא מושמט.)

◀ אחד הטיועונים נגד הציונות הוא שהיא נוגדת את היהדות המסורתית כפי שהיא נראית בעיני מוסלמים. הדבר קיבל ביטוי במהדורת הטיוטה של ספר לימוד ערבית לכתה י"ב, אך הושמט במהדורה הסופית. תוך שלילת "טענות הכיבוש הציוני כי הוא פועל בהתאם למסורות הנביאים" כתב משורר מצרי:

◆ "...מי אתה? [צאצא] של יעקב? איך הפכת אותו לשקרן והאמנת לזאב שבתוכך שבגד בבנו [יוסף]?...
לא נתת לי את משה שאני אוהב...
לקחת את דוד ממני..."

([השפה הערבית]: קריאה, טקסטים, דקדוק, משקלי שירה והבעה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 50, וראו השאלה בעמ' 54: "5. המשורר שולל בשורה הרביעית את הטענה שהציונות הולכת בעקבות נביאי האל, עליהם השלום. הבה נבהיר זאת." כאמור, הקטע הזה מהשיר וכן השאלה הקשורה בו הושמטו מהספר במהדורתו הסופית.)

פרק ג': ישראל

ישראל ופלסטין

◀ לישראל נעשית הן דלגיטימציה והן דמוניזציה: ישראל איננה מוזכרת בשמה, להוציא מקרים בודדים. במקום זאת, היא נקראת "הישות הציונית [אל-כיאן אל-צהיוני]" או "הכיבוש הציוני [אל-איחתיילאל אל-צהיוני]":

"מלחמת ההתשה שנערכה ע"י מצרים נגד הישות הציונית בתקופה שבין השנים 1967 - 1970..."

(לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 6)

◆ "במשך מלחמת אוקטובר שנערכה ע"י מדינות ערב נגד הישות של הכיבוש הציוני ב-1973 החליטו המדינות המפיקות נפט לעצור את אספקתו על ידן לארה"ב שסיפקה אז למדינת הכיבוש הציוני סיוע צבאי."

(ניהול וכלכלה, כתיב י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 52)

◀ במקרה אחר השם "ישראל" מושם בסוגריים (המשמשות בערבית לעיתים קרובות כמרכאות) כאינדיקציה לאי-הכרה:

◆ "רמת הגולן היא שטח שנכבש ע"י (ישראל) במלחמת 1967."

(לימודי גיאוגרפיה, כתיב י"א, חלק א' (2017) עמ' 92)

◀ ישנם מקרים שבהם השם "ישראל" או שם התואר "ישראלי" עדיין מצוי בטקסט, אבל הם מעטים מאד ורובם מופיעים במהדורות הטייטה של הספרים. בחלק מהמקרים הללו "תוקנה" החרیגה במהדורה הסופית. להלן פירוט:

◆ "הנטיה המלאה [של ארה"ב] לצד של ישראל בסכסוך הערבי-ישראלי" (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 131) הפכה להיות: "הנטיה המלאה לצד הכיבוש הציוני" והביטוי "הסכסוך הערבי-ישראלי" הושמט (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 98).

◆ "אשר לעמדה הערבית, היא החשיבה את האיחוד האירופי כאלטרנטיבה להגמוניה של ארה"ב אשר נוטה אל האינטרסים הישראליים בכל המקרים, בייחוד לאחר שמדינות האיחוד אימצו עמדות מתונות יותר מ[אלה] של ארה"ב לגבי בעיית הסכסוך הערבי-ציוני" (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 172) תוקן ל: "...נוטה אל האינטרסים הציוניים..." (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 130).

◆ "שאלה 3: הסבר - הופעת ישראל על אדמת פלסטין מעכבת את פרויקט האיחוד הערבי" (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 160). במהדורה הסופית הושמטה השאלה כולה (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 119).

- ◆ "במסגרת המדיניות של משרד החינוך לחיזוק העמידה האיתנה של הישובים [הפלסטיניים] ליד ההתנחלויות [מוסטוטנאט] הישראליות..." (מתמטיקה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 7). במקרה זה הושאר שם התואר "ישראליות" גם במהדורה הסופית (מתמטיקה, כתה י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 12).
- ◀ מקרים שבהם "ישראל" או "ישראלי/ת/יים" מופיעים במהדורות שאינן טיוטות:
 - ◆ "האמצעים הננקטים ע"י הכיבוש הישראלי אשר מפריעים לצמיחת הכלכלה" (מתמטיקה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 72).
 - ◆ "חברת המים הישראלית הארצית" (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 155).
 - ◆ "הכיבוש הישראלי" ו"השלטונות הישראליים" בדיון על קשיי החקלאות והמחסור במים באשמת ישראל (מתמטיקה, כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 117).
- ◀ מצד שני, קרה גם ההיפך פעם אחת. במהדורת הטיוטה נאמר: "צרפת השתתפה, יחד עם בריטניה ומדינת הישות הציונית, בתוקפנות המשולשת של 1956 נגד מצרים" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 73) ובמהדורה הסופית הוחלפה "מדינת הישות הציונית" בשם "ישראל" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 55). מדינת ישראל אינה מופיעה על המפה אף פעם, בניגוד לפלסטין שמופיעה במקומה על המפה ברוב המקרים. המפה שלהלן מראה את הארץ כולה בצבע אחד עם סימון הגדה המערבית ורצועת עזה, כאשר השם "פלסטין" מופיע באזור הנגב שהוא שטח ישראלי מלפני 1967. השמות "הגדה המערבית", "עזה", "רמת הגולן", "לבנון", "סוריה" (הכוללת את רמת הגולן), "ירדן" ו"מצרים" - כולם נוכחים. השם "ישראל" נעדר:

לימודי היסטוריה (כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 142)

◀ מפה זו הוחלפה במהדורה הסופית של הספר במפה שלהלן. השם "פלסטין" נעדר כאן וגם "הגדה המערבית" ו"רמת הגולן". מופיעים השמות "לבנון", "סוריה", "ירדן", "מצרים", "הים התיכון", "ים המוות [ים המלח]", "מפרץ עקבה" וכן הערים עכו, חיפה, טבריה, יפו, ירושלים ועזה:

לימודי היסטוריה (כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 105)

◀ מפה נוספת של הארץ בספר אחר מציגה אותה כפלסטין לצד המדינות השכנות - לבנון, סוריה, ירדן, הממלכה הערבית הסעודית ומצרים. שלוש ערים מסומנות: נצרת, ירושלים ובית לחם. כמו-כן מסומנים הים התיכון, ים המלח ונהר הירדן. פלסטין מצויינת גם על גבי ציור של כדור הארץ המוצב בתוך הים התיכון. המקרא:

◆ [נקודה אדומה:] "בירת פלסטין"; [נקודה שחורה:] "עיר חשובה";

[קו אדום מקווקו:] "גבולות מדיניים".

המפה בהוצאת "קבוצת לאבלי סמייל".

◀ לצד המפה מופיעים נתונים על יסודות הכלכלה הפלסטינית המצביעים על ראיית כל הארץ כשטח פלסטיני. בין הנתונים הללו נמצא החוק הפלסטיני לעידוד השקעות וכן שטח הארץ שעליו הוא אמור לחול - 27,009 קמ"ר - הכולל הן את שטח ישראל שמלפני 1967 והן את שטחי יהודה, שומרון וחבל עזה (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 134). פלסטין מחליפה את ישראל על מפות של העולם הערבי. מפה פיזית של העולם הערבי מסמנת את כל הארץ עם השם "פלסטין" (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 103). שתי המפות שלהלן, שתיהן בכותרת "מפה ב': המולדת הערבית" מראות את כל הארץ לצד השם "פלסטין":

خريطة (ب)

الوطن العربي

לימודי היסטוריה (כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 173)

خريطة (ب)

לימודי היסטוריה (כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018] עמ' 136)

◀ מפה דומה המעוטרת בדגלי ארצות ערב מופיעה באותו ספר:

לימודי היסטוריה (כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018] עמ' 141)

◀ במהדורה הסופית של ספר זה הושמטו שתי המפות הראשונות והושארה זו השלישית בלבד (לימודי

היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 105).

מפות דומה נוספת:

לימודי גיאוגרפיה (כתה י"ב (2018) עמ' 146, וראו מפה דומה בלימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 132).

◀ שטח ישראל מלפני 1967 מכונה "השטחים הפלסטיניים שנכבשו ב-1948" (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 55). במהדורת הטיוטה של ספר לימוד היסטוריה לכתה י"ב הוא הוגדר בביטוי העוקף "הקו הירוק" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 75), אבל במהדורה הסופית הוחלף הביטוי ב"האדמות הפלסטיניות שנכבשו ב-1948" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 58).

◀ ערים בשטח ישראל שמלפני 1967 מתוארות כפלסטיניות:

◆ "מועתצים הוא צעיר תושב העיר נצרת הפלסטינית..."

יזמות בעסקים, כתה י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 18, וראו התייחסות נוספת אל נצרת כעיר פלסטינית שם, עמ' 92, וכן ביזמות בעסקים, כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 145, ובעסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 45

◆ "העיר יפו הפלסטינית."

(ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 63, וראו גם עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 123

◆ "העיר חיפה הפלסטינית..."

יזמות בעסקים, כתה י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 64, וראו התייחסות נוספת אל חיפה כעיר פלסטינית ביזמות בעסקים, כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 145

◆ "העיר עכו הפלסטינית."

(ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 4, וראו גם עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 112

◆ "מפעל 'אל-עאפיה' למוצרי חלב בעיר טבריה הפלסטינית."

(עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 50)

◆ "...לחברה פלסטינית להשקעות יש רעיון להפיק גז טבעי מול חופי העיר אשקלון הפלסטינית..."

8. لدى الشركة الفلسطينية للاستثمار، فكرة لاستخراج الغاز الطبيعي قبالة سواحل مدينة عسقلان الفلسطينية، وبعد الدراسة الأولية، توافرت لدينا البيانات الآتية:

יזמות בעסקים (כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 123, וכן, תחת השם האחר של העיר בערבית: "בבעלות אחלאם מפעל לגידול עופות בעיר מג'דל הפלסטינית" - עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 49)

◀ קטע נוסף מציג את צפת ובאר שבע כערים פלסטיניות (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 120, וראו עוד התבטאות לגבי באר שבע כעיר פלסטינית בעסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 129). יצויין שהצמדת התואר "פלסטיני" רווחת לגבי ערים ישראליות מלפני 1967. לא מקפידים על כך ביחס לערים ביהודה, שומרון וחבל עזה.

◀ קטע אחר מדבר על "כל הערים הפלסטיניות מרפיח עד לנאקורה [ראש הנקרה על הגבול הלבנוני]" - אזור הכולל את כל מישור החוף הישראלי כולל תל אביב וחיפה (יזמות בעסקים, כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 84, וראו ביטוי דומה בעסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 22.

תדמית ישראל

◀ לישראל נעשית דמוניזציה מוחלטת. שום מידע אובייקטיבי שעשוי היה לאזן את התדמית השלילית של ישראל אינו ניתן לתלמיד הפלסטיני. ישנו אפילו ביטוי של דה-הומניזציה במקרה אחד אשר מציין את "האויב הכובש":

"[המרטירים] נשאו את לבבותיהם בכפות ידיהם כאבנים, כגחלים, כלהבה, ורגמו בהם את חיות הפרא שבדרך..."

[שאלה: 4. הבה נפרט את תיאור האויב הכובש בפי המשוררת."
(השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) ע"ע 71, 73, בהתאמה)

◀ הדמוניזציה הנרחבת כרוכה בביטויי התקרבות:

"החתונה הפלסטינית נחשבת לסמל מסמלי המורשת הפלסטינית, שכן הפלסטינים שוקדים על הכנסת שמחה וגיל אל ליבותיהם למרות הצרות שמהן הם סובלים מידי הכיבוש הציוני."
(עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 59)

◀ במהלך חקר ספרי הלימוד של הרש"פ על פני תקופה של 18 שנה נאספו מהספרים יותר מ-30 האשמות נגד ישראל בתחומים שונים, החל מעצם הקמתה וכלה במה שתואר כמזימה לשילוח חזירי בר להשמיד את יבולי הפלסטינים (ראו במחקרים הקודמים הנ"ל). "יבול" המחקר הנוכחי מוצג להלן ב-22 קטגוריות בתוך תת-פרק זה. העובדה שהאשמות החמורות ביותר בשתי הקטגוריות הראשונות נלקחו כולן מספרי לימוד מתמטיקה מוכיחה בבירור את העצמת מאמץ האינדוקטרינציה בספרי הלימוד של הרש"פ שנדפסו ב-2017, כאשר מקצוע המתמטיקה הפך להיות כלי חיוני במסגרת מאמץ זה (וראו הדוגמאות שנלקחו מספרי לימוד מתמטיקה גם בקטגוריות אחרות):

ישראל מבצעת מעשי טבח בפלסטינים

◀ הקטעים שלהלן נלקחו מספרי לימוד במתמטיקה, המתארים את הטבח הישראלי בפלסטינים:

◆ "פעילות 1: בכפר השקט והשלו הוא, שתושביו חלמו על פת הלחם [היומית] שלהם, ואשר נמצא בפאתי ירושלים, בבוקר אותו יום אביבי, בשעה שהאנשים היו עוד ישנים, כנופיות האלימות, העושק והערמומיות נכנסו לכפר, הרגו קרוב לשלוש-מאות [תושבים] שלווים וגרשו את אנשיו כדי לרוקן את הארץ מתושביה ולהשתלט על אדמותיהם..."

על איזה כפר מדבר הטקסט?"

(מתמטיקה, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 66)

◆ "מסגד אברהם [מערת המכפלה בחברון] הינו אחד האתרים ההיסטוריים והדתיים החשובים ביותר בפלסטין. שמו קשור באחד ממעשי הטבח של הכיבוש הציוני שקורבנותיו היו 180 מרטירים ופצועים מבין המתפללים.

אמצא את מספר המרטירים והפצועים של הטבח, בודעי שמספר הפצועים הוא פי 5 ממספר המרטירים..."

נشاط 1: المسجد الإبراهيمي من أهم المعالم التاريخية والدينية في فلسطين. ارتبطت باسمه إحدى مجازر الاحتلال الصهيوني حيث راح ضحيتها 180 مُصلياً ما بين شهيد وجريح. أجدُ عدد شهداء وجرحى المجزرة إذا علمت أن عدد الجرحى يساوي خمسة أمثال عدد الشهداء. أفرض أن عدد شهداء المجزرة س شهيد. إذن عدد جرحى المجزرة بدلالة س = عدد شهداء المجزرة وجرحاها بدلالة س يكون 6 س. لماذا؟ عدد شهداء المجزرة = عدد جرحى المجزرة =

מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 4)

◀ הפריט שלהלן, שגם הוא נלקח מספר לימוד מתמטיקה, מחבר את אותו טבח להאשמה אחרת נגד ישראל:

◆ "אגודת משפחות המרטירים של הטבח במקום המקודש של אברהם [אל-חרם אל-איברהימי - מערת המכפלה] רצתה להשקיע סכום מסויים של כסף בפרוייקט... היא מצאה שהיא חייבת לקחת בחשבון את הסיכונים שלהם עלולה ההשקעה להיות חשופה. אחד הסיכונים האלה קשור למצב המדיני, כמו מניעת יבוא חומרי הגלם הדרושים לצמיחת הפרוייקט, כגון מלט וחומרי בניה אחרים, ע"י שלטונות הכיבוש, בדומה למצב ברצועת עזה..."

(מתמטיקה, כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 116)

◀ האשמה נוספת כזאת, שגם היא נמצאת בספר לימוד מתמטיקה, עוסקת באופן ספציפי במתנחלים הישראליים בהקשר זה:

◆ "3. אחד המתנחלים יורה על מכוניות העוברות באחד הכבישים. אם ההסתברות של פגיעה במכונית על-ידו בירה אחת היא 0.7 והמתנחל ירה על 10 מכוניות, מה תצפה שיהיה מספר המכוניות שנפגעו?"

3 يُطلق أحد المستوطنين النار على السيارات المارة في إحدى الطرق، إذا كان احتمال إصابته للسيارة في الطلقة الواحدة هو 0,7، أطلق المستوطن النار على 10 سيارات، ما توقعك لعدد السيارات التي أصيبت؟

(מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 55)

ישראל הורסת כפרים פלסטיניים

◀ נוסף על ביצוע מעשי טבח, ישראל גם אחראית להרס מוחלט של כפרים פלסטיניים (וגם פריט זה נלקח מספר לימוד מתמטיקה):

◆ "פעילות 1: הכיבוש הציוני הרס ב-1948 מספר רב של כפרים פלסטיניים, בתוכם 30 כפרים במחוז עכו, 65 כפרים במחוז רמלה ו-5 כפרים במחוז נצרת.

◆ חוקר מהעיר באר שבע רצה לחקור את מאפייני הכפרים ההרוסים בשלושת המחוזות. הוא יצא לביקור שטח בכל כפר בהוצאה של 30 דינאר לכפר במחוז רמלה, 35 דינאר לכפר במחוז נצרת ו-40 דינאר לכפר במחוז עכו. מהי ההוצאה הממוצעת לכפר הרוס אחד?"

נشاط 1:

דמר الاحتلال الصهيوني عام 1948م عدداً كبيراً من القرى الفلسطينية، منها: 30 قرية قضاء عكا، و 65 قرية قضاء الرملة، و 5 قرى قضاء الناصرة.

أراد باحث من مدينة بئر السبع دراسة معالم القرى المدمرة في المدن الثلاث، فقام بجولة ميدانية لكل قرية بكلفة 30 ديناراً للقرية الواحدة في قضاء الرملة، و 35 ديناراً للقرية في قضاء الناصرة، و 40 ديناراً للقرية في قضاء عكا، ما متوسط تكلفة زيارة القرية المدمرة الواحدة؟

מתמטיקה (כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 46)

ישראל גורמת סבל לילדים פלסטינים

◀ חומר דמוניטורי מופיע גם בספרי לימוד של מקצועות אחרים:

◆ "שא תפילה על דמם של ילדי עזה..."

(שורה משיר, השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב, (2018) עמ' 42, וראו את השאלה בעמ' 43: "3. ילדי פלסטין סובלים כתוצאה מהכיבוש הציוני. הבה נביא דוגמאות לכך מהמציאות.")

◆ "...דמי הילדים הם הוכחה לפחדנות ולבהלה שהם מטבעו של הכיבוש."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 41)

◆ "פעילות: נכתוב דו"ח על הפגיעות הבולטות ביותר של הכיבוש בזכות לחינוך בעיר ירושלים."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 40)

ישראל תוקפנית

◀ להלן קטעים מספרי לימוד בהיסטוריה, המתארים את תוקפנות ישראל:

◆ "פעילות מס' 1: הבה נתבונן, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:

- הבה נתאר את מה שאנו רואים בתמונה.

- מהי המשמעות שניתנת למה שהתמונה מראה?

- הבה נסיק מסקנות לגבי השפעת התוקפנות הציונית נגד עזה.

[הכיתוב על התמונה אומר: "התוקפנות הישראלית נגד עזה, 2014" 8]

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 4)

◀ במהדורה הסופית של ספר זה מובא אותו קטע אך עם תמונה אחרת, בלוויית הכיתוב: "המלחמה נגד עזה

בשנת 2014":

الحرب على غزة عام ٢٠١٤

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 4)

⁸ המונח "ישראלית" יתכן שהיה על גבי התמונה עוד לפני שהוכנסה לספר הלימוד.

◆ מהנדס ברצועת עזה חלם להקים חברת בניה "אבל חלומי בא בזמן התוקפנות נגד עזה שכתוצאה

ממנה נהרסו בתים ובניינים וחלק גדול מהאוכלוסיה הפך להיות חסר בית..."

(עסקים קטנים, כתה י"א [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 54)

◀ תצלום בכותרת: "התקפות [האוויר] הציוניות על עזה בשנת 2014."

الغارات الصهيونية على غزة عام ٢٠١٤م

(לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 86)

ישראל רוצחת מנהיגים פלסטינים

◀ "הכיבוש הציוני נכשל בהחלשת אש"פ, או ביצירת הנהגה חלופית לו. הכיבוש הציוני פעל לרצוח את סמליו

והנהגותיו הבולטים ובראשם ח'ליל אל-ווזיר אבו ג'יהאד בתוניס ב-1988."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 62, וראו איזכור "מוזיאון המרטיר אבו ג'יהאד" כאתר

תיירות באבו דיס - לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 135).

יש לציין כי היו"ר המנוח של הרש"פ, יאסר ערפאת, מכונה "מרטיר" במספר ספרים (ראו להלן בפרק על

המרטיריות) ויש בכך רמז להאשמה נגד ישראל בעניין זה, אך אין הדבר נאמר במפורש בשום מקום בספרים.

ישראל מפרה את החוקים והאמנות הבינ"ל

◀ נוסף על תוקפנותה, ישראל אינה ממלאת אחר הוראות החוק הבינ"ל בנוגע למלחמה. בהקשר זה מובאות

שתי החלטות של מועה"ב של האו"ם נגד ישראל כהוכחה לדברים. ההחלטה הראשונה, מס' 605 משנת 1987,

מגנה את ישראל על הפרת זכויות האדם של הפלסטינים - "ובמיוחד ירי על אזרחים בלתי חמושים". השניה,

מס' 607 מ-1988, "דרשה מהמדינה הכובשת להימנע מגירוש אזרחים מהשטחים הכבושים". המטלה המלווה

חומר זה: "נדון בגינוי הבינ"ל לכיבוש הציוני כפי שהופיע בשתי החלטות מועה"ב."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 63)

◀ להלן מטלות המשקפות האשמה זו מצד הרש"פ:

◆ " - האם הישות הציונית מחוייבת למוסר המלחמה?

- ישיבת שיח: עד לאיזו מידה מחוייבת מדינת הכיבוש הציוני לחוקים הקשורים ליחס לשבויי מלחמה?

- הבה נקים בימ"ש מדומה שבו נשפוט את מדינת הכיבוש הציוני על הפרותיה את החוק הבינ"ל."

(לימודי היסטוריה, עתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 9)

◀ קטע זה הושמט במהדורה הסופית של הספר, אלא שבמקומו ניתנת מטלה אחרת: "ישיבת שיח: תנאי השבויים הפלסטינים בבתי הכלא ומחנות המעצר הציוניים" (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 8).

ישראל מתייחסת באופן גרוע לאסירים הפלסטינים

◀ נושא מרכזי בתוך החומר הדמוניזטורי נוגע ליחס בבתי הכלא הישראליים לאסירים הפלסטינים, או, ביתר דיוק, ל"שבויי המלחמה [אסרא]", כפי שהם מכונים בכל ספרי הלימוד של הרש"פ: סיפור בכותרת "מכתבו של שבוי: אל תספר לאמי" מספר על צעיר פלסטיני שנורה באחת ההתנגשויות עם הכוחות הישראליים ובסופו של דבר איבד את עינו וחלק מכף רגלו. מתאו בכלא הישראלי הוא שולח מכתב לידיד שממנו הוא מבקש שלא יספר לאמו שהוא איבד את עינו וכף רגלו. להלן קטעים:

◆ "הנהלת הכלא היתה איטית במילוי הבטחתה הכוזבת להשתיל קרנית [בעיני] מזה שנים... אל תספר לה את זה... כף רגלי השמאלית נכרתה והוחלפה באחת מפלסטיק... האויב... הפך את בתי הכלא למקומות שמחלות מתפשטות בהם וגופי אדם מתפוררים לאיטם, עד למידה שהם הפכו לאתרי ניסויים על [גופים] חיים אשר ימותו לאחר זמן מה. לא אכפת לו [ז.א., לאויב] אם הוא איבד את כל אנושיותו וכל התחשבות בזכויות המובטחות באמנות הבינ"ל לגבי היחס לשבויי מלחמה. אל תספר לאמי על תנאי השבויים החולים שאל גופם פלשה מחלה בעודם נאבקים עם עינוי הכלא ועם הכפיה מצד הסוהר."

(השפה הערבית 1, כתיב י"א, חלק א' (2017) ע"ע 17 - 19)

◀ סיפור אחר מאותה סוגה ספרותית הנקראת "ספרות בתי הכלא [אדב אל-סג'ון]" מובא בכותרת "טיעוני ההגנה מול מצפון נעדר". ההקדמה לסיפור אומרת:

◆ "הטקסט הזה עוסק בניסיון הקשה של המעצר המינהלי שלו היה נתון הכותב חמש עשרה פעמים, כיוון שהכיבוש מחזיק את את השבוי הפלסטיני במעצר ללא הצגת כל אשמה נגדו בתירוץ של מה שהוא מכנה 'התיק הסודי'. מה שמכפיל את מרירות המעצר הוא שהוא מוארך שוב ושוב ללא סיבה."

◀ במהדורת הטייטה של ספר זה ניתנה התמונה הבאה המראה אסירים במפגש עם מבקריהם בפיקוח סוהר:

([השפה הערבית]: קריאה, טקסטים, דקדוק, משקלי שירה והבעה, כחה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 91).

◀ במהדורה הסופית היא הוחלפה בציור הבא:

השפה הערבית 1: (קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כחה י"ב (2018) עמ' 78)

◀ קטעים:

◆ "כרגיל, החיילים באים, חמושים בפשע ובשלשלאות, וצועקים: 'הוי אסיר ראשי [שאוויש - אסיר ותיק שמהווה חוליית קשר בין האסירים לשלטונות הכלא], הבא את המספרים האלה והאלה לביהמ"ש.' מספרים! אנו רק מספרים בעיניהם. אני אומר לעצמי, כדי שלא ישברני הצער: 'אנו אנשי הארץ [הזאת] והם אלה ש[רק] חולפים [בה]'. 'קדימה, מהר' הוא חוזר בעברית המעורבת במעט ערבית ובהרבה סדיזם...

◆ הכיבוש מכריח אותנו להשתתף בקומדיות הללו כדי לייפות את פניו המכוערות ולהשלות את העולם כי הוא מחזיק אותנו במעצר הרחק מאהובינו בשל סיבה חוקית. ובכן, מהי הסיבה הזאת שהתביעה אינה יכולה לציינה בכתב האישום?

◆ רגעים אלה, כאשר אנו נפגשים בזמן העברתנו לביהמ"ש, הינם מאבק מריר בין הכרתנו בדבר האופי השטותי של משפטיהם המדומים חסרי הצדק המייצבים את המעצר המינהלי בסתירה לכל האמנות הבינ"ל [מצד אחד], לבין חוט התקווה שלב העציר המתגעגע לחופש אינו יכול שלא להיאחז בו [מצד שני]...

[מודיעים לאסיר אח"כ על שחרורו, אך בדרכו החוצה עוצרים בעדו ואומרים לו כי ההודעה בטעות יסודה וכי הוא מוחזר לתאו]."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כחה י"ב (2018) ע"ע 78 - 81, וראו המטלות בעמ' 82: "5. הבה נתאר את סבלם של קרובי השבויים המינהליים על סמך הניסיון

שלנו-עצמנו או [ניסיון] ששמענו עליו; 6. הכותרת מאשימה בבירור את השופטים בבתיהמ"ש הציוניים באי אובייקטיביות ואי צדק. הבה נדון בכך."

◀ מתוך שיר בכותרת "מכתב אל ידיד":

◆ "אני נושא בתאי [גופי] את אלה שנהרגו באהבתם [לארץ]

את אלה שנעצרו ואת אלה שנצלבו ולא חזרו בהם...

ואת אלה שבודדו

ומעולם לא מאסו בסבל בתי הכלא שלהם..."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתיב י"ב (2018) עמ' 19,

וראו השאלה באותו עמוד: "נציין את השורות בשיר המבטאות את הרעיונות הבאים: ... סבל השבויים

ונשיאתם את פגיעת הכובש.")

◆ בדיון על מרכיבי מזון: "שובתי הרעב בבתי הכלא של הכיבוש הציוני אשר סובלים מרעב נחשפים

לרזון בגופם. נדון בכך" (השכלה מדעית, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 82).

ישראל מפקיעה אדמה פלסטינית

◀ משרד החקלאות הפלסטיני "הכין תכנית נטיעות של עצי זית באזורים המאויימים ע"י הכיבוש בהפקעות [קרקע]."

(מתמטיקה, כתיב י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 37)

ישראל עוקרת עצים

◀ במסגרת הדיון על תעשית שמן הזית נאמר ש"עץ הזית נחשב כסמל לקביעותו [ת'באת] של הפלסטיני על האדמה" ושתי שאלות הבאות לאחר מכן ממחישות זאת: "6. מדוע משמש עץ הזית כמטרה לכיבוש הציוני?"; "8. מהו תפקיד שתילת עצי זית ועצים אחרים בשטחי קרקע [כצעד] בעמידה בפני פעולות ההתפשטות ההתנחלותית הציונית?" (ניהול וכלכלה, כתיב י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 28). "הבה נסביר את עקירת העצים ע"י הכיבוש."

(לימודי היסטוריה, כתיב י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 79. לא מופיע במהדורה הסופית).

ישראל מגבילה מפעלי בניה פלסטיניים

◀ אחד השיקולים שיש לקחת בחשבון בתכנון בניית שכונות מגורים בעיר ראמאללה בגדה המערבית הוא "הסיכונים המדיניים והשפעת הכיבוש" (מתמטיקה, כתיב י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 63).

ישראל אחראית לאבטלה הפלסטינית

◀ "הנוער הפלסטיני חי במצב של אבטלה בגלל הצעדים והנוהגים הגזעניים של הכיבוש הציוני..."

(מתמטיקה, כתיב י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 75)

ישראל מטילה הגבלות על תנועתם החופשית של הפלסטינים

◀ "ליוסוף יש חברה מסחרית בעיר עזה העוסקת בסחר במלט. הוא קונה אותו מאחת החברות המייבאות בגדה המערבית ועורך את החוזה ואת הרכישה דרך מספר אמצעי תקשורת, כי הכיבוש מונע ממנו לצאת [מעזה] לגדה המערבית..."

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 95)

"נושא לדין: מהי השפעת שליטתו של הכיבוש הציוני בנקודות המעבר על העסקים הפלסטיניים?"

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 20)

"מדיניות הכיבוש הציוני - המחסומים, הסגרים, הפקעת הקרקעות וההגבלות על היצוא - הביאו לעליה ניכרת בהוצאות הייצור..."

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 62)

◀ קטע אחר מספר על אחד מתושבי מחנה פליטים ליד חברון שמצא עבודה בראמאללה אבל "כתוצאה מקשיי הנסיעה בין הערים הפלסטיניות בשל המחסומים הציוניים על הכבישים" הוא החליט לעבור לראמאללה ללא משפחתו (יזמות בעסקים, כתה י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 97). מכשול אחר העומד בפני הפעילות המסחרית הפלסטינית בעזה הוא "שליטת הכיבוש הציוני על הנמלים" (יזמות בעסקים, כתה י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 46). עזה באופן כללי סובלת מסגר מוחלט בידי ישראל - עפ"י ספרי הלימוד של הרש"פ המתעלמים מהכמות העצומה של סחורות הנכנסת לעזה מישראל כמעט יום יום. להלן שיר בכותרת "העיר הנצורה" מאת המשורר העזתי מועין בסיסו (קטעים):

◆ "הים מספר לכוכבים את סיפור המולדת הכלואה..."

שערי עזה סגורים על עם עצוב...

בצידיה מדשדשים בזהירות צעדי אויב חששן...

זוהי עזה היפה אשר סובבת בהלוויותיה

בקרב מוכי רעב באוהלים ובקרב מוכי צמא בקברים

ומעונה הניזון מדמו-שלו וסוחט את השורשים

תמונה של השפלה - כעס! עם נתון בשבי!

שכן מגלביהם כתבו את גורלנו על גבי אותם גופים..."

(השפה הערבית 1: קריאה, טקסטים, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתיב י"ב (2018)

עמ' 73, וראו השאלות בעמ' 74: "2. הבה נציין תמונות של הסבל אותו חי העם הפלסטיני הנצור; 3.

המשורר תיאר את האויב כחששן. איך זה מתיישב עם הכוח והעריצות של הכיבוש?")

◆ "1. המחסום הצבאי מונע מאומימה מלהגיע לבית ספרה."

(תרגיל לשון, השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתיב י"ב

(2018) עמ' 10)

◆ חומת הפרדה שנבנתה ע"י ישראל כדי לעצור פיגועי התאבדות מצד הפלסטינים בריכוזי

אוכלוסיה ישראלית מופיעה במסגרת זו בהבלטה כעוד סוג של הגבלה על תנועתם החופשית של

הפלסטינים: "היחידה החמישית: גבולות והמשכיות [של פונקציה]

[תמונת חומת הפרדה]

חומת הפרדה הגזענית חילקה את פלסטין למובלעות נפרדות. אדון כיצד אפשר יהיה לחבר את ערי

פלסטין זו עם זו."

الوحدة الخامسة النهايات والاتصال

جدار الفصل العنصري، قسّم فلسطين إلى
مجمعات منفصلة، أناقش كيف يمكن جعل
مدن فلسطين متصلة.

(מתמטיקה (כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 79)

♦ החומה, המכונה כאן "חומת הסיפוח וההתפשטות" מופיעה שוב בתרשים סכמטי של העיר קלקיליה:

الشّكل رقم (٩): المخطط الهيكلّي لمدينة قلقيلية

לימודי גיאוגרפיה (כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 124)

◆ בקרב בעליהם של עסקים קטנים שנהנים מתמיכת מספר מוסדות פיננסיים נמצאים גם "אלה שניזוקו מפעולות של הכיבוש, כגון אלה שהפעו להיות מבודדים בגלל החומה."

(עסקים קטנים, כתה י"א [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 107)

◆ "תהלוכות הזעם שמות פניהן אל חומת הסיפוח וההתפשטות."

(משפט תרגול, השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב

(2018) עמ' 44)

◀ במהדורת הטיוטה של ספר לימוד השפה הערבית לכתה י"ב באה שאלה בעקבות אחד השירים, שמכניסה

מימד אחר לחומת הפרדה - ביטוי לפחדם של הציונים וחוסר בטחונם:

◆ "8. המשורר מחשיב את חומת הסיפוח וההתפשטות כ[סימן ל]התאבדות הישות הציונית וכסימן

לבהלתה ופחדה. הבה נציין את השורות המצביעות על פירוש זה" ([השפה הערבית]: קריאה, טקסטים,

דקדוק, משקלי שירה והבעה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 54), אך השאלה הזו הושמטה

מהמהדורה הסופית של הספר יחד עם שורת השיר המצביעה על עניין זה.

ישראל עוצרת תלמידי בתי"ס

◀ "עאדל הוא תלמיד מצטיין בכתה י"א בביה"ס התיכון ב[כפר] ניעלין מערבית לראמאללה הנתון להגבלות

והתקפות מצד כנופיות הכיבוש הציוני. בעקבות ההתקפות החוזרות ונשנות על הכפר הוא נעצר לתקופה של

חודש במהלך הסמסטר הראשון, דבר שהשפיע על לימודיו במשך אותו סמסטר והיה לו ממוצע [ציונים] של

70%. בהיותו משוכנע שחינוך הוא אמצעי חשוב בעימות עם הכובש הציוני, הוא קבע לעצמו מטרה להעלות

את הממוצע הסופי שלו ל-80. הוא החל ללמוד ברצינות כדי להשיג את מטרתו ובסוף שנת הלימודים הוא קיבל

את התוצאה הסופית של 83%."

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) ע"ע 101 - 102)

ישראל מזיקה לכלכלה הפלסטינית

◀ תחום אחר שבו נעשית דמוניזציה לישראל הוא זה הקשור לעניינים כלכליים:

◆ במהלך שנת 2015 פעלו שלטונות הכיבוש הציוני להציף את השווקים הפלסטיניים במוצרי

הקולוניות [מוסתעמראת] שלהם ובכמה מטעני ביצים זולות, נוסף על מניעת השיווק של ביצים מייצור

פלסטיני בירושלים ובשטחים הפלסטיניים שנכבשו ב-1948..."

◆ (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 55)

◆ בין הגורמים המגבילים את היקף הייצור הפלסטיני: "8. הצפת השוק הפלסטיני במוצרי חלב מייצור

ציוני" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 43).

◆ "הנהלת המפעל [למיצי פירות] צפתה סיכונים [הנובעים] מחיקוי המוצר שלה ע"י מפעלי ההתנחלויות הציוניות והצפת השוק הפלסטיני במוצרים בלתי בריאים וזולים במחירם." (עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 80, וראו השאלה שם: "4. מהם, לדעתך, הסיכונים הצפויים מהפרת הסמלים המסחריים של מוצרי המפעלים הפלסטיניים ע"י החברות הציוניות?")

◆ "ישנם גורמים רבים המשפיעים על תעשיית המלח בפלסטין וביניהם אלה הקשורים במניעת אספקת האנרגיה הדרושה [לכך] מצד הכיבוש הציוני... כמו כן עומד הסקטור הזה בפני תחרות בלתי הוגנת מצד התעשיות הציוניות אשר מציפות את השוק הפלסטיני במלח ציוני המיוצר באופן כימי המזיק לבריאות, דבר המאיים על המשכיות והישרדות הסקטור החיוני הזה." (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 137)

◆ "...מוצרי המפעל נחשפו למערכה מצד מוצרי ההתנחלויות הציוניות." (עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 22)

◆ "התמרים הפלסטיניים הם מאיכות גבוהה המתחרה היטב באיכות מוצרי התמרים הציוניים בשווקים העולמיים. אלא שסוג זה של חקלאות עומד בפני סיכונים רבים שהבולט בהם הוא התחרות הבלתי הוגנת עם תמרי ההתנחלויות הציוניות.

[בין הבעיות העומדות בפני מפעל גידול התמרים:]

1. מיעוט המים המוקצים להשקיית עצי התמר [הנובע מ:]

- שליטת שלטונות הכיבוש הציוני במקורות המים הפלסטיניים;

- מניעת חפירת בארות ארטזיות להשקיה מצד שלטונות הכיבוש הציוני.

◆ 4. תחרות מחירים עם מוצרי הכיבוש הציוני."

(עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) ע"ע 85 - 86, וראו השאלה בעמ' 87: "4. מהו, לדעתך, תפקידו של הכיבוש הציוני בצמצום חלקו של סקטור גידול התמרים בתוצר הלאומי הפלסטיני?")

◀ שאלה במתמטיקה בתחום ערכים קיצוניים מתחילה כדלהלן:

◆ "דיג הוא אחד המקצועות המכניסים ביותר ברצועת עזה, אלא שבגלל המשך המצור על רצועת עזה שכבת הדייגים [באוקלוסיה] הפכה להיות העניה ביותר. זאת, משום שהאזור המותר להם בדיג הוא עני בדגים. נוסף על כך, הדייגים נתונים לירי תמידי מצד ספינות הכיבוש..." (מתמטיקה, כתה י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 68)

◆ המגזר העסקי הפלסטיני סובל גם הוא מצעדי הכיבוש, עפ"י ספרי הלימוד של הרש"פ. בין הגורמים המאיימים על הפרוייקטים של היזמים הפלסטינים: נוהלי היבוא המסובכים של הכיבוש, מניעת הפיתוח הטכנולוגי ע"י הכיבוש (יזמות בעסקים, כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 117, וראו גם בעמ' 122),

הצפת השוק הפלסטיני בסחורות ציוניות זולות ובאיכות נמוכה (שם, עמ' 145) והתחרות מצד חברות הכיבוש הציוני (שם, עמ' 124).

◆ בין הסיכונים העומדים בפני חברות בניה: "2. אפשרות החרמת הצידוד והדחפורים ע"י שלטונות הכיבוש הציוני; 7. נקיטת מדיניות עויינת מצד שלטונות הכיבוש כלפי כל החברות הקבלניות הפלסטיניות כמו מניעת יבוא טכנולוגיה חדישה והקושי בשחרור מהמכס" (עסקים קטנים, כהן י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 79). בין הסיכונים לחברות הבנות מבנים טרומיים: "1... סכנת החרמת והריסת הבתים - מוצריהן - ע"י שלטונות הכיבוש הציוני" (שם, עמ' 82).

◆ באחד הספרים מדובר על הבעיות בשיווק תות שדה מעזה בשל "הקשיים ביצואו מצד שלטונות הכיבוש הציוני" (עסקים קטנים, כהן י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 25).

◆ ראיית ישראל כמכשלה בפני הכלכלה הפלסטינית מתבטאת במישורים מגוונים. במטלת מיון תכונות של יזם מופיעה גם התכונה הבאה: "2. הרגשת הפרט ובטחונו בעצמו ובהצלחת המיזם שלו למרות מכשולי הכיבוש הציוני" (עסקים קטנים, כהן י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 6).

◆ "אין בנק מרכזי שיעמוד בראש המערכת הבנקאית בפלסטין בגלל סירוב הכיבוש הציוני לכך, מאחר שהוא נחשב לסמל מסמלי הריבונות והעצמאות הלאומית, נוסף על אי הימצאות מטבע לאומית פלסטינית, מאחר שרשות המטבע הפלסטינית מבצעת את כל תפקידי הבנק המרכזי חוץ מפעולת הוצאת המטבע הלאומית."

(ניהול וכלכלה, כהן י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 95)

ישראל פועלת נגד המורשת הפלסטינית

◀ נוסף על התחרות הכלכלית עם העסקים הפלסטיניים, החברות "הציוניות" גם מאיימות על המורשת הפלסטינית:

◆ "חקר מקרה 1: מוצר מקומי טוב יותר

חברת "חיתין" הפלסטינית מייצרת בגדי מורשת עממית באיכות גבוהה. היא נאבקה לבנות את זהותה, בדומה לשאר החברות המקומיות במהלך השנים - לאור התחרות הבלתי הוגנת השוררת אשר מעוותת

את הזהות הפלסטינית, שכן חברות ציוניות רבות גנבו ועיוותו את המורשת העממית הפלסטינית..."

יזמות בעסקים (כהן י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 99. מתחת לחלק הרלבנטי במשפט נמתח קו בתרגום וגם במקור לנוחות הקורא.)

ישראל משתלטת על משאבי הטבע של הפלסטינים ומונעת אותם מהם

◀ "לאחר הכיבוש הציוני של פלסטין הוא השתלט על משאבי הטבע שלה." (לימודי גיאוגרפיה, כתר י"ב (2018) עמ' 55, וראו המטלה בעמ' 78: "שאלה 6: אסביר [את] שלילת משאבי הטבע... מהעם הפלסטיני.")

ישראל פוגעת בתיירות הפלסטינית

◀ להלן דוגמאות:

◆ "נחקר, נדון ונרשום: אי היציבות המדינית והכיבוש משפיעים באופן שלילי על התיירות... נוכיח זאת בשתי דוגמאות:
-מהמציאות בפלסטין.
-מהמציאות במדינה ערבית אחרת."

(לימודי גיאוגרפיה, כתר י"ב (2018) עמ' 118, וראו המטלה בעמ' 120: "שאלה 8: נסיק מסקנות לגבי שלוש פעילויות של הכיבוש הציוני התורמות להרס התיירות הפלסטינית.")

◆ "הכיבוש הציוני מהווה מכשול בפני התפתחות התיירות הפלסטינית ע"י צעדיו המתבטאים בשליטה על המעברים ועל רבים מאתרי התיירות הפלסטיניים, עיוות ההיסטוריה שלהם, הקמת מחסומים צבאיים ובניית חומת הסיפוח וההתפשטות הגזענית."
(לימודי גיאוגרפיה, כתר י"ב (2018) עמ' 134)

ישראל מונעת מהפלסטינים אספקה נאותה של אנרגיה

◀ "הכיבוש הציוני" מואשם גם בהפרעת אספקת משאבי אנרגיה בכמות מספקת לפלסטינים. כך, למשל, קשה לייבא נפט ממקורותיו "בגלל הכיבוש הציוני" (לימודי גיאוגרפיה, כתר י"א, חלק א' (2017) עמ' 63). בנוגע לחשמל, נדונים מקורות חלופיים לאספקת חשמל "שיסייעו ליישובים פלסטיניים ויצילו אותם ע"י חיבורם ל[מקורות] אנרגיה על מנת לעקוף את המכשולים שמציב הכיבוש הציוני השואף למונופול על כל מקורות האנרגיה" (לימודי גיאוגרפיה, כתר י"א, חלק א' (2017) עמ' 64):

◆ "פרוייקט התאורה של הכפר אמניזל: הכפר אמניזל נמצא מדרום לעיירה יטא, ליד החומה [חומת ההפרדה] במחוז חברון. פרוייקט זה נכשל כתוצאה מההתערבות מצד שלטונות הכיבוש הציוני בטענות ותירוצים של בטחון..."

◆ פרוייקט התאורה של כביש ואדי אל-נאר מדרום לעיר ירושלים: זהו הכביש היחיד המקשר את דרום הגדה המערבית לחלקה הצפוני ולבקעת הירדן ונקודות המעבר לירדן. זהו כביש מתפתל מאד... ואין בו קווים של רשת החשמל כי הכיבוש הציוני מנע מהרש"פ למתוח קווי חשמל באזור ההוא. פירוש הדבר שאלה הנוסעים שם בלילה נתונים לסכנה עקב החשכה המוחלטת האופפת אותו...

◆ ישנו פרוייקט מתוכנן לבניית תחנת כח סולארית בבקעת הירדן, אבל הכיבוש הציוני מסרב לבצע את הפרוייקט הזה וחוסם אותו..

(לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק א' (2017) ע"ע 63 - 64)

◆ "מקרה חקר: כפרים פלסטיניים טובעים באפילה

כפרים פלסטיניים רבים סובלים מאי הגעת הזרם החשמלי לבתיהם, כדוגמת הכפר ג'ובת אלד'יב, ח'רבת טאנא ואחרים, בגלל סירוב שלטונות הכיבוש הציוני לספק להם זרם חשמלי... דבר ששלל מאותם כפרים את זכויות האנוש שלהם הבסיסיות ביותר אשר הובטחו ע"י החוקים והחקיקות הבינ"ל... [זאת], נוסף על התנפלות המתנחלים על בתיהם, ילדיהם ועדריהם והפקעת קרקעותיהם בניסיון מצד שלטונות הכיבוש הציוני לאלצם להגר מהאזורים האלה לשם הבטחת ההתפשטות ההתנחלותית."

מהשאלות המלוות קטע זה:

"1. מהם מניעי שלטונות הכיבוש הציוני, לדעתך, במניעת אספקת חשמל לכפרים ולעיירות הפלסטיניים?

2. מהן השיטות בהן נקטו שלטונות הכיבוש כדי לאלץ את התושבים הפלסטינים להגר מאדמותיהם...?

3. איך מהווה שלילת זכויות היסוד מהאזרחים הפלסטינים מקור למפעלי יזמות?"

(עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 47)

◆ מפעל למוצרי מזון בעזה "סבל במשך מספר שנים מהפסקות חוזרות ונשנות של זרם החשמל... בשל מדיניות הכיבוש הציוני ומלחמתו בכלי הייצור הפלסטיניים." בעלי המפעל פתרו את הבעיה ע"י אנרגיה חלופית ועתה יכלו למכור חשמל לאחרים בעזה בשל "הצורך הדוחק בחשמל מצד אזרחים ומוסדות בצל המצור והעושה" (עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 97).

ישראל אחראית למחסור במי שתיה אצל הפלסטינים

◀ להלן דוגמאות:

◆ "פעילות 1: רוב היישובים הפלסטיניים סובלים ממחסור במי שתיה בגלל מדיניות הכיבוש הציוני השולטת במי התהום הפלסטיניים."

(מתמטיקה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 53)

◆ "פעילות 1: משבר המים בפלסטין נחשב לאחת הבעיות הנובעות מהפעולות השיטתיות של הכיבוש הציוני נגד משאבי המים..."

(מתמטיקה, כתיב י"א [הומאנית] (2017) עמ' 63)

◆ "פעילות 2: כמה מהסיכונים הקשורים להשקעה בתחום החקלאות בפלסטין:

- הסיכונים המדיניים וההשפעה מצד הכיבוש הישראלי בתחומים הבאים:

הצורך במים, מאחר שהשלטונות הישראליים מונעים את החיפוש אחר מי תהום בשטחים החקלאיים. כך, פונה החקלאי הפלסטיני להסתמך על מי גשמים..."

(מתמטיקה, כתיב י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 117, ושימו לב להופעה הנדירה של המונח "ישראלי" במקום "ציוני".)

◆ "מציאות המים בפלסטין:

הפלסטינים סובלים מנדירות ומהתמעטות משאבי המים כתוצאה מהשתלטות הכיבוש הציוני על יותר מ-87% ממי התהום הפלסטיניים. סך כל מי התהום הנשאבים עבור הפלסטינים בגדה המערבית ורצועת עזה הופחת מאד בשנים 2013 - 2015 למידה שכמויות אלה הפכו להיות מעטות מדי בהשוואה למלוא צרכינו במים..."

(ניהול וכלכלה, כתיב י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 15)

ישראל מזהמת את הסביבה הפלסטינית

◀ להלן דוגמאות:

◆ "מחצבת נטוף:

מחצבת נטוף נבנתה על חלק מאדמת הכפרים שוקבא, קיביא, שיבתין וניעלין ממערב לראמאללה. היא בלעה שטחי אדמה נרחבים של הפלסטינים [החיים] בכפרים אלה... המחצבה פועלת 24 שעות [ביממה], דבר שמהווה מקור לרעש וזיהום עצום. כתוצאה מהשימוש בחומרי נפץ לניפוץ הסלעים, רעש הפיצוצים, כמו גם האדמה הרועדת, גרמו להופעת סדקים בבתיים רבים ורבים מהם הפכו לרעועים. כמו כן, מאות עצי זית והדרים הקרובים למקום זוהמו ע"י אבק ועפר, דבר שגרם למותם... זאת, בלי להביא בחשבון את השימוש שנעשה באבנים, באספלט ובבטון הנוצרים ע"י המחצבה הציונית לבניית התנחלויות הכיבוש."

(יזמות בעסקים, כתיב י"א [טכנולוגית] (2017) עמ' 113)

◆ "רעיון ליזמות: ...אחת הערים הפלסטיניות סובלת ממשבר של זיהום הסביבה בגלל ביוב. מועצת העיירה הציגה בפניך את הבעיה וביקשה ממך רעיון לפתרון הבעיה, תוך הבאה בחשבון של מי הביוב הזורמים מהתנחלויות המקיפות את העיירה..."

(מתמטיקה, כתיב י"א, חלק ב' (2017) עמ' 121)

◆ "במחקר תחת הכותרת 'השפעת מי הביוב שמזרמים המפעלים של התנחלויות הכיבוש ומזהמים באמצעותם את חיי האזרחים במחוז סלפית', תמצית המחקר היתה כדלהלן:
 ...הכיבוש גזל את אדמות האזרחים במחוז סלפית והקים עליהן מפעלים בהתנחלויות. אז החל סבל האזרחים של הכפרים השכנים לאותן התנחלויות. האדמות החקלאיות והוואדיות הפכו להיות שלוליות של מי ביוב ממערכת הביוב ופסולת העור של המפעלים וכו' באותן התנחלויות, דבר שיצר סכנה בריאותית ונפשית ככל שהוא נוגע לחיי האזרחים.
 ...המחקר הדגיש את הסכנות הבריאותיות, הנפשיות והחברתיות הנובעות מפסולת מי הביוב של ההתנחלויות הציוניות ואת השפעתן הרת האסון על האזרחים בכפרים הסמוכים להתנחלויות אלה...
 [וכן את הצורך] לחשוף את פשעי הכיבוש הציוני בפורומים הבינ"ל באמצעות ארגון הבריאות העולמי."
 (מתמטיקה, כתי"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 9)

ישראל חומדת את מי הפלסטינים והערבים

◀ להלן דוגמאות:

- ◆ "השאיפות החמדניות הציוניות לגבי המים הפלסטיניים והערביים."
 (לימודי גיאוגרפיה, כתי"ב (2018) עמ' 150)
- ◆ "השאיפות החמדניות של הכיבוש הציוני לגבי המים הפלסטיניים והערביים:
 פעילות 4: נתבונן בשתי המפות ואח"כ נבצע את מה שלהלן:

أطماع الاحتلال الصهيوني في المياه الفلسطينية والعربية:

◀ نشاط (4): نلاحظ الخريطة، ثم نقوم بما يأتي:

- נסיק מסקנות לגבי הצעד הציוני ביחס לנהר הירדן.
- נדון באי הפקת תועלת ממי נהר הירדן ע"י פלסטין."
 (לימודי גיאוגרפיה, כתי"ב (2018) עמ' 154)

◆ "המים הפלסטיניים והערביים היוו חלק מהשאיפות החמדניות [אטמאע] של הכיבוש הציוני בפלסטין. בין הדוגמאות לכך:

- ביצוע מפעל המוביל הארצי בשנת 1964 במטרה להטות את מי נהר הירדן לאזור הנגב.
 - השתלטות הכיבוש הציוני על מיכסת הפלסטינים ממי נהר הירדן.
 - ניסיונו להשתלט על נהר הליטאני בדרום לבנון.
 - השליטה על מים המלח וניצול אוצרותיו.
 - השליטה על האקוויפרים של מי התהום בפלסטין ושילתם מהפלסטינים ע"י חפירת בארות ארטזיות עמוקות אשר גורמות לדלדול מאגרי מי התהום באזורים הפלסטיניים, מניעת הפלסטינים מחפירת בארות ארטזיות, והכפפת מי התהום הפלסטיניים לחברת המים הישראלית הארצית אשר שולטת באספקתם ומכירתם.
- (לימודי גיאוגרפיה, כתיב י"ב (2018) עמ' 155, וראו המטלה בעמ' 157: "שאלה 8: אבהיר באמצעות דוגמאות את השאיפות החמדניות של הכיבוש הציוני ופעולותיו בנוגע למים הפלסטיניים והערביים.")

סוג חדש של האשמות

◀ ספרי הלימוד של הכיתות הגבוהות נוטים ליצור תדמית של רוע כוללני לישראל ע"י צירופן יחד של האשמות פרטניות שצויינו בנפרד בספרי הכיתות הנמוכות יותר:

סיכון הביטחון התזונתי של הפלסטינים:

◀ פרק שלם על הסכנה מצד ישראל לביטחון התזונתי הפלסטיני עוסק בבעיות חקלאות, מבצעים צבאיים, ביוב, יבוא מצרכי מזון וכד'. להלן קטעים:

◆ "מציאות הביטחון התזונתי בפלסטין:

פעילות 6: הבה נתבונן בציור 8, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:

מובאות 4 תמונות: מימין למעלה - חיילים ישראלים מלוויים מסיק זיתים של פלסטינים, משמאל למעלה - חומת הפרדה, מימין למטה - צינור מזרים מים שנראים כמי ביוב עם הכיתוב: "ביוב הקולוניות זורם באדמות הפלסטיניות בגדה המערבית", משמאל למטה - אנשים ליד דלקה בשדה. הכיתוב מתחת לתמונות אומר: "ציור 8: גורמים משפיעים על השגת הביטחון התזונתי הפלסטיני".

כמה מהמטלות בהקשר זה:

"- הבה נתאר את מה שאנו רואים בתמונות.

- הבה נביא דוגמאות נוספות לפעולות הכיבוש הציוני נגד הביטחון התזונתי הפלסטיני."

واقع الأمن الغذائي في فلسطين:

نشاط ٦:

تأمل الشكل (٨)، ونستنتج، ثم نجيب:

شكل (٨): عوامل مؤثرة في تحقيق الأمن الغذائي الفلسطيني

(לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 66)

◆ "אנו מסיקים ממה שבא לעיל שלכיבוש הציוני ופעילותו נגד האדמה והאדם הפלסטיניים יש השפעה על ההידרדרות של יסודות השגת הבטחון התזונתי בפלסטין. כמה מפעולות אלה:

- 1. במישור המדיני:
- הכיבוש הציוני הרס וזיהם בצורות שונות את מקורות המים ואת הקרקע החקלאית, חילק אותה, הפקיע אותה, מנע מחקלאים מלהיכנס לאדמותיהם, עקר עצים והשתלט על שטחי מרעה ומקורות מים. כל זה השפיע באופן שלילי על הבטחון של הייצור החקלאי התזונתי בפלסטין. לדוגמה, מתן האפשרות לעם הפלסטיני לקבל לידי מחדש את הזכויות על המים יאפשר לו להכפיל את החלקות המושקות ולהגביר את הייצור החקלאי ואת [מספר] העובדים בו.
- 2. במישור הכלכלי:
- הכיבוש הציוני השתלט על יבוא המוצרים החקלאיים כמו דשנים, זרעים ואמצעים להשמדת עשבים וחרקים, כמו גם על הפיקוח על איכות ומחירי היבולים, דבר שגרם לעליה במחירי מוצרי המזון והגביל את האפשרות לספק מוצרים אלה לרוב העם הפלסטיני בכמות ובאיכות מספקת.
- 3. במישור החברתי:

הכיבוש תרם לפרימת הקשרים החברתיים ההדדיים בקרב בני העם הפלסטיני, דבר שהביא לניכור חברתי בקרב האנשים והפך רבים מהם לבני אדם החווים קושי בתחושת צרכיהם זה של זה. הדבר השפיע על רוח האחריות ההדדית בקרב האנשים. נוסף על כך, הכיבוש הכניס מוצרי צריכה רבים במחיר נמוך לשוק הפלסטיני, דבר שאיפשר לצרכן הפלסטיני לקנות אותם באורח סדיר וע"י כך לוותר על הייצור המקומי שלהם, כפי שקרה לסוגים רבים של ירקות, פירות, חיות בית ועופות, והדבר הגביר את התלות בשוק הציוני.

◆ על מנת לעצור את ההשפעות השליליות של סוגי המדיניות השונים שננקטים ע"י הכיבוש הציוני, ועל מנת לספק מידה רבה יותר של בטחון תזונתי:

- הממשלות הפלסטיניות הכינו אסטרטגיות לאומיות כדי להבטיח בטחון תזונתי ככל האפשר, כמו הקמת קרן פיצויים לנזקי חקלאות, הקמת קרן למלוות חקלאיים, וגם מתן פטור ממס הכנסה לחקלאים במאמץ מצידן לעודד את הייצור החקלאי.
- שימת דגש על פעילות חקלאית של משקי בית ע"י עבודה בגינה הביתית במטרה לעודד את תרבות הייצור [העצמי] כאלטרנטיבה לתרבות הצריכה, נוסף על עידוד התיעוש [העצמי] ושימור התוצרת החקלאית הביתית, כלומר, ייבוש, החמצה, קירור וכד'.

◆ כל זה תרם להשגת בטחון תזונתי ברמת המשקים הביתיים, ליצירת מקומות עבודה, לנטישת מוצרי הכיבוש הציוני ובהמשך - לשחרור מהתלות בכלכלתו השלטת במזון הפלסטיני. הדבר יחזק את העמידה האיתנה הפלסטינית ואת הדבקות בקרקע ויגביר את [תחושת] ההשתייכות והנאמנות למולדת. (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) ע"ע 66 - 67)

השפעה הרסנית על הישובים הפלסטיניים

◀ תמונה כוללת אחרת כזאת הורכבה בכותרת "הבהרת השפעה של הכיבוש הציוני על הישובים [תג'מועאת עומרניה] הפלסטיניים" (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 84):

◆ "הבה נחשוב ונדון: השפעת הנסיבות המדיניות שלהן נחשפה פלסטין ב-1948 על הופעת ישובים חדשים שלא היו קיימים קודם לכן.

◆ השפעת הכיבוש הציוני על הישובים הפלסטיניים:
פעילות 3:

הבה נתבונן בציור 3, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:"

◆ תמונות: מימין למעלה - מסגד כפרי נטוש עם הכיתוב "כפר נטוש"; משמאל למעלה - מחנה פליטים עם הכיתוב "מחנה פליטים ג'נין בשנת 2002"; ימין ושמאל למטה - הריסת בתים ע"י דחפור עם הכיתוב "דחפורי הכיבוש הישראלי הורסים בתים פלסטיניים".

◀ הכיתוב מתחת לתמונות: "ציור 3: כמה מפעולות הכיבוש הציוני".

أثر الاحتلال الصهيوني على التجمعات العمرانية الفلسطينية:

نشاط ٣:

تأمل الشكل رقم (٣)، وتستنحج، ثمّ نجيب:

مخيم جنين عام ٢٠٠٢م

قرية مهجرة

٨٦

جرافات الاحتلال الصهيوني تهدم المنازل الفلسطينية

شكل (٣): بعض ممارسات الاحتلال الصهيوني

◀ הפרק ממשיך:

- ◆ -" הבה נציין את פעולות הכיבוש הציוני נגד הישובים הפלסטיניים.
- ◆ - הבה נסיק מסקנות בנוגע לדרכים שבהן הכיבוש הציוני מעוות את האופי הערבי של הישובים הפלסטיניים.
- ◆ - הבה נבהיר את המימדים של הקמת ההתנחלויות ושל חומת הסיפוח וההתפשטות.
- ◆ - הבה נציין את שמות הכפרים הפלסטיניים שנהרסו ע"י הכיבוש הציוני.
- ◆ ממה שנאמר אנו מסיקים שהכיבוש הציוני קובע שהעדיפות הראשונה במדיניותו היא עוינות מוחלטת לכל בניין פלסטיני-ערבי, דבר שנעשה ברור ע"י [מה שלהלן]:
- הישובים הפלסטיניים בפלסטין שנכבשו ב-1948 סבלו מפעולות מתוכננות ושיטתיות של הרס וגירוש. הכיבוש הציוני הרס והפך לשוממים יותר מ-431 ישובים.
- - הוא יישב [שם] משפחות ציוניות במקום התושבים הפלסטינים במאמץ מצידו לשלב את אותן משפחות בתוך המירקם היישובי הערבי.

- הוא מנע את הרחבת הישובים הפלסטיניים - הן אופקית והן אנכית - בתירוצים שונים, הן ע"י הימנעות ממתן רשיונות בניה או ע"י כיתורם בישובי התנחלות [תג'מועאת איסטיטאניה] או בגלל חומת הסיפוח וההתפשטות והכבישים העוקפים.
- הוא חנק את הישובים הפלסטיניים והגביל את התפשטותם על מנת לאלץ את תושביהם להגר, כפי [שנעשה] בעיר ירושלים, ביפו, בחברון, ברמלה וכד'.
- - הכיבוש הציוני פעל במטרה לנתק את הקשרים הגיאוגרפיים בין הישובים הערבים בפלסטין על מנת לאפשר שליטה עליהם ולבודדם ע"י בניית חגורות התנחלות [ביניהן].
- - הוא בנה התנחלויות ציוניות ליד ישובים ערביים וחיקה אותם מבחינת הבניה על ראשי ההרים, השימוש באבני בניין בצבע צהבהב כדי לתת את הרושם שהתנחלויות האלה הן ישנות ומתן שמות להן הדומים לאלה של הישובים הערביים. הוא גם לקח אבני בניין רבות מהבתים הערביים הישנים והשתמש בהן לבניה מחדש במקומות אחרים כדי למחוק את הזהות הלאומית הפלסטינית. (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) ע"ע 87 - 88, וראו את השאלות הנלוות בעמ' 89)

מידבור פלסטין

◀ עוד דוגמה להאשמה כוללנית רבת אספקטים:

◆ "המידבור בפלסטין:

פעילות 5: נתבונן בשתי התמונות ואח"כ נבצע את מה שלהלן:

- ננהל שיח ונרשום: פעולות הכיבוש הציוני הגורמות למידבור בפלסטין.
- ההשפעות הנובעות מפעולות אלה.
- ◆ פלסטין סובלת ממידבור כמו מדינות אחרות בשל תנאים טבעיים כגון התמעטות כמויות הגשמים ותדירותם הבלתי קבועה, נוסף על הלחץ הדמוגרפי על משאבי הטבע. כמו כן תורמות פעולות הכיבוש הציוני בפלסטין להחמרת בעיית המידבור ע"י ההתנחלות שמיצתה את האדמות החקלאיות המניבות והניתנות לטיוב, הידרדרות כשירותן של קרקעות רבות בשל הזרמת מי ביוב, בניית חומת הסיפוח וההתפשטות, השליטה על מי הנגר והתהום ומניעת ניצולם ע"י הפלסטינים."

(לימודי גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 110, וראו המטלה בעמ' 111: "שאלה 6: אסביר: צעדי הכיבוש הציוני הם בין גורמי המידבור בפלסטין.")

פרק ד': סובלנות ושלו

סובלנות

◀ ספרי הלימוד של הרש"פ מטיפים לסובלנות ל"אחר" באופן כללי (חוץ מזה היהודי-ישראלי, או הציוני) הן במישור הדתי והן במישור הלא-דתי:

- ◆ "3. סובלנות כלפי מאמיני דתות אחרות: בטחון ושלוש אינם מוגבלים למוסלמים בלבד אלא כוללים את כל האנושות. כל אדם זוכה לכבוד ויש לו זכויות, כל עוד אינו תוקף את המוסלמים, את דתם, את אדמתם ואת כבודם. התפשטות האסלאם ברחבי העולם נעשתה כתוצאה מיחסם האנושי של המוסלמים לחברות אנושיות [אחרות] באמצעות מגעיהם עימם הן ע"י הכיבושים או ע"י מסחר.
- ◆ 4. הקשר עם 'אנשי הספר' [נוצרים ומוסלמים] לאור האמונה האסלאמית: האמונה האסלאמית הנחתה את המוסלמים להשתית את קשריהם עם אנשי הספר על סובלנות, כל עוד אינם עויינים ולא קושרים קשר או מדכאים את המוסלמים." (חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 37)

◀ ובהמשך:

- ◆ "האמונה האסלאמית אינה מורה למוסלמים לתקוף את הלא-מוסלמים, או לפגוע בהם, או לדכאם או להחריםם. להיפך, היא ציוותה לנהוג בצדק ובהגינות כלפי האנשים השלויים שבהם שאינם נלחמים." (חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 40)
- ◆ במישור הלא-דתי, הקטע שלהלן מופיע בתוך דיון על ההבדלים האתניים, הלשוניים והדתיים בין אוכלוסיות רוב ומיעוט בארץ כלשהי:
 - "הבה נחשוב ונדון: כיצד נהפוך את הניגוד הנובע מההבדלים האתניים והדתיים למצב של הרמוניה וגיוון חיובי בחברה?" (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 53)

שלו באופן כללי

◀ חשיבות השלו בכלל מודגשת, אבל לא עד כדי דחיית המלחמה לחלוטין, ובוודאי לא בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני. ספר לימוד היסטוריה חדש כולל פרק על המלחמה עם ההערות שלהלן:

- ◆ "...כל זה יוביל אותו [ז.א., את התלמיד] להבין את החשיבות של השלו בחיי האומות, יהיו אשר יהיו ההצדקות והמניעים למלחמה. זה יתבצע ע"י השגת המטרות הבאות: ...הבנה שהאמת ההיסטורית איננה מוחלטת וההיסטוריה אינה נכתבת בנרטיב אחד ... הערכת חשיבות השלו בחיי האומות...
- ◆ ישנם כאלה שחושבים כי מלחמה היא רעה גם אם סיבותיה והצדקותיה הן רבות, בעוד שאחרים חושבים שמלחמה בין בני האדם היא דבר טבעי, הן אם היא צודקת או בלתי צודקת, כי דרכה מגשימים שאיפות להתפשטות והגמוניה או לעצמאות. מהי דעתך לגבי דעה זו ואיך תשיב עליה?"

(לימודי היסטוריה, כתיב"ב [הומאנית] (2018) ע"ע 3 - 4)

◆ במהדורת הטייטה של ספר זה הופיעה המטלה הבאה: "אסיק מסקנות לגבי חשיבות השלום בחיי האומות, יהיו אשר יהיו המניעים למלחמה" (לימודי היסטוריה, כתיב"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 48), אלא שזו הושמטה במהדורה הסופית. לעומת זאת, במהדורה הסופית מופיעה התבטאות חדשה חזקה יותר: "המלחמה היא הכשלון הגדול ביותר של האדם והיא תבוסה לאנושות" (לימודי היסטוריה, כתיב"ב [הומאנית] (2018) עמ' 2).

שלום עם ישראל

◀ הסכם אוסלו מ-1993 בין אש"פ וישראל מוזכר כחלק מההישגים המדיניים של האינתיפאדה הפלסטינית הראשונה (1987), אבל אין התייחסות אליו כאל צעד בכיוון לפתרון של שלום לסכסוך. הוא יותר מוצג כצעד שאיפשר את שובם מהגלות של עשרות אלפי פלסטינים בראשותו של יאסר ערפאת ואת הקמת הרש"פ (לימודי היסטוריה, כתיב"ב [הומאנית] (2018) עמ' 62). זוהי ההתייחסות היחידה בקטגוריה זו שנמצאה בספרים שנבדקו לצורך המחקר הנוכחי.

פרק ה': מלחמה

מלחמה באופן כללי

◀ בספר לימוד היסטוריה לכתה י"ב יש פרק על מלחמה בכלל. נעשה בו מיון למניעי מלחמות: כלכלי, תרבותי (כולל דת - תוך הצגת מסעי הצלב כדוגמה בעוד שמתעלמים מכיבושי האסלאם במאה ה-7), מלחמות שהן תוצאה של סכסוכים בין מדינות ומשברים בתוך מדינות, מלחמות שניזמות עקב רוח של תוקפנות על יסוד עוצמה צבאית ומלחמות שפורצות כתוצאה מ"התגברות הרוח הגזענית, בפרט כאשר קבוצה כלשהי סבורה כי היא הגזע הטוב ביותר עלי אדמות, או [ב]ביצוע מפעלים אימפריאליסטיים של שליטה על הארץ והתושבים, כמו האימפריאליזם הקולוניאליסטי [אל-איסתיעמאר אל-איסתיטאני] הציוני בפלסטין".

(לימודי היסטוריה, כתיב"ב [הומאנית] (2018) עמ' 5, וראו השאלה בעמ' 6: "נושא לדיון: איזה מניע היה הבסיסי בהתקפות הציוניות נגד העם הפלסטיני?"). הסוגים השונים של המלחמות נדונים גם הם: מלחמת התשה, מלחמת גרילה - הסוג המועדף בעיני תנועות השחרור בעולם, מלחמה כוללת, מלחמת אזרחים, מלחמה קרה, לוחמה פסיכולוגית - ובעקבותיה השאלה: "נושא לדיון: השיטות והאמצעים הנפשיים בהם משתמש הכיבוש הציוני כלפי העם הפלסטיני והכלים להתמודדות איתם" (לימודי היסטוריה, כתיב"ב [הומאנית] (2018) ע"ע 6 - 7). במהדורת הטייטה של ספר זה נמנו סוגים נוספים של מלחמות: מלחמת מנע ומלחמה כלכלית - עם דוגמת "המצור על עזה מאז שנת 2006" והשאלה שהופיעה בסוף אמרה: "איזו מבין המלחמות האלה מתאימה לעם הפלסטיני לשם השגת מטרותיו - חירות ועצמאות?" (לימודי היסטוריה, כתיב"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 6). מהקטעים הנ"ל ברור שמחנכי הרש"פ רואים את הסכסוך כמלחמה המנוהלת ע"י הציונים נגד העם הפלסטיני ושזה האחרון חייב להשיב במלחמה. שום פתרון של שלום לסכסוך

אינו נדון בשום ספר לימוד של הרש"פ. חוקי המלחמה עפ"י האסלאם מפורטים בספר לימוד של המקצוע "חינוך אסלאמי" כדלהלן:

◆ יש לתת לכופרים אזהרה לפני הלחימה שעליהם לאמץ את האסלאם או לחיות תחת שלטון האסלאם לפי תנאיו.

1. התקפת פתע אסורה.

2. יש לשמור על חייהם ורכושם של הבלתי לוחמים.

3. יש להגן על שבויי מלחמה.

4. אסור להתעלל בגופות."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 99)

◆ "הגבלות הג'יהאד...:

- אין להתחיל מלחמה לפני מתן אזהרה והעמדה בפני הבחירה בין המרה לאסלאם, תשלום מס הגולגולת [ג'יזיה], או מלחמה.

- אסור לרמות [את האויב] ולהתעלל בגופות.

- אסור להרוג נשים, קטינים, זקנים, נזירים וכל אלה המקדישים עצמם לעבודת האל.

- יש לגלות יחס טוב לשבויים."

(חינוך אסלאמי, כתה י"ב (2018) עמ' 100, וראו גם בלימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 8).

המלחמה נגד ישראל

◀ כפי שראינו, פלסטין כולה נמצאת תחת כיבוש ציוני ויש לשחררה. ספרי הלימוד של הרש"פ מבליעים את עניין חיסולה של ישראל, אך לפעמים "נפלטת" הערה בנושא, וקורה שמקפידים אח"כ למחוק אותה. להלן דוגמה אחת לכל אחד משני המקרים:

◆ במקרה הראשון, בהקשר של משיכת השקעות ערביות, מוסלמיות ובינ"ל לשחרור פלסטין, מופיעה השאלה הבאה: "5. איך אפשר למשוך השקעות המכוונות לתמיכה בפרוייקט השחרור מהכיבוש הציוני?" אבל לאחריה מופיע קטע בניסוח קצת שונה המרמז על כוונת החיסול: "ההשקעה המכוונת לתמיכה בפרוייקט השחרור מהישות הציונית פתוחה בפני הערבים והמוסלמים" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 135).

◆ במקרה השני, נמחק חלק ממשפט ברור בעניין זה: " הישות הציונית, אשר הוקמה על אדמת פלסטין הערבית כמחסום המונע את איחוד שני חלקי המולדת הערבית הגדולה, ואשר שואפת לזרוע את זרעי מלחמת האחים בכל החברות הערביות והמוסלמיות כדי למנוע את היווצרותה של אחדות ערבית בין בני האומה הערבית שתפעל לתמיכה בהתנגדות העם הפלסטיני לשם השגת **עצמאותו ולעקירה משורש של הישות המלאכותית והזרה הזאת מהאזור הערבי**..." (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 145. הקטע שנמחק **מודגש** לנוחות הקורא). המשפט בגירסתו

החדשה: "הישות הציונית הוקמה על אדמת פלסטין הערבית כמחסום המונע את איחוד שני חלקי המולדת הערבית הגדולה והיא שואפת לזרוע את זרעי מלחמת האחים בחברות הערביות והמוסלמיות כדי למנוע את היווצרותה של אחדות ערבית שתפעל לתמיכה בהתנגדות העם הפלסטיני לשם השגת מטרתיו" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 108).

◀ בכל מקרה, מתייחסים הספרים למאבק לשחרור פלסטין כאל מאבק אלים. אפשר לעשות שימוש גם בסוגים בלתי אלימים של מאבק, כמו הפגנות ומרי אזרחי, וכן חרם על מוצרים ישראליים (ראו בפרק הבא להלן), אך אלה נחשבים למשנים בחשיבותם והם לא יביאו את השחרור המיוחל.

◀ המאבק האלים לשחרור מכונה לעיתים קרובות "מהפיכה [ת'וורה]". להלן תמונה המובאת בספר לימוד היסטוריה במסגרת פרק על מהפיכות עממיות:

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 45)

◀ ובהקשר הפלסטיני:

◆ "יחידה 2: מהפיכות עממיות

[תצלום הפגנה פלסטינית בליווי ידוי אבנים. המטלה מתחת לתמונה:]

נחשוב ונתבונן:

הדרך אל פלסטין איננה רחוקה ואיננה קרובה. היא במרחק מהפיכה."

ثورات شعبية

تُفكّر، وتُتأمل:

الطريق إلى فلسطين ليست بالبعيدة، ولا بالقربية؛ إنّها بمسافة الثورة.

לימודי היסטוריה (כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 42)

◆ "הניצחון עשוי להיות קרוב."

(תרגיל לשון, השפה הערבית 2: ספרות ורטוריקה, כתה י"א (2017) עמ' 92)

◀ האינתיפאדה הפלסטינית מ-1987 היא חלק בלתי נפרד מהמהפכה לשחרור:

◆ "ישנן מהפכות שבהן רוב העם נוטל חלק, כמו האינתיפאדה הפלסטינית."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 46, וראו המטלות באותו עמוד: "- הבה נסביר את

מתן התואר 'עממית' לאינתיפאדה הפלסטינית של שנת 1987; - נדון בהבדל שבין מובני המהפכה

והאינתיפאדה.")

◀ ספרי הלימוד לכיתות י"א וי"ב מרחיבים את הדיון באינתיפאדת 1987 במסגרת הדיון על מאבקי השחרור בעולם:

- ◆ "פעילות 1א: הבה נתבונן בתצלומים, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:"
- 4 תצלומים עם כיתובים: מימין למעלה - "הודו"; משמאל למעלה - "קובה"; מימין למטה - "אלג'יריה"; משמאל למטה - "פלסטין".
- המטלות משמאל:
- "- הבה נתאר את מה שאנו רואים בתמונה.
- הבה נציין את סוגי ההתנגדות המבוטאים ע"י התמונות."

نشاط (1/1): نلاحظ الصور، ونستنتج، ثم نجيب:

كوبا
لبنان
فلسطين
الجزائر

◆ نصف ما نشاهده في الصور.
◆ نبيّن أشكال المقاومة التي عبرت عنها الصور.

(לימודי היסטוריה, כיתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 5)

- ◆ "הבה נביא דוגמאות לשיטות ואמצעים [שונים] שננקטו ע"י הפלסטינים בהתנגדות לכיבוש הציוני במהלך האינתיפאדה העממית של 1987 ואינתיפאדת אל-אקצא בשנת 2000."
- (לימודי היסטוריה, כיתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 10)
- ◆ "מוצעיב הוא נכה [המתקשה ב]תנועה שנפצע באינתיפאדת אל-אקצא ב-28.9.2000."
- (עסקים קטנים, כיתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 110)

◆ "האינתיפאדה הפלסטינית הראשונה (האינתיפאדה העממית) התאפיינה במרי אזרחי נרחב, כוללות, חשאיות, ארגון טוב והשתתפות פעילה מצד כל חלקי האוכלוסיה. היא גם נשאה בחובה את זרעי ההתחדשות, כי דמו של כל מרטיר היה הדלק שהזין את האינתיפאדה ונתן לה כוח להמשיך. הדיכוי המוגבר מצד הכיבוש הגביר את האינתיפאדה העממית וחידד אותה. הנתונים הסטטיסטיים בנוגע למספר המרטירים והפצועים סתרו זה את זה. חלק דיברו על אלפיים אזרחים שנפלו כמרטירים. אשר למספר הפצועים, הוא הגיע ל-120,000. מספר השבויים והעצורים היה 120,000, בעוד ש-150,000 אזרחים אולצו לעזוב את בתיהם."

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 11)

◆ "נושא למחקר: גילויי המרי האזרחי באינתיפאדה הפלסטינית ב-1987."

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 36)

◆ האינתיפאדה של 1987 מקבלת כיסוי בפרק בן 9 עמודים בכותרת "האינתיפאדה הפלסטינית 1987 - 1993" בספר לימוד היסטוריה לכתה י"ב. להלן תמצית הנקודות העיקריות:

◆ "העם הפלסטיני ראה באינתיפאדה תקווה ודרך להצלה מעול הכיבוש הציוני, להשגת חירות ועצמאות ולהתעניינות מחודשת [בעולם] בעניינו הצודק למען הגשמת מטרותיו החוקיות, הגדרה עצמית והקמת מדינתו הפלסטינית העצמאית כשירושלים בירתה.

◆ מנהיגי הכיבוש הציוני טענו כי קבוצה מועטת של אלמנטים קיצוניים העויינים לו מנסה לכפות את רצונה על התושבים האזרחים באמצעי טרור ובתמיכת אמצעי התקשורת הקיצוניים הערביים והסתתם.

◆ מה דעתך על הטענה הציונית ואיך תשיב עליה?"

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 56)

◆ הסיבה המיידית לפריצת האינתיפאדה - "דריסת מספר פועלים פלסטינים ממחנה הפליטים ג'יבאליא ע"י נהג ציוני בתאריך 8.12.1987 שאותה ראו הפלסטינים כדריסה בזדון (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 59). אבל היו גם סיבות אחרות, עמוקות יותר, כמו התסכול המדיני: "מנהיגי הכיבוש הכריזו שהמקסימום שיוכלו הפלסטינים להשיג הוא אוטונומיה מקומית תחת הריבונות של מדינת הכיבוש. לפיכך הם פעלו לחיסול ההנהגה הלאומית הפלסטינית ע"י רצח, כלא, או גירוש, כפי שקרה לכמה ראשי ערים שנבחרו בבחירות. 9 [הכיבוש] ניסה במרץ למצוא הנהגות מקומיות חלופיות שיקבלו את הצעותיו, כמו אגודות הכפרים, למען החלשת אש"פ וניתוקו מההמונים שלו. כמו כן הגביר את אחיזת הברזל שלו שהתאפיינה בחומרה נגד התושבים, כגון מעצרים, סגירת אוניברסיטאות, הרחבת ההתנחלות והפקעת שטחים נרחבים של אדמות פלסטיניות במטרה לבנות עליהן התנחלויות."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 58).

⁹ ראשי ערים של שתי ערים פלסטיניות בגדה המערבית נפצעו קשה בניסיונות התנקשות מצד ארגון מחתרת ימני יהודי בתחילת שנות ה-80 של המאה שעברה. המנהיגים והחברים באותה קבוצה נתפסו, הועמדו לדין ונשפטו לתקופות מאסר שונות. הקטע שלפנינו מייחס את ניסיונות ההתנקשות הללו לממשלת ישראל.

◀ ובתמונות (מימין לשמאל ומלמעלה למטה):

◆ "ההתנחלות הציונית [אל-איסתיטאן אל-צהיונין] בפלסטין; ניסיון ההתנקשות בראשי הערים 1980; השבויים הפלסטינים; ההפגנות הפלסטיניות; הפלישה ללבנון בשנת 1982; יציאת [כוחות] ההתנגדות הפלסטינית מלבנון [בעקבות הפלישה]".

מחולת אגילאל רוסאא البلديات - 1980 מ

الاستيطان الصهيوني في فلسطين

المظاهرات الفلسطينية

الأسرى الفلسطينيين

خروج المقاومة الفلسطينية من لبنان

اجتياح لبنان عام 1982 م

לימודי היסטוריה (כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 57)

◆ האינתיפאדה של 1987 כללה שורה של מחאות ללא נשק (שם, ע"ע 60 - 61), אבל "לבסוף, האופציה הצבאית ננקטה במה שנודע ב'הפיכת האינתיפאדה לצבאית [עסקרת אל-אינתיפאדה]' שקראה ל...

שימוש בנשק חם אישי מול הנשק של הכיבוש כדי להגיב על פשעי הכיבוש נגד האזרחים הבלתי חמושים" (שם, עמ' 61).

◀ תוצאות האינתיפאדה של 1987:

◆ "עד כה, האינתיפאדה לא הביאה לעם הפלסטיני את הגאולה מהכיבוש ולא הביאה להקמת המדינה הפלסטינית העצמאית עם ירושלים כבירתה, אבל היו לה תוצאות רבות בתחומים החברתי, המדיני והכלכלי."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 61)

◀ בין התוצאות המדיניות:

◆ "הכרזת העצמאות [הפלסטינית] בתאריך 15.11.1988 [באלג'יר], ההשתתפות בועידת השלום במדריד ב-1991, החתימה על הסכם אוסלו ב-1993, הקמת הרשות הלאומית הפלסטינית והשיבה [לארץ] של עשרות אלפי פלסטינים ובראשם יאסר ערפאת, יו"ר אש"פ."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 62)

◀ מחיר האינתיפאדה:

◆ "במשך האינתיפאדה עלו [השמימה] יותר מ-1,200 מרטירים ו[היו] עשרות אלפי פצועים ושבוים. מאות אזרחים הוגלו אל מחוץ למולדת, נהרסו בתים רבים ונסגרו בתי"ס, מוסדות חינוך ואוניברסיטאות."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 62, וראו המטלה בעמ' 63: "4. אבהיר כיצד התייחס הכיבוש הציוני לאינתיפאדה הפלסטינית.")

◀ במהדורת הטיוטה של הספר מופיעה מטלה שהושמטה במהדורה הסופית אבל יש בה כדי להבהיר את מקומה של אינתיפאדת 1987 בראיה הכללית של המאבק לשחרור:

◆ "האינתיפאדה הפלסטינית הראשונה לא הצליחה להביא את העם הפלסטיני לשחרור ועצמאות למרות שהיו לה אלמנטים רבים להצלחה. הסבר את הסיבות מדוע נכשלה האינתיפאדה בכך."

(לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טיוטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 91)

◀ קטע משיר המציין את השתתפות תלמידי בתי"ס באינתיפאדה:

◆ "אני שומר בעורקי את אלה שעיניהם תקווה

ונשקם הוא האבנים והמחברות...

פלסטיני הוא עצבונם בשיעור..."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 19, וראו השאלה בעמ' 20: "6. ...מהו הנשק שבו מגינים התלמידים על מולדתם?" ומשפט התרגול בעמ' 21: "נשקם הוא האבנים והמחברות.")

◀ למאבק האלים לשחרור פלסטין יש גם אופי דתי עמוק, כנראה כאמצעי לעשותו מחייב יותר בעיני התלמידים שבאים ברובם ממשפחות מסורתיות. אחד ממאפייניו הדתיים הוא הדגשת הצורך לשחרר את מסגד אל-אקצא מהכיבוש (חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 8). אלמנטים דתיים אחרים שמשמשים בהם בהקשר של מאבק השחרור הם הג'יהאד, הריבאט והמרטיריות [שהאדה].

ג'יהאד

◀ ג'יהאד הוא מונח אסלאמי מסורתי שמשמעותו המילולית "מאמץ". מבחינה רעיונית הוא מתחלק לשתי קטגוריות: "הג'יהאד הגדול יותר [אל-ג'יהאד אל-אכבר]" - המאבק נגד יצר הרע בנפשו של אדם, ו"הג'יהאד הקטן יותר [אל-ג'יהאד אל-אצער]" - לחימה ממשית נגד אויבי האסלאם באמצעים צבאיים ואחרים. סוג אחרון זה של ג'יהאד, שהוא היחיד הנדון בספרים שנבדקו, מתואר כג'יהאד "בדרך (או, למען) האל [פי סביל אללה]" ואמור להתבצע אך ורק למטרת "העלאת דבר האל מעל לכל". לחימה למען שלל, פירסום אישי, או למטרות ארציות אחרות, איננה נחשבת לג'יהאד. הג'יהאד מרומם בספרי הלימוד של הרש"פ, כולל אלה שנבדקו למטרות מחקר זה. להלן הקטעים העוסקים בנושא זה אשר נמצאו בספרים:

◆ "היחסים בין המוסלמים והלא-מוסלמים צריכים להיות מבוססים על בטחון ושלוש. מלחמה, שאלה מתייחסים באסלאם במונח 'ג'יהאד', הוכרזה כחוקית [באסלאם] לשם הגנת החברה המוסלמית מפני התקפות הכופרים והמתנשאים [כינוי שבד"כ מוסב על המערב של היום ובייחוד ארה"ב] ועל מנת להילחם באלה שחוסמים את הדרך להטפה לאסלאם ומונעים את הגעתו לאומות אחרות. יש בו שני סוגים:

ג'יהאד הגנתי, שהוא ג'יהאד המוסלמי [בהגנה] על עצמם ועל מולדתם.

ג'יהאד נדרש, שהוא לחימה נגד אלה החוסמים את הדרך להטפה לאסלאם ומונעים מבני האדם להצטרף אליו מרצונם החופשי, [או] מסיטים אותם מעל דתם ואינם מאפשרים דו-שיח והבנה הדדית." (חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 98)

◆ "מטרות הג'יהאד באסלאם הן מטרות נאצלות הקשורות להבסת התוקפן, הפצת ההטפה [האסלאמית] וההגנה על החלשים, בעוד שמטרות המלחמה בקרב הלא-מוסלמים אינן נאצלות [אלא הן] קשורות בהרג אנשים והשתלטות על העושר של ארצותיהם ללא זכות, בהתנשאות על פני האדמה ובדיכוי העמים."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 100)

◆ "מעלת הג'יהאד בדרך האל:

...ג'יהאד הוא המעשה הטוב ביותר בעיני האל... ג'יהאד הוא פסגת האסלאם... ג'יהאד הוא מסחר רב-רווח עם האל הכולל בתוכו הצלה מאש [הגיהנום] והשגת סליחה וגן עדן... ג'יהאד הוא אחד השערים להשגת מרטיריות."

(חינוך אסלאמי, כתה י"ב (2018) עמ' 99, וראו המטלה בעמ' 101: "4. הבה נבהיר את מעלת הג'יהאד באסלאם.")

◀ התייחסות לג'יהאד בהקשר של פלסטין:

◆ "הוי אחי, העושקים עברו [כל] גבול ויש צורך בג'יהאד ובהקרבה."
(השורה הראשונה בשיר בכותרת "פליסטין" המובאת כאן כתרגיל ללשון, השפה הערבית 1, כתה י"א,
חלק 1 (2017) עמ' 14)

עמידה על המשמר [ריבאט]

◀ ריבאט, כמו ג'יהאד, גם הוא גורר אחריו שכר מאת האל:

◆ "הריבאט של אנשי פלסטין: כל מי שחי בפלסטין בכוונה להדוף את האויב ולעצור בעדו מלהתקדם אל תוך אדמת המוסלמים ואל מקומותיהם הקדושים מקבל תגמול לפי אימרת הנביא [חדית'] שלעיל. הנוער של פלסטין הציג את הדוגמה המופלאה ביותר של עצירת צבא הכיבוש ומתנחליו מלהיכנס לאל-אקצא המבורך בפרט ואל הארץ הקדושה בכלל. אנו מאחלים להם את הגמול הטוב ביותר של אלה העומדים על המשמר."

(חינוך אסלאמי, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 55, וראו את המטלות בעמ' 56: "שאלה 4: אסביר את מה שלהלן: 1. עמידה על המשמר [ריבאט] בדרך האל נחשבת לאחד משלבי הג'יהאד. 2. כל מי שגר בפלסטין על מנת להגן עליה מפני תוקפנות נחשב לעומד על המשמר [מוראביט] בדרך האל.")

◆ "עמידה על המשמר [ריבאט] בדרך האל:

ריבאט הוא עמידה על המשמר במקום והכנה עצמית לג'יהאד בדרך האל ולמען הגנת הדת והמוסלמים במקומות שבהם אנשיהם פוחדים מפני אויבי האסלאם, כמו החיים על אדמת פלסטין בפרט ובלבנט [אל-שאם] בכלל."

(חינוך אסלאמי, כתה י"ב (2018) עמ' 74)

◆ "2. מהי מעלת העמידה על המשמר [ריבאט] בדרך האל?"

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 70)

מרטריות

◀ "מעמד המרטירים בעיני האל: [פסוק מהקוראן] למרטירות יש מעמד ודרגה רמים בעיני האל... המרטיר הוא זה אשר מקריב את עצמו בדרך האל ע"י הגנה על דתו ומולדתו כדי שדבר האל יהיה הגבוה ביותר. הפסוק שלעיל אסר על תיאור המרטירים כמתים מכיוון שהם חיים אצל ריבונם ונהנים. הם עברו מחיים שאנו מכירים לחיים אחרים שאין אנו חשים בהם..." (חינוך אסלאמי, כחה י"ב (2018) עמ' 16).

◆ "הבעה:

נכתוב עד שני דפים על אחד משני הנושאים הבאים:

1. ...

2. תהלוכת לוויה של מרטיר שהשתתפתי בה, או שקראתי עליה, או ששמעתי עליה."

(השפה הערבית 1, כחה י"א, חלק א' (2017) עמ' 79)

◀ להלן תצלום של עשרות קבורה מכוסים בדגלי פלסטין. הכיתוב אומר: "המרטירים של בית הקברות של המספרים". המונח מתאר את המקום שבו נקברו ע"י השלטונות הישראליים תחת מספרים סידוריים מבצעי פיגועי התאבדות וטרוריסטים אחרים שנהרגו בפעולות דומות בתוך ישראל ומפעם לפעם מחזירים חלק מהם לרש"פ. זו חולקת להם כבוד גיבורים ומכסה את ארונותיהם בדגל הפלסטיני, כפי שנראה בתמונה.

شهداء مقبرة الأرقام

(השפה הערבית 1, כחה י"א, חלק א' (2017) עמ' 70)

◀ מטלה במסגרת דיון מדעי בנושא הדנ"א בביולוגיה:

◆ "2. אחקור את תפקיד טביעת הדנ"א בקביעת הזהות של שרידי המרטירים המוחזקים בידי הכיבוש בבתי הקברות של המספרים" (השכלה מדעית, כחה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 69).

◀ שיר בכותרת "המרטירים של האינתיפאדה" שנכתב ב-1989 מעלה על נס את אותם מרטירים (קטעים):

◆ "הם נשאו את לבבותיהם בכפות ידיהם כאבנים, כגחלים, כלהבה

ורגמו בהם את חיות הפרא שבדרך...

הם מתו בעודם עומדים...

המוות תקף ושילח במ את גרזנו

הבט בהם מרחוק

בעודם עולים מעלה...

המוות הבוגדני לא יחזיק בלבבותיהם...

הבט בהם בקושרם באינתיפאדה שלהם כמו נצים

את האדמה והמולדת הקדושה אל השמים."

(השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) ע"ע 71 - 72)

◆ יאסר ערפאת עצמו, המייסד והנשיא הראשון של הרש"פ, שנפטר בבי"ח צרפתי בנובמבר 2004,

נחשב גם הוא למרטיר (לימודי גיאוגרפיה, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 39, וראו גם בלימודי

גיאוגרפיה, כתה י"ב (2018) עמ' 135: "מוזיאון המרטיר יאסר ערפאת" ברמאללה כאתר תיירות;

מתמטיקה, כתה י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 9: "ביה"ס התיכון 'המרטיר יאסר ערפאת';

מתמטיקה, כתה י"ב [ריאלית] (2018) עמ' 89).

◆ בספר הלימוד ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 27 ניתנת דוגמה

לפעילות חברתית ע"י חברה מסחרית - השתתפות בבניית בית למשפחה של מרטיר.

טרור

◀ הטרור כתופעה עדיין לא הוגדר משפטית באופן מוסכם בפורומים בינ"ל, דבר שנותן לארגוני טרור מרחב

ניכר של פעולה תחת תירוצים שונים. כך הדבר גם אצל הארגונים הפלסטיניים החמושים אשר מכנים את

התקפותיהם היזומות על אזרחים בלתי חמושים במקומות פרטיים וציבוריים "פעולות (או, מבצעי) הקרבה

עצמית [עמליאת פדאיה]"¹⁰. ספרי הלימוד בכיתות הגבוהות של הרש"פ דנים בכך באופן ספציפי:

◀ לאחר פיסקה המתארת את הקמת הארגון לשחרור פלסטין (אש"פ) ב-1964 ממשיך הנרטיב ומתאר את

תחילת הפעילות המבצעית של ארגון אל-פתח היריב (אז) ב-1965, בכנותו אותה במונח "מהפכה":

◆ "המהפכה הפלסטינית בת-זמננו פרצה ב-1965 והעם הפלסטיני החל את שלב המאבק המזוין

המאורגן נגד הכיבוש הציוני בפעולת ההקרבה העצמית [עמליה פדאיה] הראשונה שלו ב-1.1.1965,

כאשר כוחות אל-עאציפה [האגף הצבאי של תנועת אל-פתח] פוצצו את מנהרת עילבון [של המוביל

¹⁰ פדאי הוא מונח אסלאמי מסורתי המציין אדם המוכן להקריב את חייו בפעולה. היום משתמשים בו לתיאור חברים בארגונים הפלסטיניים החמושים. המלה עצמה היא גם שם עצם וגם תואר.

הארצי - הפעולה נכשלה] ובעקבותיה באה סידרת פעולות הקרבה עצמית [נוספות]. האדם הפלסטיני הפך מפליט לפדאי...

◆ ההתנגדות הפלסטינית נקטה בשיטות שונות של התנגדות לכיבוש הציוני. הפדאים נקטו בשיטת מלחמת גרילה ברבים מעימותיהם עם הציונים בתוך האדמה הפלסטינית. הם גם פנו להלום באינטרסים הציוניים בחו"ל, כמו פעולת מינכן ב-11,1972 ולעימות ישיר בקרבות רבים, כמו קרב כראמה ב-1968, המלחמות בדרום לבנון והמצור על בירות ב-1982. נוסף על כך, היו השיטות של ההתנגדות הלא-אלימה שבאו לידי ביטוי בשביתות, חסימת כבישים, הימנעות מתשלום מיסים, הפגנות, תהלוכות שגינו את הכיבוש וכד'. האינתיפאדה העממית ב-1987 שיקפה שיטות אלה..."

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 54)

◀ משפט תרגול:

◆ "הפדאים סגרו את הכניסות לכפר במתרסי אבנים."

(השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי, כתה י"ב (2018) עמ' 23)

◆ "כמה מדינות ואמצעי התקשורת שלהן מחשיבות את הפעולות הננקטות ע"י תנועות השחרור הלאומיות כמעשי טרור. במקרה הפלסטיני, הכיבוש הציוני וכמה מהמדינות התומכות בו מחשיבים את מאבקו של העם הפלסטיני לשחרור מולדתו כפעילות טרוריסטית שיש לפעול נגדה ולשים לה קץ בכל האמצעים. מצד שני, תוכל למצוא מדינות רבות אחרות המחשיבות את ההתנגדות של העם הפלסטיני כלגיטימית וכזכות חוקית שאושרה ע"י הקהילה הבינ"ל והחוק הבינ"ל..."

◆ נושא לדיון: ישנם אנשים שמפרשים את פעולות ההתנגדות המבוצעות ע"י תנועות השחרור כפעולות טרור. כיצד תשיב על כך?"

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 12)

◀ ובפרספקטיבה רחבה יותר:

◆ "תנועת השחרור הפלסטינית נקטה אחרי 1948 בשלושה סוגים של התנגדות. הראשון - המשך ההתנגדות לשם הגנת הארץ והזהות ע"י ייסוד מסגרות להתנגדות תרבותית ומדינית בארץ הכבושה. השני - ביצוע פעולות צבאיות, כאשר קווי שביתת הנשק בעקבות האסון [אל-נכבה] היו עדים לפעולות ספורדיות נגד המוצבים הציוניים. מאוחר יותר, באה בעקבותיהן פעילות צבאית סדירה למחצה. השלישי - התנגדות לאימפריאליזם ולמשטרי הלוויין [הערביים שלו], שבמסגרתה נפגשה התנועה הלאומית [הפאן-ערבית] עם הכוחות הלאומיים לשחרור פלסטין."

(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 53)

◀ פעולות טרור, אם כן, נחשבות לחלק בלתי נפרד מהמאבק האלים לשחרור פלסטין וטרוריסטים שנהרגים בפעולה או נכלאים זוכים לשבחים ונחשבים למרטירים או שבויים, בהתאמה:

¹¹ ההתקפה הרצחנית על המשלחת הישראלית למשחקים האולימפיים במינכן באותה שנה.

◆ שאלה במתמטיקה מזכירה את "אגודת הנשים לזכר המרטרית שאדיה אבו ע'זאלה" (מתמטיקה, כתה י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 134). עפ"י ויקיפדיה בערבית, היא היתה חברה בארגון הטרוריסטי "החזית העממית לשחרור פלסטין" ונהרגה בנובמבר 1968 כאשר הכינה מטען נפץ.

◀ הקטע שלהלן כולל תצלומים הקשורים למה שמכונה "ההתנגדות הפלסטינית". לצד תמונותיהם של המנהיגים הפלסטינים יאסר ערפאת ומחמוד עבאס, שני תצלומים של אנשים חמושים בתנועה ואחד נוסף של טרוריסטית פלסטינית מוצגים גם הם:

◆ "פעילות 4: הבה נתבונן, נסיק מסקנות ואח"כ נשיב:"

6 תמונות: שתי העליונות מראות אנשים חמושים בתנועה; התמונה האמצעית מימין מראה את דלאל אלמוגרי שהנהיגה ב-1978 התקפת טרור מלבנון על אוטובוס אזרחי ישראלי בכביש החוף שבה נרצחו מעל 30 אזרחים ישראלים - גברים, נשים וטף; בתמונה האמצעית משמאל מנהיג אש"פ יאסר ערפאת נואם; התמונה התחתונה מימין מראה חיילים ישראלים עוצרים פלסטיני ברחוב; התמונה התחתונה משמאל מראה את יו"ר הרש"פ מחמוד עבאס נואם באו"ם.

המטלות משמאל:

"- הבה נתאר את מה שאנו רואים בתמונות.

- הבה נסיק מסקנות לגבי השלבים שבהם עברה ההתנגדות הפלסטינית מאז 1948 ועד להשגת חברות באו"ם ע"י פלסטין ב-2012."

نشاط (4 / ب): تلاحظ، ونستنتج، ثم نجيب:

تَصِفْ ما تشاهد في الصور.
 نستنتج المراحل التي مرّت
 بها المقاومة الفلسطينية
 منذ عام 1948م، حتى
 الحصول على عضوية
 فلسطين في الأمم المتحدة
 عام 2012م.

לימודי היסטוריה (כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 53)

◀ ולגבי השבויים:

- ◆ "הסוחרים סגרו את חנויותיהם מתוך סולידריות עם השבויים."
(השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 5)
- ◆ "אוסאמה הוא שבוי משוחרר מהעיר שכם, אך הוא גורש ע"י הכיבוש לרצועת עזה..."
(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 85)
- ◀ שאלה בספר לימוד מתמטיקה מתחילה כך:
◆ "אום אל-עבד היא אשה פלסטינית שבעלה הוא שבוי בבתי הכלא של הכיבוש."
(מתמטיקה, כתה י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 126)
- ◀ הספרות הפלסטינית כוללת סוגה ספרותית מיוחדת הנקראת "ספרות בתי הכלא [אדב אל-סוג'ון]":
◆ "ספרות בתי הכלא היא כל מה שנכתב על סבלם של השבויים, הן אם זה נכתב בתוך הכלא או מחוצה לו. זוהי אחת מבין הפעילויות הספרותיות הכי אמיתיות ויש לה מקום נרחב בתוך הספרות הפלסטינית."
(השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 17)
- ◆ "הבה נכתוב מכתב בן שש פסקאות בשמו של ילד אל אביו השבוי תוך שימת לב לכללי הכתיבה הנכונה."
(מטלה, השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 30)
- ◆ "הבה נכין דו"ח על תנועת השבויים בפלסטין ונציג אותו לעמיתינו התלמידים בכתה."
(לימודי היסטוריה, כתה י"א, חלק ב' (2017) עמ' 11)
- ◀ התלמיד מתבקש בתרגיל שלהלן לרשום את המספרים במלים:
◆ "'הכלוב' הוא אגף חדש במחנה המעצר 'אנצאר 3'. הוא נפתח בשנות ה-90 הראשונות ומאכסן כ- 280 עצירים. הוא מורכב מאזור ששטחו קרוב ל-2,500 מ"ר המוקף בחומה שגובהה 3 מ'. הכלוב מחולק ל-4 יחידות-משנה המופרדות זו מזו ע"י קירות בטון וגדר תיל. בכל אחת מיחידות אלה ישנם 6 אוהלים המוקפים בגדר תיל ופתוחים אל חצר ששטחה 90 מ"ר."
(השפה הערבית 1, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 78)

◀ הרש"פ רואה עצמה מחוייבת למשפחות האסירים והמרטירים ומקצה לשם כך כספים מתקציבה. להלן דוגמאות לכך המופיעות בספרי הלימוד שלה:

◆ במטלה שבה נדרש התלמיד להבחין בין הוצאות ציבוריות ופרטיות ניתנת גם ההוצאה הבאה: "1. הקצבת תלושי קניה למשפחות השבויים" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 151). במטלה דומה ניתנת ההוצאה הבאה: "1. הקצבות למשפחות המרטירים" (שם, עמ' 153). בתרגיל המראה דוגמה של סעיפי תקציב הרש"פ מופיע גם סעיף "8. הקצבת סכומי כסף לבניה מחדש של בתי משפחות המרטירים שנהרסו ע"י הכיבוש הציוני" (שם, עמ' 168).

◆ גם מפעלי הסקטור הפרטי מחוייבים. מפעל למיצי פירות מקיים פעילות חברתית - "מתן סיוע חודשי לבתי יתומים ולמשפחות המרטירים" (עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 80).

פרק ו': החרמת מוצרים ישראליים

◀ זהו נושא חינוכי חדש יחסית בתכנית הלימודים של הרש"פ. הוא מופיע ברובו בהקשר הכלכלי, כמו בפריטים שלהלן הלקוחים מספר הלימוד "ניהול וכלכלה" של המגמה "יזמות ועסקים":

◆ כמה גורמים חיצוניים שעלולים להשפיע על עסק מסחרי:

"- מניעת יבוא חומרי גלם כימיים מסויימים לפלסטין ע"י הכיבוש...

- החלטה על החרמת מוצרי הקולוניות [מוסתעמראת] הציוניות."

(ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 17)

◆ החרם הכלכלי אינו מצטמצם בהכרח להתנחלויות הישראליות בגדה המערבית. הוא עלול לכלול גם מוצרים שיוצרו בישראל שמלפני 1967 - "ישות הכיבוש": אחת מקבוצות הלחץ שעלולה להשפיע על חברה מסחרית - "החרמת מוצרי הכיבוש" (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 18).

◀ פעילות החרם היא לא עניין של החלטה עממית בלבד. ממשלת הרש"פ עצמה מעורבת בזה:

◆ אחד הגורמים החיצוניים המשפיעים - "החלטת הממשלה להחרים את מוצרי הכובש" (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק א' (2017) עמ' 19)

◀ מאמץ החרם נחשב כחלק מהמאבק לשחרור נגד הכיבוש הציוני:

◆ "נושא לדיון: מהי השפעת הקמפיין העממי להחרמת מוצרי הכיבוש הציוני על כלכלתו? כיצד היוו הוועדות הלאומית והעממית הפלסטיניות קבוצות לחץ בתחום זה?"

ניהול וכלכלה (כתה י"א, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 19)

◀ שאלה הקשורה לחוקי הדיפרנציאלים במתמטיקה מתחילה כך:

◆ "מר מוראד הקים מחלבה באחת הערים הפלסטיניות על מנת לספק לשוק הפלסטיני מוצרי חלב בעקבות המחסור כתוצאה מהחרמת מוצרי הכיבוש, דבר הנחשב לאחת מצורות ההתנגדות הלא-אלימה..."

(מתמטיקה, כתה י"ב [ריאלית] (2018) עמ' 18)

◀ ובאותו הקשר:

◆ "נושא לדיון: איך תשפיע החרמת המוצרים של מפעלי מוצרי החלב הציוניים על-ידינו על היקף הייצור של מפעלי מוצרי החלב הפלסטיניים?"

(ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 43)

◀ יש בספרים אינדוקטרינציה ישירה להחרמה:

◆ בדיון על מרכזי שיווק סחורות במחירים זולים מובא סיפור על אדם בשם צאבר שביקר שם "והופתע [לראות] שרוב המוצרים המוצגים במרכזי הסחר [הללו] הינם מוצרי הכיבוש הציוני, ואז הוא עזב את המרכז המסחרי מיד, למרות הצורך שלו לקנות מוצרים כאלה" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 127).

◀ בשאלות הנלוות לקטע זה:

◆ "5. מה דעתך על כך שכמה מהאנשים קונים את מוצרי הכיבוש הציוני? ומהי השפעת הדבר על התוצר המקומי הפלסטיני?"

◆ "6. לפי דעתך, מדוע סירב צאבר לקנות במרכז השיווק למרות הצורך שלו במוצרים המצויים בו?"

◀ והמסקנה:

◆ "על הצריכה הפלסטינית להתחשב בהיבטים הלאומיים באופן שההתרכזות תהיה ביצרן המקומי, תוך החרמת מוצרי ההתנחלויות הציוניות, דבר שיחזק את התקבעות מושג כלכלת ההתנגדות השואפת להשגת הפיתוח והשחרור."

(ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 128).

◆ "קניה ממקורות זרים... תפעל להחלשת התעשייה המקומית, ובייחוד קניית מוצרי ההתנחלויות הציוניות."

(עסקים קטנים, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2018) עמ' 47)

◀ אלמנט חדש בתחום זה מופיע בספר לימוד ניהול וכלכלה במגמת יזמות ועסקים לכתה י"ב: הפיכת הכלכלה הפלסטינית למה שמכונה "כלכלת התנגדות" שהחרמת הסחורות הישראליות היא רק אחד ממרכיביה. מרכיבים אחרים כוללים: פיתוח נושא החיסכון, משיכת השקעות מהעולם הערבי והמוסלמי, עידוד החקלאות והתעשייה הביתית, חינוך החברה הפלסטינית להפחתת הצריכה. להלן איזכורים לכלכלת ההתנגדות שנמצאו בספרים:

◆ בהקדמה לספר הנ"ל מדובר על "הגשמת מטרות החברה הפלסטינית לחירות ועצמאות באמצעות בניית כלכלת ההתנגדות" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' ד').

◀ ובכותרת ליחידת לימוד:

◆ "יחידה חמישית: כלכלת התנגדות"

ניהול וכלכלה (כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 116)

◀ וכן:

◆ "7. איך ישפיעו האסטרטגיות על המשך בנייתה של כלכלת התנגדות בפלסטין?" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 135).

◀ עוד אינדוקטרינציה:

◆ החיסכון ברמה הלאומית יביא ל"עצמאות כלכלית ולהתרחקות מהתלות בכלכלה הציונית" (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 134).

סיכום

◀ מחקר זה מסיים את פרויקט חקר ספרי הלימוד של הרש"פ שהחל ב-2015 וכיסה הן את הספרים שהודפסו לפני 2016 והן את אלה החדשים של 2016 - 2018, סה"כ 364 ספרי לימוד לכיתות א' עד י"ב בכל המגמות. הספרים שנבדקו עבור מחקר אחרון זה משלימים את התמונה של תכנית הלימודים הפלסטינית החדשה בכל הנוגע לכיתות הגבוהות (י"א, י"ב). והתמונה קודרת. לא רק שספרי הלימוד של הרש"פ אינם משאירים שמץ של תקווה לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני בדרכי שלום, אלא שאלה שיצאו לאור לאחרונה אפילו מחמירים את המצב: הם מעמיקים את הדלגיטימציה של מדינת ישראל כמו גם של הנוכחות היהודית בארץ היום ובעבר, מגבירים את הדמוניזציה של ישראל והיהודים, מחזקים את האופי האלים של המאבק לשחרור פלסטין בכללותה, ומרחיבים סוג זה של אינדוקטרינציה מנוגדת לשלום לכל מקצועות הלימוד. מטלה בנושא סדרות במתמטיקה, למשל, דורשת מהתלמיד לרשום את "הארועים שסחפו את עמנו הפלסטיני" מול רשימה נתונה של שנים (מתמטיקה, כתה י"א, חלק ב' [ריאלית] (2017) עמ' 34). תהליך זה של רדיקליזציה נסקר כבר בפירוט בשני המחקרים הקודמים ומתאשר שוב בזה האחרון.

◀ יש לציין כי תוך כדי מחקר זה בוצעה ע"י הרש"פ החלפת שבעה ספרי לימוד לכתה י"ב שנכתבו כטיטה במהלך 2018 והוצאו במהדורה סופית באוגוסט אותה שנה. ההבדלים שנצפו בין המהדורות מסתכמים בשתי נקודות עיקריות:

א. העלמת מספר קטעים שבלטו בקיצוניותם: העיקריים שבהם השמטת ביטוי המתאר את תכלית מאבקו של העם הפלסטיני כעקירת הישות הציונית המלאכותית והזרה מהאזור הערבי, והשמטת תיאור המשווה בין הקולוניאליזם האירופי באמריקה לזה הציוני בפלסטין. אלא שהשמטות אלו אינן משנות את התמונה הכללית המתקבלת משאר החומר.

ב. חיזוק המגמה שנצפתה לראשונה ב-2016 של החלפת את הביטויים הכוללים את המונח "ישראל" או "ישראלי" במונחים "הכיבוש/הישות הציוני/ציונית", ואף הוספת שם התואר "ציוני" ליהודים בהקשר הסכסוך. כך, למשל, בשלושה קטעים המזכירים את הצהרת בלפור בדבר הקמת בית לאומי ליהודים בארץ ישראל הפוכים היהודים במהדורה הסופית ל"היהודים הציונים" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) ע"ע 33, 89, 93).

◀ חינוך אמיתי לשלום מצריך כמה קווים מנחים בסיסיים. ראש וראשון להם הוא ההכרה במעמדו הלגיטימי של היריב במסגרת הסכסוך. אין זה אומר שצריך לקבל את טענות היריב כולן או חלקן. אך בוודאי שיש צורך להכיר בו כשחקן שווה-לגיטימי בזירה, על זכויותיו והאינטרסים שלו שיש להביאם בחשבון. אי ביצוע הדבר פירושו דחייה מוחלטת וסימן היכר לחינוך שאיננו חינוך לשלום.

◀ קווים מנחים אחרים לחינוך לשלום הם: מתן מידע אובייקטיבי דיו על היריב שיאזן במקצת את תיאורו הדמוניזטורי כאויב, התייחסות לפרטיו כאל בני אדם רגילים, הטפה לשלום עימו, והכפפת המאבק נגדו לסטנדרטים בינ"ל הנוגעים לזכויות אדם. מעבר לכך, יש לנהוג גם לפי עקרונות אונסק"ו הנוגעים לחינוך

לשלום (ראו בנספח). בעוד שספרי הלימוד הישראליים נוהגים בעיקרם עפ"י קווים מנחים אלה, אף אחד מהם לא נמצא בספרי הלימוד של הרשות הפלסטינית.

◀ עפ"י ספרי הלימוד של הרש"פ, הסכסוך הוא מאבק לחיים ולמוות בין שני צדדים בלתי שווים. מצד אחד, אוכלוסיה ילידית שהינה קורבן למזימה בינ"ל בדמות החלטת החלוקה של האו"ם מ-1947, ומצד שני, כוח-רשע מיתי - הציונות - המיוצגת ע"י מתיישבים זרים המנסים ליצור הוכחות מדומות - היסטוריות וארכיאולוגיות - במטרה לתת לגיטימציה לתביעתם הכוזבת בדבר שייכותם לארץ. המניע של כוח זה בתוקפנותו מוצג כמניע גזעני בבסיסו (לימודי היסטוריה, כתה י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 5).

אוכלוסיה זרה זו כבשה את רוב פלסטין ב-1948 ואת יתרתה ב-1967, טבחה בילידים, גרשה מאות אלפי אנשים במה שמכונה "טיהור אתני", הרסה את בתיהם וכפריהם והתיישבה במקומם. לאסון זה - נכבה בשיח הפלסטיני - היו שתי תוצאות: יסוד "הישות הציונית" על אדמת פלסטין ויצירת בעיית הפליטים. כדי לשים קץ לאסון ולעשות את פלסטין חופשית, יש לחסל את שתיהן. המפות בספרי הלימוד שנבדקו שבהן השם "ישראל" לעולם אינו מופיע וכל הארץ מצויינת כ"פלסטין", כמו גם הטקסטים המתארים ערים בתוך ישראל שמלפני 1967 כפלסטיניות והמפות אשר נמנעות מלהראות ערים יהודיות, מאד ברורים בעניין זה. אי אפשר שלא לחשוב שחזון הרש"פ בדבר שיבת הפליטים אינו כולל רק את מחיקתה של מדינת ישראל מעל המפה אלא גם את "סילוק" ששת מיליון אזרחיה היהודים מהארץ.

◀ הנרטיב המעוות בכבדות הזה של הסכסוך עושה השוואה מתעתעת בין היהודים, ששורשיהם ההיסטוריים העמוקים בארץ - הן הלאומיים והן הדתיים - אשר הוכרו רשמית הן ע"י חבר הלאומים והן ע"י האו"ם מודחקים ואף מוכחשים לחלוטין, לבין האוכלוסיות הקולוניאליסטיות האירופיות מחוץ לאירופה. הנרטיב הזה אף מתעלם מהעובדה שהיה זה הצד הפלסטיני אשר הכריז מלחמה על היהודים בארץ לאחר החלטת החלוקה של האו"ם בכוונה מוצהרת לעקורם מהארץ לחלוטין.¹² "האסון", אם כן, היה תוצאה של יוזמה פלסטינית וערבית, אבל ספרי הלימוד אינם מספרים זאת לתלמידים. יתירה מזו, השאיפה הנמשכת לטהר את פלסטין מ"הגזלנים" הינה, בפשטות, חזרה על אותה מטרה ישנה של 1947-48 שהביאה לאסון מלכתחילה.

◀ על "החטא הקדמון" הזה של היריב - כיבוש פלסטין, גירוש הפלסטינים והתיישבות במקומם - נוספו שכבות כבדות של תיאורים דמוניזטוריים. רבים מהם - מעל שלושים האשמות בתחומים שונים - נסקרו במסגרת שני המחקרים הקודמים. הספרים שנבדקו במחקר הנוכחי סיפקו את אלה שלהלן:

- ◆ הרג פלסטינים באורח סדיר. בולטת בהקשר זה המטלה במתמטיקה המציגה מתנחל הרגיל לירות על כלי רכב פלסטיניים (מתמטיקה, כתה י"א [הומאנית] (2017) עמ' 55).
- ◆ רצח מנהיגים פלסטינים - כולל רמיזה לגבי ערפאת שמוגדר כ"מרטר".
- ◆ תקיפת הפלסטינים צבאית, בייחוד בעזה.
- ◆ גרימת סבל לילדים הפלסטינים.

¹² הדבר הזה מוכח בקלות ע"י העובדה שאף לא יהודי אחד הושאר ב-17 היישובים היהודיים שנכבשו ע"י הערבים במלחמת 1948.

- ◆ הפרת החוקים והאמנות הבינ"ל.
- ◆ יחס גרוע לאסירים הפלסטינים.
- ◆ הפקעת האדמה הפלסטינית והשתלטות על משאבי הטבע הפלסטיניים.
- ◆ עקירת עצים.
- ◆ גרימת אבטלה בקרב צעירים פלסטינים.
- ◆ הגבלת תנועתם החופשית של הפלסטינים.
- ◆ מעצר תלמידי בתי"ס.
- ◆ גרימת נזקים לכלכלה הפלסטינית ופגיעה בתיירות הפלסטינית.
- ◆ פעולה למחיקת המורשת הפלסטינית.
- ◆ מניעת אספקת אנרגיה בכמות מספקת לפלסטינים.
- ◆ אחריות למחסור במי שתיה בקרב הפלסטינים.
- ◆ זיהום הסביבה הפלסטינית.
- ◆ חמדנות לגבי משאבי המים הפלסטיניים והערביים
- ◆ הגבלת מפעלי בניה פלסטיניים.

◀ מעבר לרשימה זו, תורמים ספרי הלימוד לכיתות י"א וי"ב את חלקם בהגברת הדמוניזציה ע"י יצירת תדמית של רוע כוללני של היריב בתחומים מסויימים ע"י צירופן יחד של מספר האשמות פרטניות שכל אחת נלקחה מתחום פעולה אחר. תדמית כוללנית אחת כזאת היא הסכנה, לכאורה, שמציב היריב לבטחון התזונתי של הפלסטינים בדמות גרימת בעיות בתחום היצור החקלאי, עריכת מבצעים צבאיים הפוגעים בו, אי טיפול בבעיות ביוב הפוגעות בחקלאות והגבלת יבוא מצרכי מזון. תדמית אחרת תחת הכותרת "השפעת הכיבוש הציוני על ריכוזי האוכלוסיה הפלסטינית" מורכבת מתיאור צרור פעולות ישראליות כגון ריקון כפרים פלסטיניים מתושביהם, גרימת הקמתם של מחנות פליטים פלסטינים, הריסת בתי פלסטינים, הקמת ישובים יהודיים, בניית חומת הפרדה, הגבלת הבניה בכפרים פלסטיניים, בידוד כפרים פלסטיניים זה מזה ע"י ישובים יהודיים וכבישים עוקפים, מחיקת המורשת הפלסטינית של כפרים וערים ע"י יישוב יהודים שם, וחקייו סגנונות הבניה הפלסטיניים בישובים היהודיים. תדמית שלישית היא זו של "מידבור פלסטין", כביכול, ע"י פעולות ישראל. התמונה המצטברת מחזקת את הרושם שכבר הוטבע כי עצם נוכחותם של היהודים בארץ מסכנת את קיומם של הפלסטינים בה.

◀ רבות מהאשמות אלה מתבססות על גרעין עובדתי. אבל קורא דו"ח זה שאיננו בקי בפרטים היומיומיים של הסכסוך הישראלי-פלסטיני חייב להיות ער לכך שיש כאן הגזמות גסות וניפוח יתר, ואף המצאות גמורות לעיתים - כמו המטלה בדבר הירי הסדיר של המתנחל הנ"ל. דבר לא נאמר בספרי הלימוד של הרש"פ על ההתקפות נגד ישראל מרצועת עזה הנשלטת ע"י חמאס אשר גוררות אחריהן תגובה צבאית ישראלית. אף ספר אינו מזכיר את העובדה שגדר/חומת הפרדה נבנתה בעקבות עשרות פיגועי התאבדות קטלניים נגד

ישראלים בתחילת שנות ה-2000, ושזוהי גם הסיבה לנקודות הביקורת ולהגבלות על תנועתם החופשית של הפלסטינים.

◀ מבשר רע באופן מיוחד הוא השימוש במקצועות לימוד ריאליים ועסקיים להפצת פריטים דמוניזטוריים כאלה. מדובר במתימטיקה בראש ובראשונה,¹³ אבל גם במקצועות כמו "עסקים קטנים",¹⁴ "ניהול וכלכלה",¹⁵ ו"יזמות בעסקים".¹⁶ הדבר מאשר היטב את הגברת האינדוקטרינציה הנוגדת לשלום של הרש"פ בספרים החדשים, בהשוואה לספרי הלימוד מלפני 2016.

◀ תמונה אפלה זו של היריב בספרי הלימוד של הרש"פ מודגשת עוד יותר ע"י ההעדר המוחלט של כל מידע אובייקטיבי עליו שעשוי היה להמתיק, ולו במקצת, את הרושם המסיבי של תדמיתו השלילית הכוללת, וע"י ההעדר המוחלט של כל התייחסות לפרט היריב. מובן הדבר שחברה המסובכת בסכסוך ממושך עם חברה אחרת תציג אותה באור שלילי. אבל אם מתכוונים להגיע לשלום עם היריב, חיוני הדבר להוסיף כמה נגיעות צבע חיוביות לתמונה בצורת מידע אובייקטיבי על תרבותו של היריב, ההיסטוריה שלו, וכד', ואת האינדיבידואל היריב יש להציג כבן אנוש רגיל. הדבר נעשה ע"י ספרי הלימוד הישראליים ביחס לערבים ולפלסטינים. ספרי הלימוד הישראליים אף כוללים ביקורת עצמית בנוגע למקרים מסויימים הקשורים ליחסה של ישראל לפלסטינים, כמו הגינוי הבלתי משתמע לשתי פנים של מעשי הטבח בדיר יאסין ב-1948 ובכפר קאסם ב-1956. ביקורת עצמית מקבילה נעדרת לחלוטין מספרי הלימוד של הרש"פ.

◀ יריב שהדלגיטימציה והדמוניזציה שלו מגיעות לרמה שהוצגה לעיל אינו יכול להיחשב כפרטנר לדו-קיום בשלום. להיפך, שלום עם גורם כוח מרושע כזה נראה אבסורדי והברירה ההגיונית היחידה היא מלחמה עד להעלמתה המוחלטת של נוכחות הגזלן בארץ. במהדורת הטייטה של ספר לימוד ההיסטוריה לכתה י"ב נאמר הדבר במלים ברורות: "עקירת הישות המלאכותית והזרה הזאת מהאזור הערבי" (לימודי היסטוריה, כתה י"ב, טייטה (ללא תאריך [2018]) עמ' 145). במהדורה הסופית של ספר זה הושמטו הדברים. התבטאות אחרת הניתנת לפירוש דומה בהקשר זה היא "פרוייקט השחרור מהישות הציונית" שבו אמורים לתמוך כספית הערבים והמוסלמים (ניהול וכלכלה, כתה י"ב [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 135).

◀ הברירה ההגיונית הזאת מובהרת באופן ברור ביותר לתלמידי הרש"פ. אין בספרי הלימוד שנסקרו במחקר זה אפילו התייחסות אחת לאפשרות לפתור את הסכסוך בדרכי שלום, בניגוד למצב בספרי הלימוד הישראליים שבהם לא נדון שום פתרון אחר חוץ משלום. פער עצום זה בין שני הצדדים לסכסוך נעשה מוחשי יותר לאור הסכמי אוסלו שנחתמו ע"י שניהם. למעשה, כל הקונספציה של הסכמי אוסלו כמבוא לתקופה חדשה של הכרה

¹³ "הנוער הפלסטיני חי במצב של אבטלה בשל הצעדים וההתנהלות הגזענית של הכיבוש הציוני..." (מתמטיקה, כתה י"א [מגמות אחרות] (2017) עמ' 75)

¹⁴ "...התוקפנות נגד עזה שכתוצאה ממנה נהרסו בתים ובניינים וחלק גדול של האוכלוסיה הפך להיות חסר-בית..." (עסקים קטנים, כתה י"א [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 54)

¹⁵ "מדיניות הכיבוש הציוני - המחסומים, הסגרים, הפקעת קרקעות והגבלות על היצוא - הביאה לעליה ניכרת בהוצאות הייצור..." (ניהול וכלכלה, כתה י"א, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017) עמ' 62)

¹⁶ "...התחרות הבלתי הוגנת השוררת אשר מעוותת את הזהות הפלסטינית, מאחר שחברות ציוניות רבות גנבו ועיוותו את המורשת העממית הפלסטינית..." (יזמות בעסקים, כתה י"ב [טכנולוגית] (2018) עמ' 99)

הדדית ופתיחתו של תהליך שלום בין שני הצדדים נעדרת מספרי הלימוד של הרש"פ שנבדקו במחקר הנוכחי. במקום זאת, הדיון בתהליך אוסלו באחד הספרים מתמקד בשיבתם של עשרות אלפי פלסטינים מהגלות בראשותו של יאסר ערפאת והקמת הרשות הפלסטינית (לימודי היסטוריה, כתיב י"ב [הומאנית] (2018) עמ' 62). במלים אחרות, הסכמי אוסלו איפשרו את העברת המאבק הממשי של אש"פ נגד ישראל מהגולה ללב פלסטין עצמה.

◀ במקום חינוך לשלום נחשף התלמיד לרעיון ששחרור פלסטין יבוא באמצעות מאבק אלים שבו תמלא תפקיד עיקרי "המהפכה [ת'וורה]", כלומר, התקפות מצד הארגונים החמושים הפלסטיניים ובראשם אל-פתח. סוגים בלתי-אלימים של מאבק, כדוגמת "האינתיפאדה העממית" של 1987 והחרם על מוצרים ישראליים, ניתנים גם הם לשימוש, אבל הם אינם אמורים להביא ניצחון. מאבק אלים זה מתוגבר ע"י כך שמוסיפים לו מאפיינים דתיים במטרה להפכו למחייב יותר בעיני התלמידים שלרובם יש רקע מסורתי. מאפיינים אלה הינם: הצורך לשחרר את מסגד אלאקצא מידי הכופרים, ג'יהאד, עמידה על המשמר [ריבאט] הנחשבת לחלק מהג'יהאד, ומרטיריות [שהאדה]. יש להחשיב את הטקסטים שעושים דמוניזציה ליהודים בהקשרים אסלאמיים כחלק מהמאמץ לצבוע את המאבק בצבעים דתיים.

◀ טרור, כלומר, התקפות חמושות יזומות נגד אזרחים, הינו חלק בלתי נפרד מהמאבק האלים לשחרור. הוא נקרא "פעולות הקרבה עצמית [עמליאת פדאיה]" ומועלית הטענה כי פעולות כאלה אינם טרור אלא חלק בלתי נפרד של "המהפכה" ו"ההתנגדות". פעולות טרור ספציפיות שמוזכרות בספרים בהקשר זה הן הפיצוץ (שלא יצא לפועל) של מנהרת עילבון של המוביל הארצי ב-1965 ו"פעולת מינכן" ב-1972 (לימודי היסטוריה, כתיב י"א, חלק ב' (2017) עמ' 54), כלומר, התקיפה במשחקים האולימפיים שבה נרצחו 11 חברים במשלחת הישראלית ע"י טרוריסטים פלסטינים. ספר לימוד אחר של הרש"פ מציג את תמונתה של דלאל אלמוגרב (לימודי היסטוריה, כתיב י"א, חלק ב' (2017) עמ' 53) שפיקדה ב-1978 על התקפת טרור נגד אוטובוס אזרחי ישראלי על כביש החוף שבה נטבחו קרוב ל-40 גברים, נשים וילדים. ספר אחר מזכיר את שמה של טרוריסטית אחרת שנהרגה בעת הכנת מטען נפץ (מתמטיקה, כתיב י"ב [מגמות אחרות] (2018) עמ' 134). טרוריסטים שנהרגו בעת מעשה מכונים "מרטירים" בספרי הלימוד של הרש"פ ואלה שנאסרו מוגדרים כ"שבויים". כולם נערצים.

◀ הלגיטימציה לאלים נגד היריב היא דתית - בהגנה על האסלאם וקדשיו (מסגד אלאקצא), מוסרית - לאור האופי המרושע של היריב כפי שמוצג בספרים, חוקית - בהיותו נחשב לכובש זר בסתירה לחוק הבינ"ל, והגיונית - מאחר שהוא מוצג כאיום קיומי.

◀ זוהי תכנית לימודים מבשרת רעות. ברור מהחומר המצטבר שנמצא בספרים, ובפרט בספרים שהודפסו לאחרונה, שהרש"פ מכינה את ילדי בתי"ס שלה למלחמה כוללת נגד ישראל ונגד האוכלוסיה היהודית בארץ, דבר שיפגע בדורות הצעירים הן של היהודים והן של הפלסטינים. סוג זה של "חינוך" חייב להיפסק אם השאיפה היא לפתרון הסכסוך בדרכי שלום. כל אדם השואף להשיג מטרה אצילה זו חייב להרים את קולו בתמיכה בשינוי מסיבי של תכנית הלימודים של הרש"פ: יש להכיר בגלוי בשורשיו של היריב הישראלי-יהודי בארץ בעת

העתיקה, כולל במקומותיו הקדושים, כמו גם בנוכחותו היום בארץ, כולל זכותו להגדרה עצמית בה, לצד הפלסטינים, כפי שספרי הלימוד הישראליים מכירים בקיומם של הפלסטינים בארץ, במקומותיהם הקדושים בה ובשאיפותיהם הלאומיות. יש להפחית את הדמוניזציה של ישראל ושל היהודים למינימום, יש להוסיף מידע אובייקטיבי עליהם, אין להציג את ישראל והיהודים כאיום קיומי ויש להתייחס אל הפרט היהודי והישראלי כאל בני אדם רגילים - כפי שספרי הלימוד הישראליים מתייחסים לערבים ולפלסטינים. מעל לכל, יש לשים קץ לכל הרעיונות בדבר פתרון הסכסוך שלא בדרכי שלום ויש להטיף בגלוי ובבירור לשלום בין המדינה היהודית והעם הפלסטיני, כפי שנעשה בספרי הלימוד הישראליים.

◀ נקודת האור היחידה שהתגלתה במחקר זה היא העובדה שבין מהדורות הטיוטה למהדורה הסופית של מספר ספרי לימוד לכתה י"ב נעשו מעט שינויים שניתן לפרשם כחיוביים. פירוש הדבר ששינויים בספרי הלימוד אפשריים. מה שנדרש הוא יוזמה בינ"ל לשם כך, בעיקר מצד המדינות הדמוקרטיות התומכות ברש"פ כלכלית - בייחוד בתחום החינוך.

◀ המחקר הנוכחי עוסק בספרי הלימוד של כיתות י"א וי"ב. כיתות אלה אינן מהוות חלק ממערכת החינוך של אונר"א בגדה המערבית וברצועת עזה. בכל זאת, עקרונות היסוד של הרש"פ שפורטו לעיל בנוגע ליחס ליהודים ולישראל שוררים בכל הכיתות, כולל אלה שנכללות בבתי"ס של אונר"א. לכן חיוני הדבר שסוכנות זו של האו"ם תפסיק מיד הוראת כל פריט הנוגד את עקרונות האו"ם בדבר פתרון הסכסוך בדרכי שלום והנוגד את הכרת האו"ם בלגיטימיות של ישראל כמדינה ריבונית וחברה מלאה בארגון האו"ם. כמו-כן חיוני הדבר שאונר"א תיצמד לעקרונות אונסק"ו בנוגע לחינוך לשלום וסובלנות (ראו בנספח להלן) או שתפרוש לחלוטין מפעילותה החינוכית.

נספח

◀ עקרונות אונסק"ו בדבר חינוך לשלום ולסובלנות:

- ◆ האם תכנית הלימודים מקדמת סובלנות, הבנה וכבוד ל"אחר", לתרבותו, הישגיו, ערכיו ואורח חייו?¹⁷
- ◆ האם תכנית הלימודים מפתחת יכולות לפתרון בלתי אליים של סכסוכים?¹⁸
- ◆ האם תכנית הלימודים מקדמת שלום?¹⁹
- ◆ האם תכנית הלימודים מקדמת הבנה ושיתוף פעולה בינ"ל? האם היא מניעה את התלמיד להבין ולשאת באחריות לקיום השלום?²⁰
- ◆ האם תכנית הלימודים נקיה מניסוחים, דימויים ואידיאולוגיות העלולים ליצור דעות קדומות, תפיסות מוטעות, סטראוטיפים, אי הבנות, חוסר אמון, איבה על רקע גזעי, חוסר סובלנות דתית ושנאה על רקע לאומי, כמו גם כל צורה אחרת של שנאה או זלזול כלפי קבוצות או עמים אחרים?²¹
- ◆ האם כל החומר החינוכי (ספרי לימוד, חוברות עבודה, מדריכי מורים, מפות, איורים, עזרי הוראה) מעודכן, מדויק, מאוזן וללא דעה קדומה? האם הוא משתמש בקני מידה שווים לקידום הכרה והבנה הדדית בין עמים שונים?²²
- ◆ האם תכנית הלימודים כוללת נתונים אובייקטיביים, מלאים ומעודכנים, כמו גם ניתוח ביקורתי של הגורמים ההיסטוריים ובני-זמננו שבשורש חילוקי הדעות, הסכסוכים והמתחות בין מדינות וקבוצות, וכן גם דרכים להתגברות על אותם חילוקי דעות?²³

¹⁷ מבוסס על "הצהרת עקרונות על סובלנות", הוכרזה ונחתמה ע"י המדינות החברות של אונסק"ו ב-16 נובמבר 1995, סעיפים 1, 4.2.

¹⁸ מבוסס על "המסגרת המשולבת לפעולה בנושא חינוך לשלום, זכויות אדם ודמוקרטיה" שאושרה בוועידה הכללית של אונסק"ו במושבה ה-28, פריז, נובמבר 1995, סעיף 9, ועל "הצהרת עקרונות על סובלנות" הנ"ל, סעיף 5.

¹⁹ שם, סעיף 6.

²⁰ מבוסס על "המלצות אונסק"ו בעניין החינוך להבנה, שיתוף פעולה ושלום וחינוך הנוגע לזכויות האדם וחירויות יסוד" שאומצו ע"י הוועידה הכללית במושבה ה-18, פריז, 19 נובמבר 1974, סעיפים III ו-IV ו-7.

²¹ שם, סעיפים III ו-6, IV ו-7, VII ו-39 ו"המסגרת המשולבת" הנ"ל, סעיף 18.

²² שם, סעיפים VI ו-39, X ו-45 ו"הצהרת עקרונות על סובלנות", סעיף 4.3.

²³ מבוסס על "המלצות אונסק"ו" הנ"ל, סעיף V ו-14.

רשימת מקורות

◀ כתה י"א:

- ◆ השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה, חלק א' (2018)
- ◆ השפה הערבית 2: ספרות ורטוריקה [הומאנית] (2017)
- ◆ חינוך אסלאמי, חלק א' (2017)
- ◆ חינוך אסלאמי, חלק ב' (2017)
- ◆ לימודי גיאוגרפיה, חלק א' [הומאנית] (2017)
- ◆ לימודי גיאוגרפיה, חלק ב' (2017)
- ◆ לימודי היסטוריה, חלק ב' (2017)
- ◆ מתמטיקה, חלק א' [ריאלית] (2017)
- ◆ מתמטיקה, חלק ב' [ריאלית] (2017)
- ◆ מתמטיקה [הומאנית] (2017)
- ◆ מתמטיקה [מגמות אחרות] (2017)
- ◆ פיזיקה, חלק א' [ריאלית] (2017)
- ◆ פיזיקה, חלק ב' [ריאלית] (2017)
- ◆ כימיה, חלק ב' [ריאלית] (2017)
- ◆ ביולוגיה, חלק ב' [ריאלית] (2017)
- ◆ טכנולוגיה (2016)
- ◆ ניהול וכלכלה, חלק א' [יזמות ועסקים] (2017)
- ◆ ניהול וכלכלה, חלק ב' [יזמות ועסקים] (2017)
- ◆ עסקים קטנים [יזמות ועסקים] (2017)
- ◆ יזמות בעסקים [טכנולוגית] (2017)
- ◆ תכנות ואוטומציה, חלק א' [טכנולוגית] טיוטה (2017)

◀ כתה י"ב:

- ◆ [השפה הערבית]: קריאה, טקסטים, דקדוק, משקלי שירה והבעה, טיוטה (ללא תאריך [2018])
- ◆ השפה הערבית 1: קריאה, דקדוק, משקלי שירה והבעה - המסלול האקדמי (2018)
- ◆ חינוך אסלאמי (2018)
- ◆ לימודי היסטוריה, טיוטה (ללא תאריך [2018])
- ◆ לימודי היסטוריה [הומאנית] (2018)
- ◆ לימודי גיאוגרפיה (2018)
- ◆ מתמטיקה [ריאלית] טיוטה (2018)
- ◆ מתמטיקה [ריאלית] (2018)
- ◆ מתמטיקה [הומאנית] (2018)
- ◆ מתמטיקה [יזמות ועסקים] טיוטה (ללא תאריך [2018])
- ◆ מתמטיקה [מגמות אחרות] (2018)
- ◆ פיזיקה [ריאלית] (2018)
- ◆ כימיה [ריאלית] טיוטה (ללא תאריך [2018])
- ◆ כימיה [ריאלית] (2018)
- ◆ ביולוגיה [ריאלית] (2018)
- ◆ השכלה מדעית [הומאנית] טיוטה (ללא תאריך [2018])
- ◆ השכלה מדעית [הומאנית] (2018)
- ◆ טכנולוגיה (2017)
- ◆ טכנולוגיה [הומאנית] (2018)
- ◆ ניהול וכלכלה [יזמות ועסקים] (2018)
- ◆ עסקים קטנים [יזמות ועסקים] (2018)
- ◆ יזמות בעסקים [טכנולוגית] (2018)
- ◆ תכנות ואוטומציה, חלק א' [טכנולוגית] (2018)
- ◆ תקשורת ואלקטרוניקה [טכנולוגית] (2018)

המחבר

◀ ד"ר ארנון גרויס הוא מזרחן בעל תואר ד"ר בתחום זה מאוניברסיטת פרינסטון וכן תואר מ.א. במינהל ציבורי מאוניברסיטת הרווארד. ד"ר גרויס הוא עיתונאי בגמלאות של קול ישראל בערבית ושם עקב יום-יום, במשך למעלה מארבעים שנה, אחר האירועים במזרח התיכון ובעולם הערבי. מאז שנת 2000 הוא חוקר את היחס ל"אחר" ולשלום בתכניות הלימודים השונות במזה"ת ובמסגרת זו חקר למעלה מאלף ספרי לימוד של מצרים, סוריה, סעודיה, איראן, תוניסיה והרשות הפלסטינית וכתב מחקרים רבים בנושא זה. ד"ר גרויס הציג את ממצאיו בפני קובעי מדיניות בקונגרס של ארה"ב, בפרלמנט האירופי, בבית הנבחרים הבריטי, באסיפה הלאומית הצרפתית, בפרלמנטים הקנדי והשוודי ובכנסת ישראל, כמו גם במכוני מחקר ובפני אנשי עיתונות בישראל ובחו"ל.